

**Anàlisi de
l'Enquesta d'usos
lingüístics de
la població 2013.
Resum dels
factors clau**

**Anàlisi de
l'Enquesta d'usos
lingüístics de
la població 2013.
Resum dels
factors clau**

© Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística, 2015
<http://llengua.gencat.cat>

Primera edició: juliol de 2015

Disseny de la col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Maquetació: M.I. maqueta, S.C.P.

DL: B 18400-2015

ISBN: 978-84-393-9307-8

Experts que han participat en l'anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013: Amado Alarcón, Vanessa Bretxa, Aitor Carrera, Albert Fabà, Mireia Farré, Isaac González, Montserrat Martínez Melo, Marta Masats, Montse Navarro, Eulàlia Oller, Núria Quintana, Carles de Rosselló, Cristina Rovira, Marta Rovira Martínez, Cristina Sánchez, Ivan Serrano, Joan Solé Camardons, Natxo Sorolla, Clara Torras, Joaquim Torres, Anna Torrijos, Josep Ubalde i Francesc Xavier Vila.

Aquesta obra està sotmesa a una llicència Creative Commons d'ús obert, amb reconeixement d'autoria i sense obra derivada.

Resum de la llicència: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Llicència completa: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Sumari

Presentació	5
<hr/>	
Esquema metodològic de les edicions de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població	6
El context demogràfic 2003-2013	7
Els coneixements lingüístics	10
Llengua inicial, llengua d'identificació i llengua habitual	15
La transmissió lingüística intergeneracional	18
Les llengües en els usos interpersonals i en els àmbits de consum i serveis	22
Els grups d'ús lingüístic i els grans canvis en els usos entre el 2003 i el 2013	30
Les normes d'ús en converses bilingües i les percepcions i preferència lingüístiques	34
Llengua i edat	37
Llengua, ocupació i perfils professionals	43
Llengua i posició de classe	48
Llengua i lloc de naixement	53
Llengua i territori	60
L'aprenentatge de català dels adults a Catalunya	65
Situació sociolingüística a la Vall d'Aran	69
Bibliografia	74
<hr/>	

Presentació

Aquesta publicació, *Resum dels factors clau*, és el primer de tres volums sobre una anàlisi de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013* (EULP 2013) que la Direcció General de Política Lingüística ha encarregat a un grup d'experts, seguint les pautes de la que es va realitzar per a l'edició del 2008.

La importància d'aquesta anàlisi rau no solament en la descripció de la situació actual sinó també en l'anàlisi de l'evolució dels coneixements i usos lingüístics en l'última dècada (2003-2013) i en l'aprofundiment dels motius i dels factors clau que expliquen la situació i l'evolució sociolingüística a Catalunya.

Des del punt de vista procedimental el *Resum* consta de quinze apartats, que corresponen als capítols que es publicaran properament i que informen sobre els factors clau de les llengües a Catalunya. L'obra, coordinada per la Direcció General de Política Lingüística, és una feina d'equip tant en la seva concepció inicial com en l'informe final de resultats, encara que darrere de cada capítol hi ha sempre la visió d'un o més autors. El grup d'experts està format per estadístics, demògrafs, sociòlegs, sociolingüistes, filòlegs i altres disciplines sobre estudis socials.

La primera part, que va dels apartats 1 al 8, s'inicia amb la fitxa tècnica de les tres edicions de l'enquesta i el context demogràfic, seguit de la descripció i explicació dels coneixements lingüístics, la representació de les llengües, la transmissió, els usos lingüístics, els grups lingüístics, les normes d'ús en converses bilingües i les percepcions i preferència lingüístiques.

La segona part, que va de l'apartat 9 al final, inclou l'anàlisi de cadascuna de les variables que condicionen els coneixements i els usos lingüístics: l'edat, el lloc de naixement, l'ocupació i perfils professionals, la classe social, el territori i l'aprenentatge de català. Finalment hi ha un apartat sobre la situació sociolingüística a l'Aran.

Tot i que l'objecte principal del *Resum* i de l'obra en general és fer un diagnòstic detallat sobre els fets i els factors que condicionen els usos lingüístics, també s'apunten orientacions sobre les polítiques lingüístiques per millorar la situació social de la llengua catalana en el marc d'un model democràtic i lingüísticament sostenible.

Direcció General de Política Lingüística
Juny de 2015

Esquema metodològic de les edicions de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població

Aquesta taula presenta de manera esquemàtica i comparada els aspectes tècnics principals de la metodologia que s'ha seguit en les tres edicions de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya.

	EULC 2003	EULP 2008	EULP 2013
1. Qüestionari	En català i en castellà	Supressió, addició, canvi d'ordre i modificació de preguntes i categories de resposta En català, castellà i aranès	Modificació, addició i eliminació de preguntes En català, castellà i aranès Versió digital d'autoemplenament
2. Àmbits territorials	Set àmbits territorials	Barcelona ciutat Set àmbits territorials Vall d'Aran	Barcelona ciutat Vuit àmbits territorials Vall d'Aran
3. Disseny de la mostra	Variabls d'estratificació: àmbits territorials i dimensió municipal $n = 7.259$	Bietàpic estratificat Variabls d'estratificació: àmbits territorials 1a etapa: municipis 2a etapa: persones $n = 7.140$	Bietàpic estratificat Variabls d'estratificació: àmbits territorials i dimensió municipal 1a etapa: seccions censals 2a etapa: dotze persones per secció La Vall d'Aran: mostreig aleatori simple $n = 7.255$
4. Selecció de la unitat informant	Selecció aleatòria entre tots els membres de la llar contactada de 15 anys i més	Extracció del registre de població de persones de 15 anys i més	Extracció del registre de població de persones de 15 anys i més Acarament amb fitxer RCASS (per obtenir telèfons)
5. Mètode de recollida	CATI ¹ , amb control de quotes de sexe i edat	Multicanal: CATI i PAPI ² Cinc substituïts del mateix municipi, sexe, edat i lloc de naixement	Multicanal: CAWI ³ , CATI i CAPI ⁴ Dos substituïts de la mateixa secció, sexe, edat i lloc de naixement
6. Població de referència	Població l'1 de novembre del 2001, cens de població	Estimacions de població l'1 de gener del 2008	Estimacions de població al punt mig de treball de camp: 1 de setembre del 2013
7. Ponderació i elevació	Variabls: àmbit territorial, sexe, grup d'edat Sense calibratge Calibratge per a les dades enllaçades	Variabls: àmbit territorial, sexe, grup d'edat i lloc de naixement Calibratge	Variabls: àmbit territorial, sexe, grup d'edat i lloc de naixement Calibratge

¹ CATI: *Computer Assistant Telephone Interview* (enquesta telefònica assistida per ordinador)

² PAPI: *Paper Assistant Personal Interview* (enquesta personal en paper)

³ CAWI: *Computer Assistant Web Interview* (enquesta per Internet)

⁴ CAPI: *Computer Assistant Personal Interview* (enquesta personal assistida per ordinador)

El context demogràfic 2003-2013

La població estrangera s'ha duplicat en deu anys

La població de Catalunya ha conegut un cicle de creixement extraordinari a començament d'aquest segle, que ha portat la població de 6,3 a 7,5 milions d'habitants en una dècada. Aquest creixement ha estat fruit d'una onada de migració de població procedent de l'estranger, que ha arribat a Catalunya per motius laborals i que es caracteritza per concentrar-se en les edats laborals joves. El fenomen migratori ha coincidit amb el pas cap als 30 anys de les generacions plenes nascudes a Catalunya els anys setanta, i l'augment de població en edat de tenir fills (tant autòctona com estrangera) ha contribuït a l'augment extraordinari de naixements en la primera dècada del segle, amb un màxim de natalitat l'any 2008.

En la segona dècada del segle s'ha instaurat un cicle de decreixement de la població, ja que els factors que en la primera dècada jugaven a favor de l'augment, bàsicament la migració estrangera però també l'estructura demogràfica, tenen un comportament oposat. Així, el nombre d'emigracions cap a l'estranger supera el nombre d'immigracions, mentre que en les edats de maternitat les generacions plenes nascudes els anys setanta han deixat pas a generacions «buides» nascudes a Catalunya els anys vuitanta i primers noranta, i això ha comportat una davallada del nombre de naixements. Les projeccions de població de Catalunya publicades recentment per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) apunten que la tendència de disminució de la població es mantindrà a curt termini i no es preveu que la xifra d'habitants recuperi els 7,5 milions fins ben entrada la tercera dècada d'aquest segle.

Pel que fa a la distribució de la població segons el lloc de naixement l'any 2013, la majoria de la població ha nascut a Catalunya, el 63,7%, mentre que el 18,8% ha nascut a la resta d'Espanya i el 17,5%, a l'estranger.

La distribució per lloc de naixement de la població presenta força diferències segons el grup d'edat. La majoria de la població infantil ha nascut a Catalunya, però aquest percentatge disminueix amb l'edat, ja que en el grup de 65 anys i més representa menys del 50% de la població, amb un mínim en les edats de 70-74 anys, generacions nascudes durant la Guerra Civil. En canvi, la presència de naturals de la resta d'Espanya és molt baixa en les edats infantils i entre els adults joves, mentre que en la població a partir dels 60 anys el nombre de residents nascuts a la resta d'Espanya

supera lleugerament el de residents nascuts a Catalunya. La població estrangera té una forta presència en la franja de 15 a 49 anys (més d'una quarta part), especialment en el grup de 24 a 34 anys (un de cada tres habitants).

En la dècada 2003-2013 la població de 15 anys i més natural de l'estranger s'ha duplicat, i ha passat de 0,6 a 1,2 milions, fruit de l'onada migratòria procedent de l'estranger. En canvi, el nombre d'habitants nascuts a la resta d'Espanya de 15 anys i més ha passat d'1,6 a 1,4 milions, una disminució de 235.000 persones. La causa principal d'aquesta regressió és el moviment natural negatiu, per l'augment de defuncions en un col·lectiu fortament envellit i en què el saldo migratori ha estat positiu però molt proper a zero. La població autòctona de 15 anys i més (3,7 milions el 2013) ha augmentat 158.000 persones en una dècada, i el factor determinant del creixement és que es manté l'estructura favorable de la piràmide, ja que el nombre d'entrades de població de 10 a 14 anys ha compensat les pèrdues per defunció i les derivades d'un saldo migratori negatiu però de petit volum durant aquest decenni.

La majoria de la població té els orígens familiars fora de Catalunya

Les successives onades de migració, que han estat a la base del creixement demogràfic català, determinen que una majoria de la població resident a Catalunya tingui els orígens familiars fora de Catalunya. Pel que fa a la població nascuda a Catalunya, gairebé la meitat tenen ambdós pares nascuts a Catalunya, mentre que prop d'una quarta part de la població té un dels dos progenitors nascut a Catalunya i l'altre a la resta de l'Estat. En la població infantil de menys de 15 anys nascuts a Catalunya, un de cada cinc nens correspon a l'anomenada *segona generació*, és a dir, els nascuts a Catalunya que tenen un o ambdós pares nascuts a l'estranger.

Pel que fa a la distribució de la població en el territori, la migració ha propiciat el creixement demogràfic arreu en la dècada 2003-2013 i ha suposat canvis importants en la piràmide de població per edat i lloc de naixement, en particular als àmbits més envellits, com les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu i Aran. El creixement demogràfic ha estat més intens al Penedès, el Camp de Tarragona i les Comarques Gironines, mentre que l'Àmbit Metropolità, que és el que aplega més volum de població tant autòctona com estrangera, ha tingut un creixement més baix percentualment. Pel que fa a la distribució per lloc de naixement, el Camp de Tarragona i l'Àmbit Metropolità, d'una banda, i les Comarques Centrals i les Terres de l'Ebre, de l'altra, són els territoris que presenten, respectivament, els percentatges més baix i més elevat de població autòctona.

Estancament del creixement demogràfic

Les projeccions de població de l'Idescat preveuen per als propers anys un cert estancament del creixement demogràfic, previsió que contrasta vivament amb el ràpid creixement de la població enregistrat a principi de la primera dècada del segle xx. Aquesta evolució té un cert paral·lelisme amb la situació els anys vuitanta, en què es va produir un estancament, després d'una etapa de fort creixement de la població els anys seixanta i setanta. Tanmateix el creixement demogràfic d'aquest segle ha pre-

sentat unes característiques diferents de les del segle anterior, pel fet de basar-se en la migració de població estrangera, que ha suposat un augment de la diversitat cultural i lingüística de la població catalana.

En aquest context és un repte aprofitar la riquesa d'aquesta diversitat i alhora facilitar l'accés al coneixement i l'ús de les llengües del país a la població nouvinguda, tenint en compte el marc familiar, atesa la rellevància de la segona generació en la població jove i infantil que resideix avui a Catalunya.

Els coneixements lingüístics

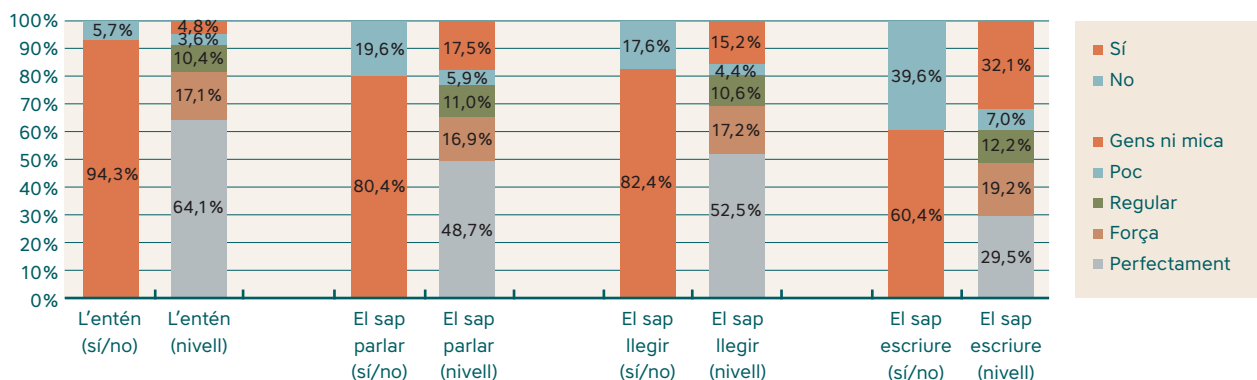
El coneixement de català és notable, però no arriba a tota la població

La gran majoria (94,3%) dels ciutadans de Catalunya de 15 anys i més entén el català, tot i que, per graus de coneixement, els qui l'entenen *perfectament* són el 64,1% i els qui l'entenen *perfectament* o *força* augmenten fins al 80,7%. Per tant, hi ha un 18,8% de les persones de 15 anys i més que no l'entén gens o l'entén poc o regular.

En canvi, *saber parlar català* no és tan generalitzat, ja que es redueixen al 80,4% els catalans que declaren conèixer la llengua pròpia de Catalunya. Per tant, un de cada cinc adults no sap parlar català (19,6%). Es tracta, doncs, d'un límit estructural per als usos orals. El 48,7% declara saber parlar *perfectament* el català, i el 65,6% el parla *perfectament* o *amb força correcció*. Resten un 34,4% de la població que no el sap parlar gens o poc o regular. Les habilitats de saber parlar i saber llegir en català mantenen un comportament similar. El 82,4% de la ciutadania diu que sap llegir el català. Es limita, però, al 52,5% els qui poden llegir perfectament el català i augmenta al 69,7% quan s'hi inclouen els qui poden llegir-lo força bé.

En darrer lloc, el 60,4% dels catalans de 15 anys o més afirma saber escriure el català. El 29,5% de la població adulta considera que és capaç d'escriure correctament el català, si bé es podria ampliar al 48,7% si s'hi inclouen els qui el saben escriure força bé. La majoria de la població adulta (51,3%) no el sap escriure o té uns coneixements baixos d'escriptura, i un de cada tres (32,1%) directament no el sap escriure gens.

Gràfic 1. Coneixement de català per nivells. 2013

En l'àmbit dels coneixements del català, hi ha un estancament de la situació del 2008, de manera que es pot mantenir l'afirmació que a Catalunya, tot i que la majoria de catalans afirma tenir coneixements de català en totes les habilitats (entendre, parlar, llegir i escriure), aquests no arriben als coneixements gairebé totals de castellà. Malgrat que es consideri que es té un domini de la llengua en alguna de les habilitats, el fet és que quan es tracta de declarar el grau de competència es detecta un important volum de ciutadans amb dificultats fins i tot per entendre el català.

A Catalunya el 48,1% de la població té un nivell alt de català en totes les habilitats (2.963.000 persones), el 17,5% el parlen sense dificultats, però tenen un nivell baix de lectura i escriptura (1.080.000), i el 7,8% (483.000) el poden entendre i llegir però tenen mancances per parlar-lo i escriure'l. Un de cada quatre ciutadans de 15 anys i més (26,6%) té mancances (1.634.000), ja que no té coneixements de català o són molt baixos, o bé perquè té un nivell baix en totes les habilitats (10,5%) –entén i llegeix el català una mica però no el parla ni l'escriu (5%)–, o bé perquè no l'entén gens o només una mica (11,1%). Hi continua havent molta població amb coneixements baixos malgrat les incorporacions de noves generacions més ben formades i la progressiva pèrdua de les menys formades en llengua catalana.

Pel que fa al castellà, és la llengua en què la gran majoria dels catalans té un nivell alt en totes les habilitats (88,1%) i només el 8,2% té mancances en castellà.

Lleu creixement en les habilitats de parlar i llegir i decreixement en la comprensió i l'escriptura

Després del decreixement en el període 2003-2008, el 2013 s'observen estancaments en la major part de competències i de grups socials, si bé també s'apunten algunes millores puntuals que cal destacar.

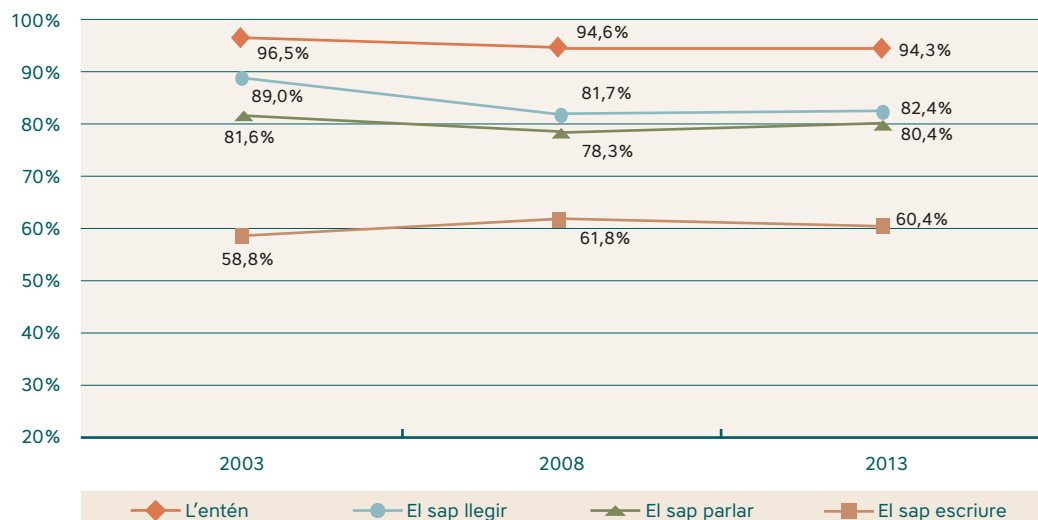
Per competències, el 2008 va minvar la capacitat d'entendre el català, especialment entre la població nascuda a l'estranger. Actualment no ha variat significativament entre el 2008 i el 2013, ni entre la població nascuda en territoris de parla catalana i la resta de l'Estat ni entre la població estrangera, tot i un lleu increment percentual. Entre la població estrangera el nombre dels qui no entenen el català se situa entorn d'una de cada cinc persones nascudes a l'estranger de 15 anys i més.

Quant a la capacitat de parlar català, les millores són més importants gràcies a l'augment de la població estrangera que el sap parlar. Així, globalment el 80,4% dels

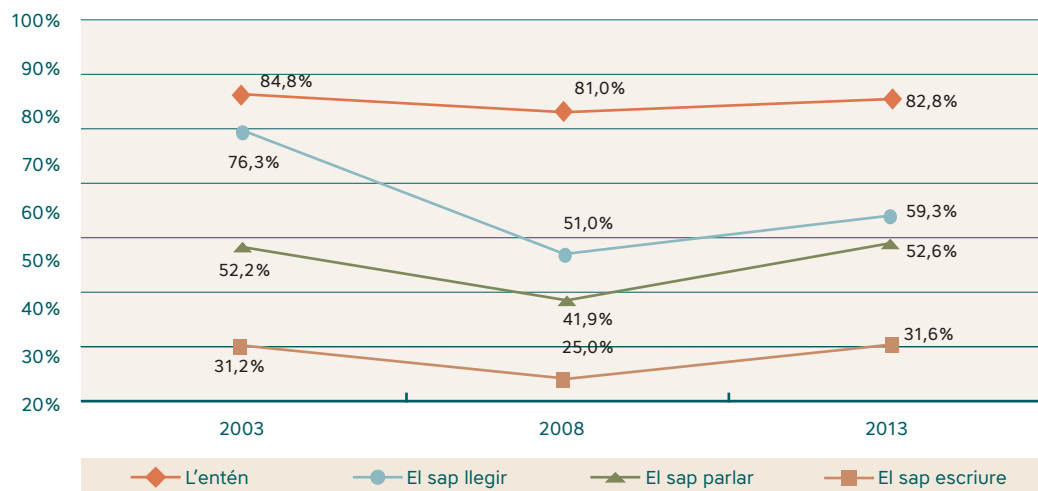
ciutadans sap parlar català, un augment de 2,1 punts percentuals, però entre la població estrangera augmenta 10,7 punts i assoleix nivells similars al 2003 (52,6%).

En la lectura i l'escriptura passa el mateix però amb menys intensitat, ja que l'augment es produeix entre la població estrangera (+8,4 punts i +6,5 punts) però no repercuteix en el conjunt de la població: un 82,4% de ciutadans sap llegir català i un 60,4% el sap escriure. De fet, entre la població nascuda en territoris de parla catalana i la resta de l'Estat disminueixen els qui saben escriure català, que passen del 69,3% al 66,9%.

Gràfic 2. Coneixement de català. 2003-2013

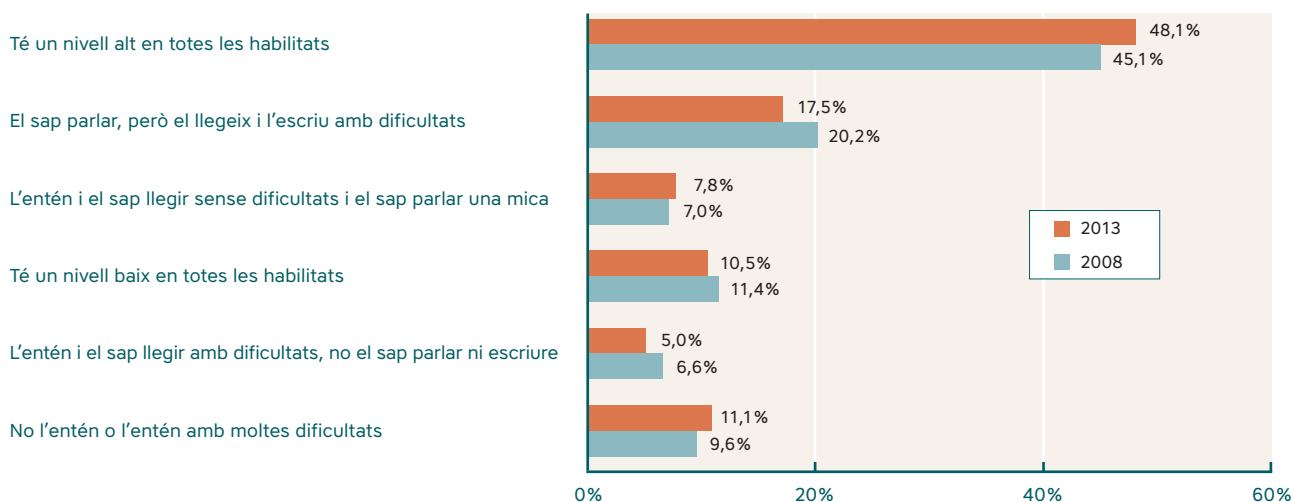

Gràfic 3. Coneixement de català de la població nascuda a l'estranger. 2003-2013

El percentatge de persones amb nivell alt en totes les habilitats de català passa del 45,1% al 48,1% i es redueix el grup dels qui el parlen sense dificultats però tenen un nivell baix de lectura i escriptura en català (20,2% vs. 17,5%). També hi ha canvis en el segment de població amb menys coneixements, si bé són més tímids i tenen tendència a minvar. Efectivament, decreix la població que almenys podia entendre'l i llegir-lo una mica (6,6% vs. 5,0%) i augmenta el grup amb més dificultats: els qui no l'entenen o l'entenen amb moltes dificultats (9,6 vs. 11,1%).

Gràfic 4. Població segons tipologia de coneixements de català. 2008-2013

Com a síntesi, la situació relativa del català i castellà té molt a veure amb el pes demogràfic de la població nascuda fora de Catalunya, tant a la resta de l'Estat com de fora d'Espanya, entre la qual el domini del castellà és homogeni i els coneixements de català en general són baixos. Per grups d'edat, entre els 15 i 24 anys la situació és millor, mentre que en el grup següent, dels 25 als 34, i encara més dels 35 als 49, les competències per parlar, llegir i escriure, i fins i tot per entendre el català, disminueixen. A més del lloc de naixement i l'any d'arribada, també es nota l'efecte del nivell d'estudis i l'àmbit territorial.

Coneixements de castellà i d'altres llengües

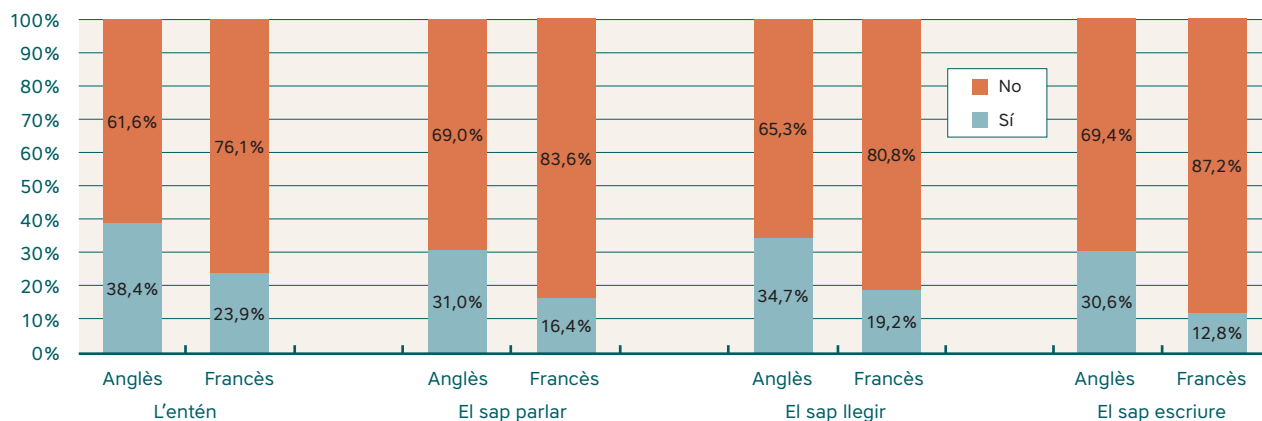
Els coneixements de castellà, en canvi, tenen a veure bàsicament amb la formació rebuda, de manera que també els qui tenen el català com a llengua inicial —la primera llengua que han après—, nats en territoris de parla catalana o a l'estranger, o bé han arribat més tard o més d'hora a Catalunya, tenen bons nivells de comprensió i de parla.

El percentatge de ciutadans que saben parlar anglès o francès parteix de nivells baixos i molt diferenciats en funció de si es tracta de l'anglès o el francès. Així, 2.400.000 persones de 15 anys i més entenen l'anglès, gairebé un 40% de la població (38,4%), i 1.900.000 saben parlar-lo (31%). El francès a Catalunya té nivells de coneixements més baixos que l'anglès en totes les competències. L'entenen el 23,9% i el saben parlar només el 16,4%. Si bé el 19,2% el sap llegir i el 12,8% el sap escriure, el grau de coneixement d'ambdues llengües és encara força baix. Quant a l'anglès, el 21,7% l'entén força bé o perfectament i el 16,5% el sap parlar força bé o correctament.

Entre el 2008 i el 2013 el coneixement de l'anglès ha crescut significativament en totes les competències, mentre que el creixement del coneixement del francès ha estat nul o insignificant. D'aquesta manera, han augmentat entre 4,5 i 8 punts percentuals la població que declara tenir coneixement d'anglès en les diverses competències. El que més augmenta és el percentatge que el sap escriure (+6,5 punts percentuals), el sap llegir (+6,8) i l'entén (+6,4), mentre que el que sap parlar creix menys intensament (+4,6).

Com el 2008, els coneixements d'anglès es relacionen principalment amb el nivell d'estudis i l'edat. La principal diferència entre anglès i francès és que l'anglès és més present entre les generacions més joves i urbanes, i el francès entre les generacions més adultes i en territoris fronterers (les Comarques Gironines i l'Alt Pirineu i Aran). Així, el coneixement del francès queda limitat segons l'edat i la zona.

Gràfic 5. Coneixement d'anglès i francès. 2013

A més de les llengües ja analitzades –català, castellà, anglès i francès–, el 15,2% de la població de 15 anys i més afirma que pot parlar de manera fluida alguna altra llengua. Augmenta lleugerament el nombre de les persones que declaren poder parlar alguna altra llengua, de l'11% el 2008 al 15,2% el 2013. Es tractaria, doncs, d'aproximadament 950.000 persones que poden parlar alguna altra llengua.

No es tracta, però, d'un gran nombre de llengües, ja que de mitjana són 1,2 altres llengües, però són força variades entre si. Entre aquestes l'àrab (3,3%) és la llengua que més persones poden parlar, seguit de l'italià (2,8%) i, a força distància, l'alemany (1,7%), el gallec (1,5%) i el portuguès (1,3%).

Una dada d'interès és l'estimació del nombre de llengües que es poden parlar. Així, els catalans de 15 anys i més poden parlar 2,5 llengües de mitjana, de manera que només el 12,9% és monolingüe. Prop del 88% pot parlar almenys dues llengües. Concretament, el 45,8% en pot parlar dues i el 27,7%, tres. Com es pot observar, els qui poden parlar quatre o més llengües són tants com els qui en poden parlar només una. Una altra qüestió és si s'observen usos multilingües, tal com s'abordarà en els propers apartats.

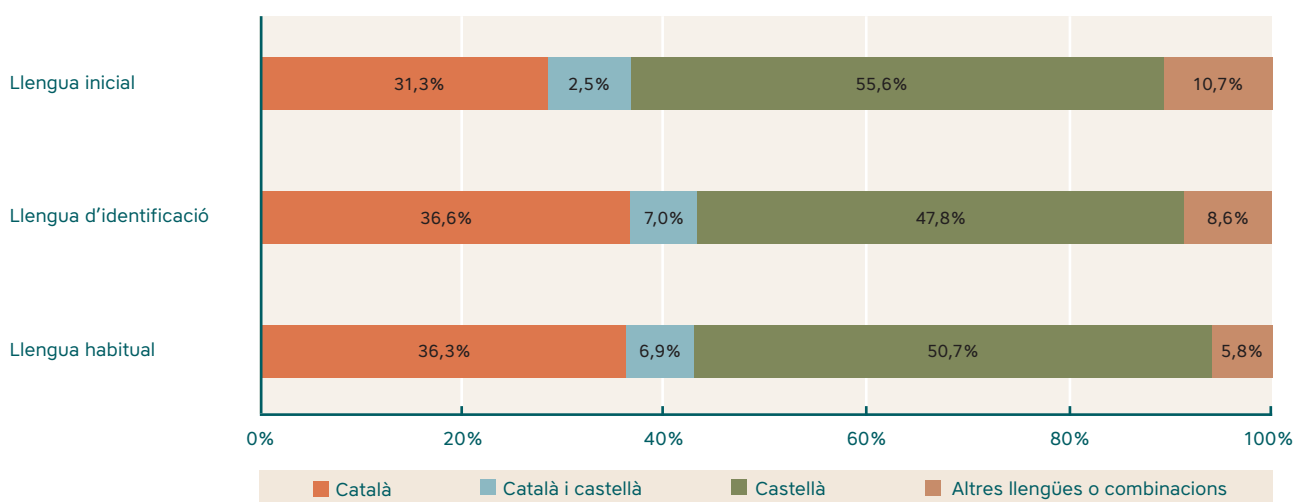
El perfil dels qui poden parlar més llengües respon a homes, més joves i nascuts a l'estranger. Entre els nascuts a Espanya, i no a Catalunya, però, la mitjana de llengües és més baixa (1,8), però no solament pel fet de tenir com a llengua inicial el castellà (2,1) sinó que també hi tenen a veure els nivells formatius i d'ocupació i professió.

Llengua inicial, llengua d'identificació i llengua habitual

El català obté més representació com a llengua d'identificació que com a llengua inicial

L'any 2013 la majoria de la població de 15 anys o més té com a llengua inicial el castellà (55,6%, 3.448.000). El segon grup el formen les persones de llengua inicial catalana (31,3%, 1.940.000). En tercera i quarta posició s'hi troba, respectivament, el grup de parlants de llengües diferents del català i del castellà, que anomenem *al·loglots* (10,7% i 662.000), i els bilingües inicials o grup de parlants que tenen alhora el català i el castellà com a primeres llengües parlades (2,5%, 153.000).

Gràfic 6. Llengua inicial, identificació i habitual. Catalunya. 2013

En el període 2003-2013 de les tres edicions de l'enquesta, aquest esquema es manté inalterable, per bé que l'anàlisi temporal permet observar canvis percentuals i en xifres absolutes importants, especialment durant el quinquenni 2003-2008. Durant aquest període de temps, el català passa del 40,4% al 31,7% i es comptabilitzen, en

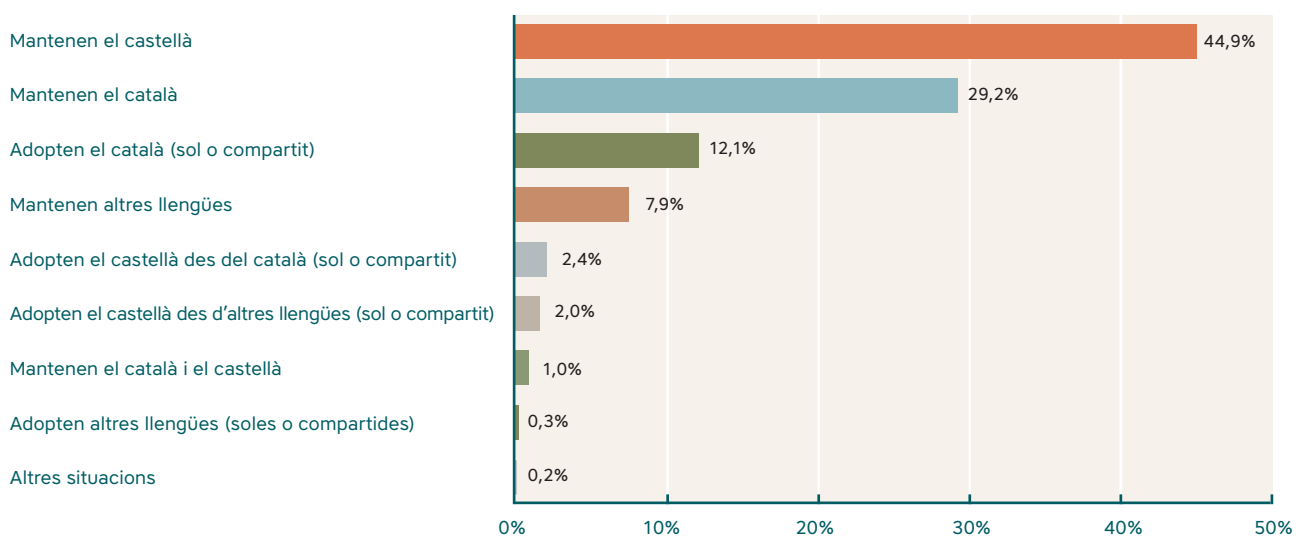
La capacitat d'atracció del català

Els grups d'edat que més s'identifiquen amb la llengua catalana se situen als extrems: els més joves i els més grans. Les franges intermèdies es troben entre el 33% i el 37%. Respecte dels qui consideren que el català i el castellà són alhora les seves llengües, cap de les franges representades no supera el 10%. Per la seva banda, el castellà obté la màxima identificació en les dues franges d'edat més altes, i la mínima entre els més joves. Finalment, entre les persones que s'identifiquen amb altres llengües els percentatges més alts es concentren en les franges d'edat més joves.

Una de les característiques del català com a llengua d'identificació és la seva capacitat d'atracció lingüística, és a dir, persones que el consideren com el seu idioma tot i que no és la seva llengua primera o inicial. Hi ha diverses dades que ho corroboren; possiblement la més evident són les 750.000 persones (un 12,1% de la població més gran de 15 anys) que declaren identificar-se amb el català tot i que tenen altres orígens lingüístics. Ara bé, aquest origen és bàsicament el castellà, atès que el volum d'al·loglots o parlants d'altres llengües que s'identifiquen amb el català és força reduït. En aquest cas és el castellà el que demostra tenir més poder d'atracció. D'alguna manera el català té poder d'atracció sobre els parlants de castellà i menys sobre els parlants al·loglots.

Hi ha un volum molt important de persones que s'identifiquen amb la llengua que tenen com a inicial i que la «mantenen». Els grups lingüístics mantenidors més importants són els qui «mantenen el castellà» (44,9%, 2.772.000 persones), els qui «mantenen el català» (29,2%, 1.803.000), els qui «mantenen altres llengües» (7,9%, 489.000) i els qui «mantenen el català i castellà» (1%, 61.000). Els canvis principals que es produeixen des de la llengua inicial a la d'identificació són: (a) els qui adopten el català (12,1%), que representen 750.000 persones que procedeixen principalment del grup del castellà com a llengua inicial i s'acaben identificant només amb el català o amb totes dues llengües; (b) els qui adopten el castellà des del català (2,4%), que són 146.000 persones, que principalment consideren seves ambdues llengües, i finalment (c) els qui adopten el castellà des d'altres llengües inicials (2%, 125.000 persones).

Gràfic 9. Llengua inicial a llengua d'identificació. 2013

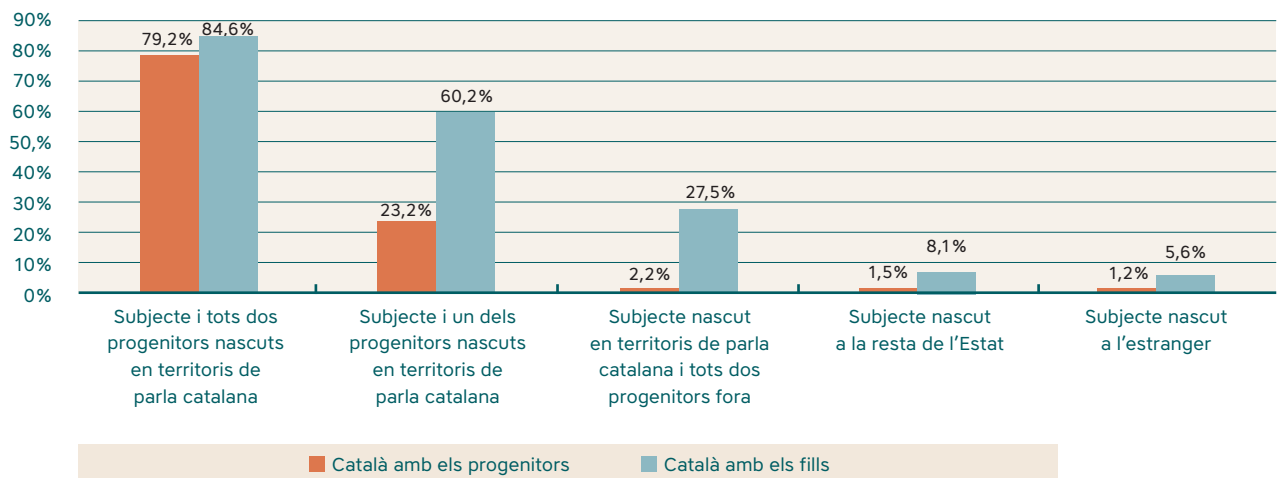
La transmissió lingüística intergeneracional

El català avança en la transmissió intergeneracional amb intensitats diferents

La transmissió lingüística intergeneracional és el procés a través del qual una llengua es transmet o no de progenitors a fills en el si de la família. Es tracta d'un dels processos que determinen la configuració sociolingüística d'una societat, és a dir, l'ús social de les llengües. La mesura en què es produeix aquesta transmissió és un indicador de la vitalitat de les llengües en presència, i té un impacte important en el seu present i futur.

El català avança en la transmissió intergeneracional, tant en el conjunt de la societat catalana com en la major part dels sectors socials. Això sí, amb intensitats molt diferents. El motiu principal d'aquestes diferències és l'origen geogràfic familiar de les persones, és a dir, bàsicament la mesura en què personalment o familiarment s'està relacionant amb les diverses immigracions que han arribat al país.

Gràfic 10. Ús del català amb els progenitors i amb els fills segons origen familiar. 2013

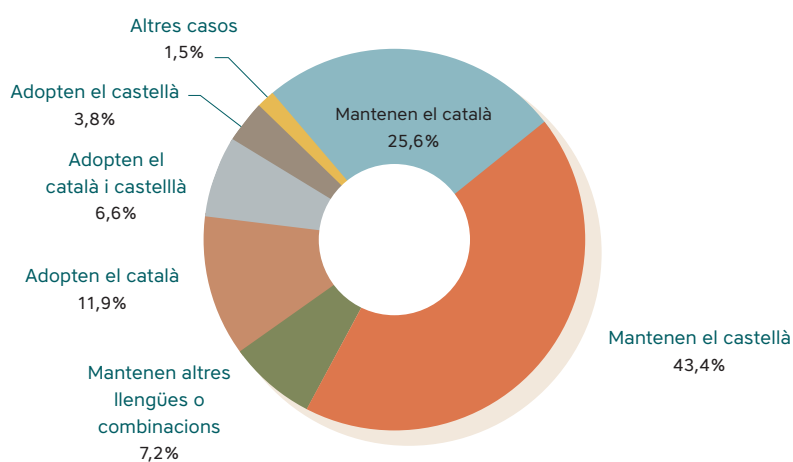
Base de català els fills: població que té fills

El grau d'avenç intergeneracional del català en els diferents grups segons l'origen geogràfic familiar mostra que els qui més avancen són els nats a l'àrea del català fills dels arribats de fora, sobretot els fills de parelles mixtes per lloc de naixement, mentre que els qui menys avancen són els que han nascut ells i els seus progenitors en l'àrea lingüística del català, és a dir, els més arrelats, i els nats a l'estranger, és a dir, els immigrants recents. Una dada clau en aquest aspecte és que el 2013 una mica més del 56% dels fills dels arribats de fora parlen català, només o juntament amb altres llengües, amb els seus propis fills.

L'origen geogràfic familiar, els percentatges d'ús i les actituds lingüístiques –la valoració que fa una persona d'una llengua– expliquen la majoria de les diferències en la transmissió intergeneracional del català dels diversos àmbits territorials. El 2013 on més avança la llengua, en aquest aspecte, és a les Comarques Centrals i a l'Alt Pirineu, seguits de la ciutat de Barcelona i del Penedès. D'altra banda, la transmissió intergeneracional del català creix amb el nivell d'estudis i la disminució de l'edat, cosa que també s'explica per l'origen familiar. Ambdues correlacions mostren la capacitat d'atracció del català.

El 2013 *els adoptants de català* en la transmissió intergeneracional, és a dir, els qui parlen català als fills i una altra llengua o llengües amb els progenitors, representen un 11,9% dels qui tenen fills, un total de 470.000 persones. Són sobretot persones que parlen castellà amb els progenitors. D'altra banda, els qui adopten el castellà, que avança de manera més reduïda, són els qui han parlat terceres llengües en la seva llar original. Des d'un altre punt de vista, els progenitors que canvien del castellà al català amb els fills són un grup més aviat jove i amb característiques semblants a la mitjana de la societat, d'una magnitud apreciable, mentre que els qui canvien en direcció contrària són un grup molt reduït.

Gràfic 11. Comportaments en la transmissió lingüística intergeneracional. 2013

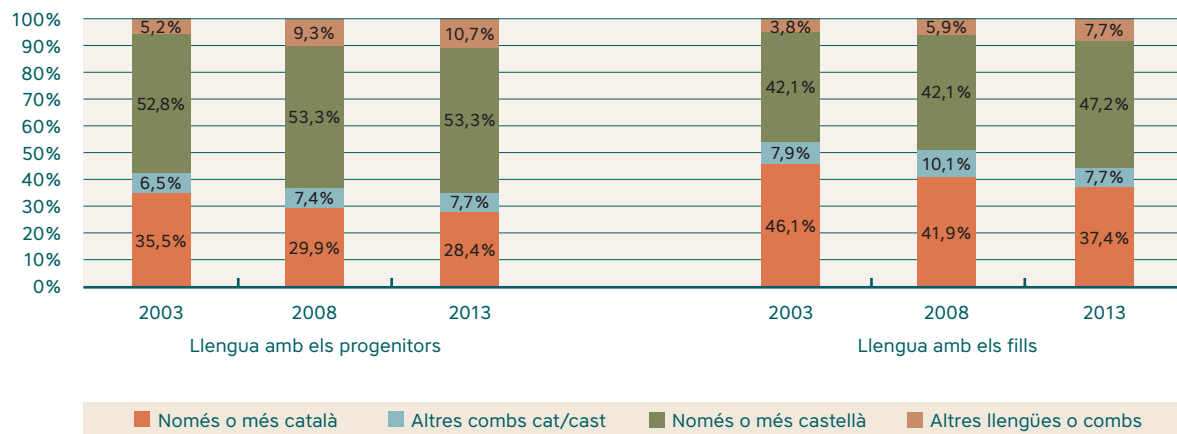
Els membres de les parelles mixtes català-castellà per llengua inicial trien molt més sovint el català que el castellà amb els fills. Opten pel català tant el membre de la parella que és de llengua inicial catalana com el qui és de llengua castellana.

L'examen de l'evolució de la transmissió intergeneracional del català durant el període 2003-2013 mostra que durant tota la dècada es manté un apreciable progrés de la llengua en aquest sentit, que les persones que tenen el català com a llengua pri-

mera el continuen utilitzant de manera generalitzada amb els fills, i que hi continua havent una tria clarament favorable a aquesta llengua amb la descendència entre els qui provenen de famílies bilingües català-castellà. Per tant, el català continua tenint un alt valor social.

En canvi, es produeix un cert retrocés del percentatge d'ús de la llengua en progenitors i fills, a causa bàsicament de l'arribada d'una forta immigració. Una de les manifestacions d'aquesta davallada en el progrés de la transmissió és que ha disminuït lleument la proporció dels qui adopten el català en aquest procés, i una altra és que s'ha reduït una mica la proporció de persones que trien el català amb els fills entre els qui tenen el castellà com a llengua inicial o d'origen. En el context de minorització –és a dir, de desigualtat davant del castellà– i de canvis demogràfics quasi permanents en què està immers el català, la transmissió intergeneracional continua sent un dels processos sociolingüístics més favorables per a la llengua, tot i la lleu reducció del seu progrés en aquest camp que s'ha produït del 2008 al 2013.

Gràfic 12. Llengua d'ús amb el progenitors i amb els fills. 2003-2013

Base de català amb els fills: població que té fills

Tres processos que expliquen la situació del progrés intergeneracional del català

Al llarg de tota la dècada 2003-2013 el català progressa en la transmissió intergeneracional. Durant aquest període es produeix un cert retrocés del percentatge d'ús de la llengua en progenitors i fills a causa sobretot de l'arribada d'una forta immigració. Del 2008 al 2013 el progrés intergeneracional del català sofreix una certa reducció.

Tres processos demolingüístics són els que, conjuntament, poden explicar la reducció del progrés intergeneracional del català durant el període 2008-2013. Un dels processos es basa en el fet que el percentatge de persones amb fills és una mica inferior entre els qui parlen català als progenitors que entre els qui els parlen castellà i que aquesta diferència s'ha accentuat del 2008 al 2013. Un altre dels processos té a veure amb els canvis demolingüístics produïts durant els últims 100 anys, ja que entre els «nats als territoris de parla catalana fills de dos nats fora», la població gran va triar força més el català amb els fills que no pas la resta del grup, i la mortalitat més

elevada dels grans fa que el percentatge mitjà d'ús del català amb els fills hagi baixat. El tercer dels processos explicatius de la reducció del progrés intergeneracional del català és que, entre els «nats a la resta de l'Estat» joves, persones nouvingudes recentment han substituït una part important de la població existent el 2008, les quals lògicament trien menys el català amb els fills. Per tant, la reducció detectada del progrés intergeneracional del català a Catalunya del 2008 al 2013 sembla deure's, sobretot, a processos demolingüístics originats en les immigracions d'origen peninsular dels segles passat i actual, i no pas a la recent immigració internacional del present segle.

Les llengües en els usos interpersonals i en els àmbits de consum i serveis

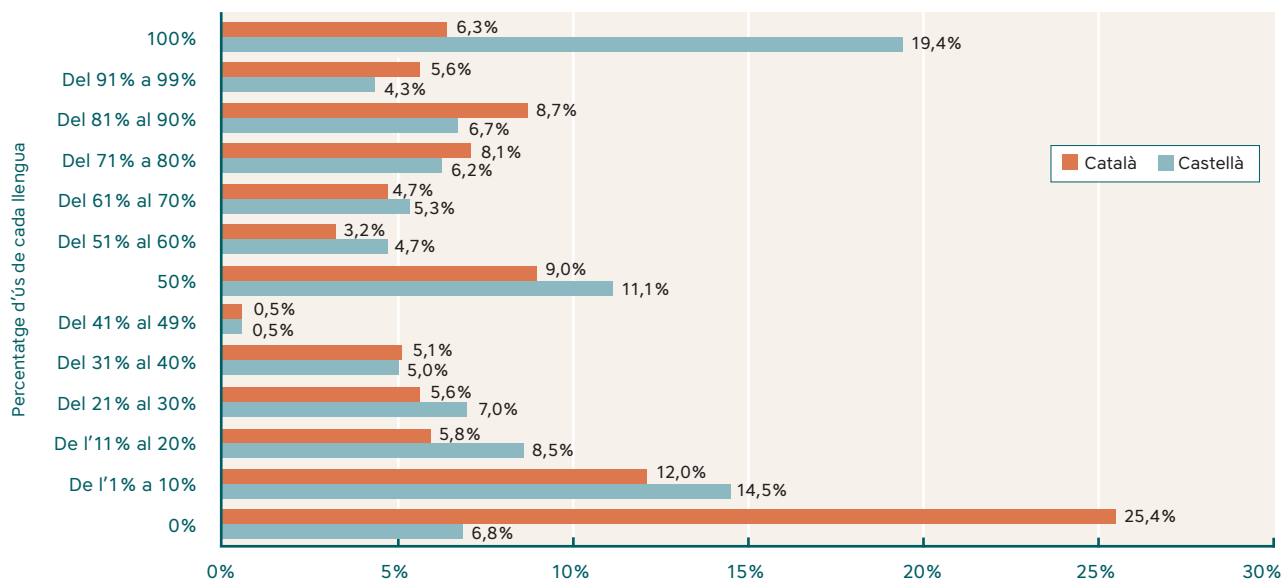

Una societat lingüísticament poc polaritzada

L'estudi dels usos lingüístics interpersonals de l'EULP 2013 permet dibuixar la realitat sociolingüística del país. Entre les dades centrals d'aquest estudi es detecta que els comportaments idiomàtics en la societat catalana s'estructuren sobre la base de dues llengües, el català i el castellà, que dominen la vida pública amb una mitjana d'ús de 41% i 53%, respectivament. A més d'aquests dos idiomes, en àmbits essencialment privats es parlen a Catalunya moltes d'altres llengües, que conjuntament arriben a una mitjana del 5% d'ús, entre les quals comença a entrellucar-se, d'una banda, la presència d'algunes llengües d'origen i, d'una altra, de l'anglès en situacions educatives i laborals.

L'existència de dues llengües principals no s'ha d'equiparar a l'existència de dues poblacions unilingües que visquin d'esquena. Els parlants que declaren utilitzar únicament una sola llengua són una minoria essencialment castellanoparlant; els parlants absolutament exclusius del castellà són un apreciable 19,4% de la població total, bàsicament d'origen forà i arribats en alguna de les onades immigratòries del segle XX o XXI, mentre que només un 6,3% dels habitants diu parlar exclusivament el català. En realitat, més enllà d'aquests dos extrems, les tipologies d'usuari són tan diverses que formen un ventall que va del 0 al 100% per a cadascuna de les llengües analitzades sense que es distingeixi cap grup específic. Això sí, els usos lingüístics no són en absolut indistints.

Gràfic 13. Ús oral del català i el castellà. 2013

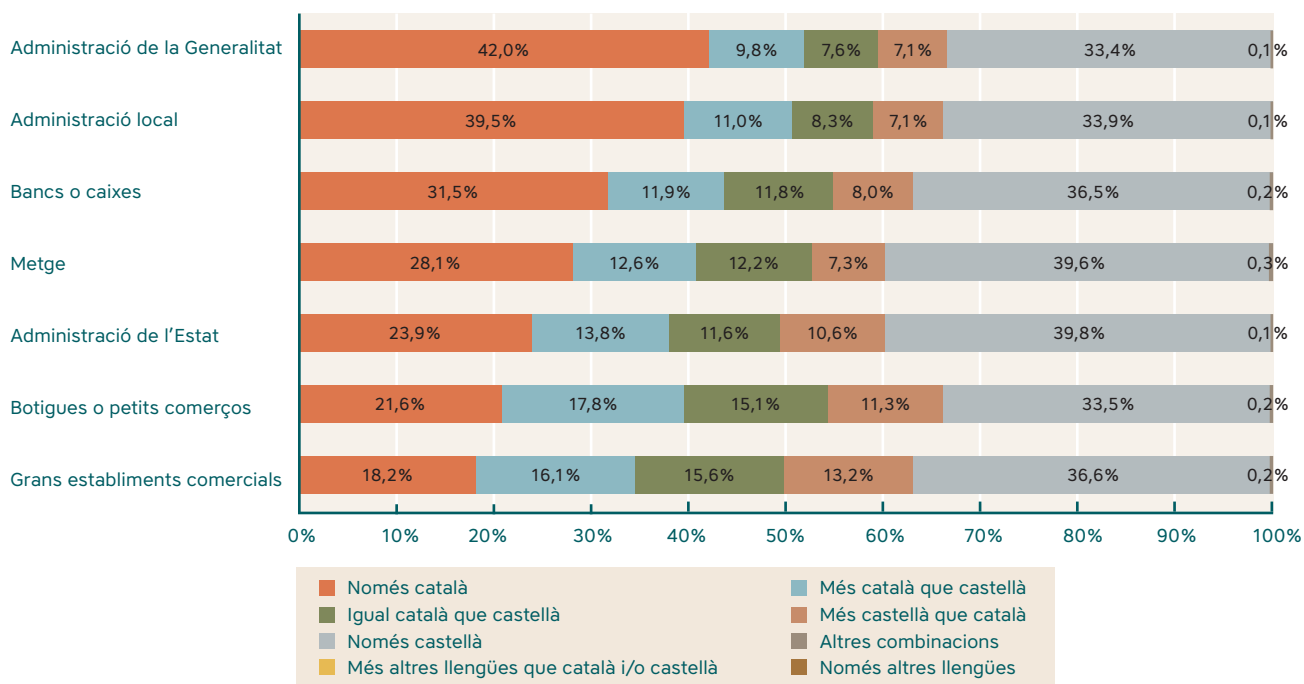
El gruix principal d'usuaris del català està format per persones nascudes a Catalunya. I és que, de fet, el català és la llengua més usada pels autòctons –59,4% per al català i 39,1% per al castellà–. Tanmateix, el nombre de nats a Catalunya que utilitzen molt poc el català en la seva vida quotidiana és encara molt considerable, ja que la xifra dels qui declaren un percentatge nul o inferior al 10% supera el mig milió, i els qui declaren un ús inferior al 31% són més de 800.000.

Per la seva banda, el castellà l'utilitzen tant els seus parlants nadius –molts dels quals només fan servir aquesta llengua– com els catalanoparlants i els al·loglots o parlants d'altres llengües. Les *llengües altres* són emprades bàsicament per immigrants al·loglots, tot i que algunes dades permeten intuir l'ús de llengües internacionals entre autòctons en alguns àmbits com el món educatiu i el laboral.

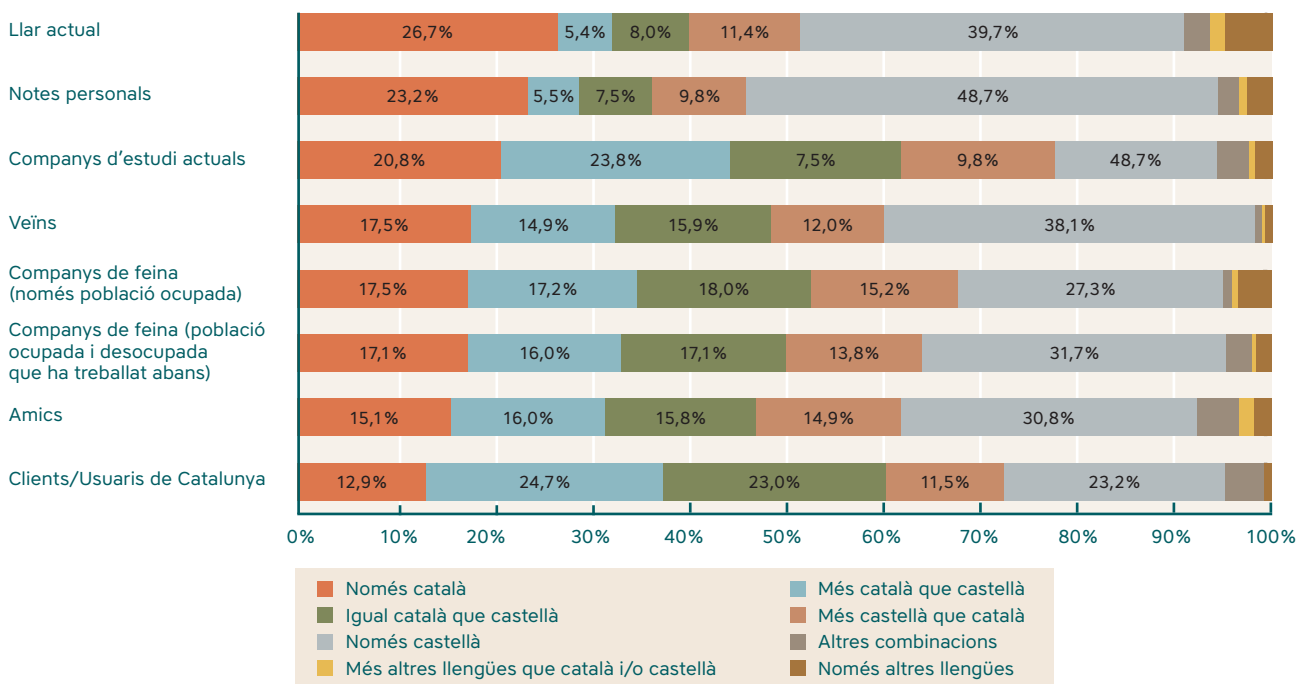
De la mateixa manera que no hi ha cap ús *indistint*, a la Catalunya contemporània el català i el castellà tampoc no s'utilitzen de manera *diglòssica*, perquè totes dues s'usen àmpliament en tots els àmbits d'ús i no es pot diferenciar entre àmbits públic i privats, formals i informals. La distribució dels usos respon més aviat a una altra lògica en què es combinen els factors jurídicopolítics i els demogràfics, i majorment respon al fet que a Catalunya el castellà és un idioma de coneixement legalment obligatori i socialment ineludible, mentre que el català continua sent un idioma d'aprenentatge important però opcional. Així, més enllà de la simple distribució demolingüística, l'ús del català augmenta on tots els interlocutors saben català, i disminueix on hi ha interlocutors que no el saben.

El català obté els seus millors resultats en els àmbits en què hi ha certa garantia que els interlocutors saben aquesta llengua, com és en cas de les administracions locals i de la Generalitat, així com en les relacions amb els bancs i les caixes, els metges, etc. Per la seva banda, el castellà obté els seus millors resultats en els àmbits en què no es percep de manera evident que els interlocutors saben català, com ara amb els amics, els veïns, els grans establiments comercials o l'Administració de l'Estat a Catalunya.

Gràfic 14. Llengua d'ús en l'àmbit del consum i els serveis. 2013

Gràfic 15. Llengua d'ús en l'àmbit interpersonal. 2013

Els alts índexs de castellà i d'usos bilingües en les relacions privades mostren que (a) Catalunya no és una societat polaritzada per raó de llengua, atès que la gent fa amics i famílies per damunt dels límits lingüístics, i (b) que el castellà es beneficia notablement de la seva situació de privilegi legal, la qual cosa el converteix en la llengua per defecte en moltes situacions de la vida quotidiana. De fet, la tendència al bi-

lingüisme funciona de manera diferent entre els usuaris del català i els del castellà; en el camp del castellà, els usuaris exclusius (*només castellà*) són sempre molt més nombrosos que no pas els usuaris compartits amb el català (*més castellà*). En el camp del català, en canvi, els usos bilingües (*més català*) tendeixen a ser més freqüents i fins i tot superen els usos unilingües (*només català*) diverses vegades. Factors com la privacitat afavoreix l'ús unilingüe d'una llengua o altra, mentre que quan hi ha diversos interlocutors o és convenient adaptar-s'hi s'afavoreixen les opcions bilingües.

Un decenni sense prou contrapesos

Durant la dècada transcorreguda entre el 2003 i el 2013, a Catalunya s'ha produït un retrocés de l'ús global del català, tant en termes generals com en tots els àmbits estudiats, i ha crescut l'ús del castellà i, en una mesura més petita, de les llengües altres. Concretament, l'any 2003 la mitjana dels percentatges d'ús de les dues llengües era pràcticament idèntic (48%), mentre que deu anys després, la mitjana del percentatge d'ús del català és d'un 41%, la del castellà ha augmentat fins al 53% i la de llengües altres ha pujat fins al 5%.

Gràfic 16. Balanç de l'ús de llengua en els diversos àmbits 2003-2013. Valors absoluts

En termes absoluts, el descens del català té un primer origen en el fet que durant aquesta dècada la composició demolingüística del país ha canviat, i això per dos motius: d'una banda, per la immigració massiva d'hispanoamericans i al·loglots inicials; d'una altra, per la reducció de catalanoparlants inicials com a conseqüència de la caiguda de la natalitat catalana dels anys vuitanta i noranta. Més endavant veurem que aquesta reducció dels catalanoparlants inicials s'ha vist afectada pel fet que el grup de nascuts a Catalunya que s'ha incorporat a l'enquesta durant aquesta dècada conté un percentatge de catalanoparlants inferior al grup que ha anat desapareixent.

Però les diferències de tipus demogràfic no expliquen per elles mateixes els canvis en els usos lingüístics, perquè la reculada del català i l'augment del castellà va molt més enllà de les sumes i restes de parlants de llengua inicial. Els canvis també es deriven en gran mesura del paper del català i el castellà com a vehicles d'incorporació de la població d'origen forà a la societat catalana.

En termes generals, la societat catalana ha reproduït la norma imposada bàsicament durant el franquisme d'usar el castellà com a llengua d'interrelació bàsica amb les poblacions novvingudes, reforçada especialment per l'Administració espanyola així com per altres organitzacions i agents socials. Com a conseqüència, tot i les nombroses excepcions individuals, la integració social i laboral progressiva de la població novvinguda a Catalunya no ha tingut com a resultat que aquesta població hagi adoptat l'ús del català per comunicar-se amb els autòctons, ans al contrari, la integració social i laboral dels novvinguts ha accentuat la castellanització dels usos socials.

És sobretot a aquest procés d'inserció laboral i social de població nascuda fora que cal atribuir el fet que, per exemple, el nombre de persones que parlaven només català a botigues i petits comerços s'hagi reduït quasi mig milió, les quals s'han vist reemplaçades per 290.000 que hi parlen més català o fins i tot opcions amb menys català, o que el nombre dels qui parlaven només el català amb els metges s'hagi reduït 400.000 persones. En aquest sentit, i limitant l'anàlisi als nascuts fora, les darreres immigracions tenen un efecte similar a les immigracions entre els anys cinquanta i el setanta-cinc, els protagonistes de les quals s'han mantingut molt majoritàriament instal·lats en l'ús exclusiu del castellà en pràcticament tots els àmbits de la vida quotidiana. De fet, l'aportació de nats a la resta de l'Estat i a l'estranger a l'ús del català no és gaire diferent, i en la pràctica, com s'ha vist, és baixa.

La decreixement de l'ús del català s'ha vist acompanyat per l'eixamplament intergeneracional del percentatge de persones que diuen fer servir el català de manera secundària o fins i tot paritària, en els casos en què els seus pares i avis declaraven un ús absolutament monolingüe del castellà. És gràcies a aquest procés de difusió del català entre les generacions més joves que la *pràctica del bilingüisme*, que actua com una *falca (bilingüe)*, i que s'insereix entre els usos del català i el castellà, no sempre és negatiu per al català.

Certament, els catalanoparlants tenen més tendència a passar al castellà que no pas a l'inrevés, i fins i tot es corrobora que la interpretació de l'expressió *parlar només en la teva llengua inicial o L1* no és la mateixa entre catalanoparlants i castellanoparlants; mentre que per als segons aquesta expressió implica parlar exclusivament castellà, per als primers en canvi significa parlar bàsicament català encara que també es faci cert ús del castellà. En tot cas, el fet de passar amb més facilitat a la segona llengua o L2 no funciona exactament igual en totes les generacions ni en tots els àmbits. Els catalanoparlants passen al castellà amb molta facilitat en relacions

amb iguals, és a dir, amics i veïns, i en relacions laborals, sobretot amb usuaris i clients, però retenen una mica més la seva llengua en família i diuen fer-la servir a bastament en àmbits comercials i de serveis. Per contra, entre el grup de castellanoparlants que usen activament el català no es perceben aquestes distincions; l'ús del català sembla més important en entorns com la llar, alguns serveis i amb les administracions públiques. A més, cal remarcar que entre els castellanoparlants inicials són els més joves els qui mostren més tendència a usar la seva segona llengua (L2), és a dir, el català.

La suma dels factors enunciats fins ara es tradueix en una evolució complexa que pot sintetitzar-se dient que entre el 2003 i el 2013 s'ha reduït l'ús del català derivat de les immigracions recents, la caiguda de la natalitat dels vuitanta i noranta, l'adopció d'usos més febles del català per part dels fills de les immigracions entre els anys cinquanta i el setanta-cinc i l'ús del castellà com a llengua d'incorporació dels nous nadius. Aquesta davallada del català ha estat contrarestada de manera parcial però insuficient per una incipient bilingüització dels joves que han nascut a Catalunya i que no tenen com a llengua inicial el català.

Algunes consideracions sobre les polítiques lingüístiques

Al llarg del segle xx les polítiques lingüístiques estatals van aconseguir establir el castellà com la llengua d'interposició, és a dir, aquella en què els catalans es relacionen amb la resta del món, començant pels nous nadius. Avui el castellà continua funcionant com a llengua principal de recepció i incorporació de la població vinguda de fora, i no és fins a les *segones generacions*, gràcies sobretot a l'escola, que el català passa a formar part del repertori i les pràctiques dels fills dels nous nadius. Per als seus pares, més enllà de les consideracions demogràfiques i demolingüístiques, el castellà és l'única llengua de coneixement *constitucionalment* obligatori a Catalunya, la llengua de l'Estat de cara a l'estranger, la llengua en què funciona efectivament l'Administració en les seves relacions amb la població immigrada des de les oficines consulars fins als aeroports i les duanes, i la llengua realment valorada en el moment de fer processos crucials com ara l'arrelament, la nacionalització o l'obtenció de feina. Si a això s'hi suma l'hegemonia del castellà als mitjans de comunicació i en bona part del món socioeconòmic, i a sobre l'intervencionisme dels poders estatals en els afers lingüístics del país, sempre en sentit d'afeblir el català, els reptes que cal superar per fer que el català torni a ser la llengua d'incorporació primària dels nous nadius a Catalunya són realment de gran envergadura. A més, si els pares senten tan poca invitació a aprendre el català, no sembla estrany que els fills observin el català des d'una certa llunyania. En aquest context s'imposen una sèrie de consideracions entorn de les polítiques públiques.

La primera de les consideracions té a veure amb els resultats de les polítiques aplicades fins a l'actualitat. Hi ha diversos indicadors que permeten constatar els resultats positius d'algunes de les polítiques aplicades, com ara el decreixement dels parlants que fan servir únicament el castellà en les generacions d'origen forà més joves. Això sens dubte és fruit de les polítiques lingüístiques escolars des de la recuperació de l'autogovern. També ho és l'increment intergeneracional de l'ús del català com a llengua escrita, que pot atribuir-se a les polítiques de promoció de la llengua en termes generals.

En aquest sentit, convé continuar insistint en la conveniència que el sistema educatiu potencii el coneixement, l'ús i la valoració del català, perquè ara com ara és l'única institució social que permet garantir el coneixement del català i del castellà de tota la població catalana amb independència del seu origen. De fet, si hi ha un col·lectiu d'origen especialment flexible a utilitzar el català, aquest és el dels nascuts a Catalunya, especialment els més joves, molt probablement pel fet que, a banda d'altres consideracions relacionades amb l'actitud i sensibilitat envers la llengua, és el que té uns nivells de coneixement de la llengua més elevat.

Les dades aquí exposades assenyalen que prop del 70-80% dels catalans de naixença diuen usar la llengua pròpia del país —sola o acompanyada del castellà— almenys en algun context, i cal emfasitzar que no es tracta només de contextos institucionalment molt marcats com la Generalitat, sinó també en situacions absolutament privades, com ara comprar a les botigues o les relacions amb els bancs. Més endavant explorarem una mica més quins són els col·lectius que més ús fan del català, però d'entrada cal tenir clar que, si aquests comportaments es poguessin activar de manera més consistent i projectar-los cap a altres àmbits, l'ús del català experimentaria un creixement significatiu.

Determinades pràctiques poden afavorir l'ús del català

L'espai per al creixement de català en relacions comercials o igualitàries és immens; senzillament cal activar el coneixement dels qui diuen usar la llengua en altres àmbits com les administracions o els bancs. En aquest sentit, sembla important entendre que, si la gran majoria de la població que usa el català està instal·lada en pràctiques bil·lingües, cal posar èmfasi en la necessitat de transformar-les perquè el català hi tingui un pes superior del que hi té ara.

En segon lloc, en termes generals, les dades mostren que les polítiques de promoció de l'ús de la llengua no tenen prou incidència en el conjunt de la població nascuda fora de Catalunya. Tot i l'existència d'alguns col·lectius que s'han instal·lat en l'ús prioritari del català, el cert és que la majoria dels nascuts fora, siguin novinyuts recents o establerts al país des de fa dècades, declaren viure essencialment en castellà, o en castellà i les llengües d'origen. Tot fa pensar que la majoria de persones que van protagonitzar les grans immigracions espanyoles de l'època franquista mai no adoptaran el català de manera activa. Ara bé, no hem d'esperar el mateix comportament amb les immigracions posteriors i cal incidir en polítiques que vetllin per reduir els riscos de fragmentació social i de minorització del català, ja que totes dues realitats podrien generar tensió en termes de desconfiança i conflictivitat social.

En aquest sentit, fóra bo de plantejar accions adreçades explícitament a analitzar la relació d'aquests col·lectius amb la llengua catalana i a transformar-la en un sentit més positiu. L'escassa incorporació a l'ús del català d'aquests col·lectius té a veure, d'entrada, amb la poca necessitat objectiva que n'han tingut durant aquesta darrera dècada d'arribada i assentament. També és possible, però, que aquest col·lectiu percebi una distància emocional en relació amb la societat catalana i amb una configuració d'un *nosaltres* oposat a un *ells* que reserva el català als autòctons. Caldria modificar tant els factors estructurals, reforçant la posició del català com a facilitador de l'ascensor social —i en conseqüència, l'accés a la llengua per a qui no

l'ha rebuda familiarment—, com les possibles reticències d'actitud, continuant fent èmfasi en la voluntat d'integració i en la responsabilitat compartida de tirar endavant una societat que també és la seva. En aquest sentit, caldria reforçar les polítiques lingüístiques sectorials per impulsar l'aprenentatge i l'ús del català entre els nouvinguts.

Un nou model de societat amb menys fluctuacions demogràfiques

Finalment, hi ha encara una tercera conseqüència, de força més abast, que s'extreu de les anteriors, i que té a veure amb el model de creixement econòmic —i demogràfic— vigent a Catalunya durant el darrer segle i que s'ha denominat *el sistema de reproducció català*. Fa més d'un segle que Catalunya basa el seu creixement demogràfic en una natalitat baixa *compensada* per la importació periòdica de grans quantitats de treballadors forans per fornir de mà d'obra un model econòmic basat en feines intensives i poc qualificades. Se sol subratllar l'èxit d'aquest model en la integració de les successives onades immigratòries. Ara bé, des d'un punt de vista sociolingüístic, i en un context sociopolític d'autonomia limitada pel que fa a les polítiques d'immigració, les dades mostren l'escassa incorporació a l'ús social del català per part de la població forana.

És obvi que el model de reproducció català ara mateix no és capaç de fer que els nouvinguts adoptin el català com a llengua habitual en els usos diaris sinó que, en canvi, provoca l'extensió creixent de l'ús del castellà entre la població de primera llengua catalana. En un moment de reflexió nacional sobre com s'ha de construir un millor model de societat caldrà adoptar les mesures que facin compatible la immigració amb la sostenibilitat lingüística del país, i facilitin la integració també lingüística dels nouvinguts per tal de reforçar-ne la cohesió social.

Els grups d'ús lingüístic i els grans canvis en els usos entre el 2003 i el 2013

Com mesurar l'ús del català

Es poden distingir diversos grups de població segons l'ús que fan del català i el seu origen lingüístic i conèixer l'evolució del català entre el 2003 i el 2013 gràcies a dues mesures d'ús del català, una de proporcional (índex d'ús de català parlat, en deu àmbits que anomenem *IUPIO*) i una altra d'absoluta (mesura de parlants de català a temps complet, que simplifiquem com a *PTC*).

L'índex d'ús de català parlat o *IUPIO* és la mitjana d'ús de català parlat en deu àmbits seleccionats: usos fora de la llar (amics, veïns, companys d'estudi, companys de feina, botigues, grans establiments, bancs i metges) i usos familiars (parella i fills). Lògicament, l'*IUPIO* té un valor d'interval que varia per a cada enquestat d'u a zero (ús només del català en els deu àmbits i gens d'ús de català en els deu àmbits, respectivament).

L'any 2013 l'ús oral del català és bastant similar en la majoria dels grups d'edat, i se situava al voltant de 0,4 punts de mitjana en l'*IUPIO*. Només els més joves (nascuts els anys noranta) i en general els més grans (nascuts abans dels anys trenta) parlaven proporcionalment més en català que la resta de grups d'edat (prop de 0,5).

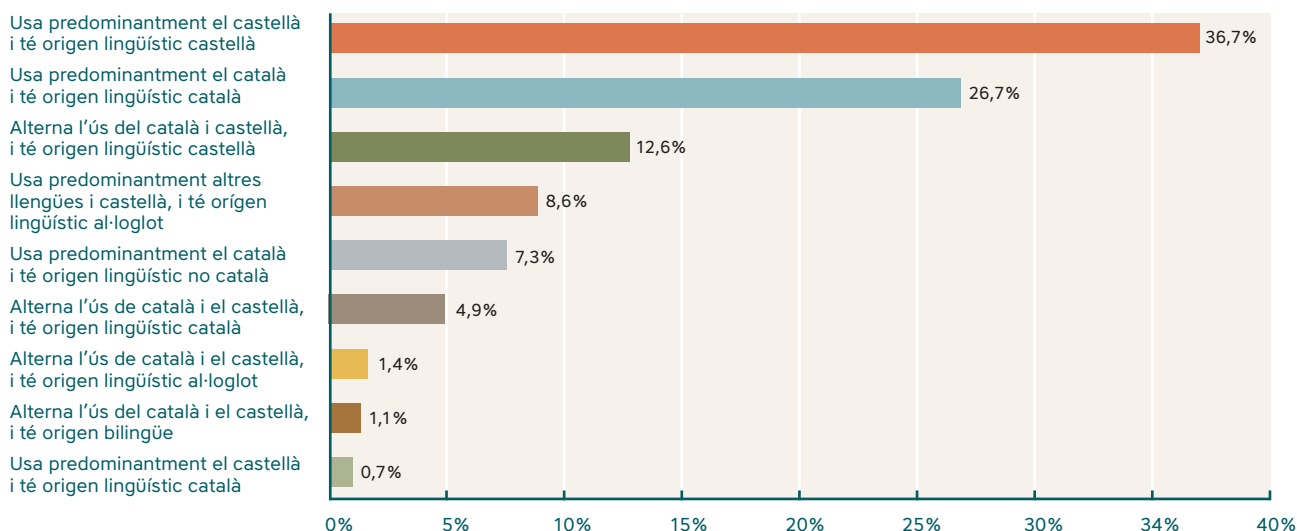
La mesura de parlants de català a temps complet (*PTC*) és una mesura estàndard d'ús català d'una persona que faci servir el català a temps complet en els deu àmbits. Aquesta mesura comptabilitza els usuaris a temps complet seguint la mateixa filosofia que permet comparar el nombre de treballadors reals d'una organització amb distintes modalitats de contracte (dos de parcials poden correspondre a un de temps complet) amb el còmput dels seus teòrics treballadors a temps complet.

L'ús absolut del català, de parlants de català a temps complet (*PTC*), en mesures estàndard d'ús, supera el nombre de parlants inicials de català. En aquest sentit, el català té una certa capacitat d'atracció social, encara que sigui proporcionalment feble i no penetri gaire en els usos dels castellanoparlants nascuts fora de Catalunya i en els al·loglots. De fet, l'ús —normalment paritari o secundari— del català entre no catalanoparlants inicials és especialment important entre castellanoparlants nats a Catalunya i de mitjana edat o joves.

L'any 2013 els qui fan un ús predominant del català són un terç de la població total, dels quals una cinquena part té origen no catalanoparlant. Els qui alternen el

català i el castellà de forma similar són una cinquena part de la població, dels quals la major part són d'origen castellanoparlant, però també hi ha un percentatge apreciable d'origen lingüístic català. Els qui fan poc o gens ús del català són una mica menys de la meitat de la població, bàsicament d'origen lingüístic castellà, però també al·loglot. Els catalanoparlants no fan un ús exclusiu de la seva llengua inicial, però més de la meitat de l'ús del català prové de catalanoparlants inicials. Ara bé, l'altra meitat prové de parlants inicials d'altres llengües, especialment de castellanoparlants inicials que utilitzen el català de manera predominant, o bé l'alternen amb l'ús del castellà.

Gràfic 17. Grups sociolingüístics. 2013

- a) Les principals pèrdues en l'ús del català (valors absoluts) entre el 2003 i el 2013 es detecten entre catalanoparlants inicials (-158.965, mesura de parlants de català a temps complet) i castellanoparlants nascuts a la resta de l'Estat (-103.813). En el cas dels catalanoparlants inicials, la meitat de les pèrdues es deuen a raons demogràfiques; les generacions que s'incorporen a l'enquesta des del 2003 tenen menys catalanoparlants que les que desapareixen. L'altra meitat de les pèrdues en l'ús absolut es deuen a causes sociolingüístiques. D'una banda, les generacions que s'incorporen a les enquestes fan un ús percentual més baix del català que els més grans que desapareixen; d'una altra, els grups d'edat intermèdia han reduït una mica el seu ús del català durant la dècada.
- b) En el cas de la pèrdua d'ús dels castellanoparlants inicials nascuts a la resta de l'Estat, la major part de la pèrdua és atribuïble a dinàmiques de caire sociolingüístic; tres quartes parts van lligades a la reducció de l'ús del català en aquests grups castellanoparlants d'edat intermèdia, segurament per canvis de comportament connectats amb l'edat més que no pas per desaparició física. Això pot explicar-se perquè aquest col·lectiu, que pertany a les grans immigracions de mitjan segle passat, redueix l'ús del català a mesura que abandona la vida laboral activa i fa una vida més circumscrita a l'àmbit familiar. Els canvis en la resta de grups són més petits i contribueixen poc als canvis detectats.

- c) Els castellanoparlants inicials autòctons incrementen una mica el seu ús del català en termes absoluts, tot i que no gaire. Els castellanoparlants nascuts a l'estranger no incrementen l'ús del català en aquesta dècada. Els al·loglots inicials fan molt poc ús del català, però el creixement del seu nombre global és tan gran que al final la suma dels seus usos lingüístics acaba sent rellevant. En el cas dels bilingües inicials, tampoc no es produeixen variacions rellevants en l'aportació que fan en l'ús del català.

El decreixement de l'ús del català a temps complet

En termes d'evolució, l'ús del català s'ha reduït al llarg de la dècada 2003-2013. La reducció s'observa des del punt de vista proporcional, ja que l'índex d'ús (IUP10) passa d'una mitjana de 0,502 l'any 2003 a una mitjana de 0,421 l'any 2013. O dit d'una altra manera, l'ús del català parlat passa d'un 50,2% a un 42,1% en 10 anys. Una part d'aquesta reducció es deu a la important arribada de població nouvinguda, que no fa servir gaire la llengua catalana. Però el fet que la reducció també es registri en termes absoluts, mesurat en parlants de català a temps complet (-186.551), demostra que en el descens hi participen altres factors demogràfics i sociolingüístics. Les pèrdues en l'ús del català se situen sobretot a Barcelona i a l'Àmbit Metropolità. A la resta de territoris s'hi detecta estabilitat o fins i tot s'incrementa l'ús del català.

La reducció de l'ús del català que es produeix en cada grup d'edat des del punt de vista proporcional té lloc en el primer quinquenni (2003-2008), mentre que hi ha poques diferències en el segon quinquenni. Per tal de detectar l'origen de la reducció interenquestal en l'ús del català s'han analitzat longitudinalment una combinació de factors relacionats amb la llengua inicial, el lloc de naixement i l'edat. Les principals conclusions a què s'arriba s'expliquen en el següent apartat.

Els factors que expliquen el decreixement del català a temps complet

En l'origen d'aquesta pèrdua general en l'ús del català (-186.551, mesura de parlants de català a temps complet) es poden observar tant tendències i causes diferenciades d'índole demogràfica com sociolingüística. En altres paraules, els canvis detectats poden atribuir-se a factors de tipus demogràfic i a factors de tipus sociolingüístic:

1. Un percentatge dels canvis en l'ús del català s'expliquen pels moviments naturals de població, essencialment la mort de la població gran (nascuts l'any 1948 o abans) i la incorporació de gent jove (nascuts entre el 1989 i el 1998); la diferència en el volum de població de cada generació, per exemple, influeixen poderosament en l'evolució dels usos lingüístics. En aquest sentit, els grups més joves tenen menys efectius que els mitjans i menys catalanoparlants inicials que els més grans.
2. Les migracions són un segon factor demogràfic que expliquen els canvis en els comportaments lingüístics. Els moviments migratoris afecten especialment les generacions nascudes entre 1949 i 1988. Aquests moviments poden ser, en el cas de la població autòctona i l'establerta abans de l'En-

questa del 2003, d'emigració; en el cas dels grups al·lòctons (nascuts fora de Catalunya i dels territoris de parla catalana) es concreta en la immigració, la reemigració, etc. En el nostre cas, l'efecte migratori principal és el dels nascuts a l'estranger arribats a Catalunya durant la dècada 2003-2013.

3. Una tercera manera d'explicar les diferències entre enquestes passa per les diferències demolingüístiques i sociolingüístiques entre generacions; la configuració sociolingüística de cadascuna de les generacions que s'incorpora a l'enquesta depèn de diversos factors —la composició segons la llengua inicial, procés de socialització primària, procés d'escolarització, etc.—, fet que es tradueix en pautes de comportament lingüístic i nivells d'ús del català diferents dels de les altres. En aquest sentit, les generacions més joves tenen menys catalanoparlants inicials i menys índex d'ús de català que no pas les més grans.
4. Una quarta forma d'explicar les diferències d'ús del català entre enquestes és entendre els canvis sociolingüístics associats a l'edat i que experimenten els membres d'una mateixa generació en canviar el seu context vital quan es fan més gran, com ara entrar al mercat laboral o sortir-ne, emancipar-se de la llar familiar, quedar vidu, etc. Per exemple, les generacions castellanoparlants de més edat semblen haver reulat en l'ús del català per canvis en la seva vida quotidiana, com ara la jubilació.

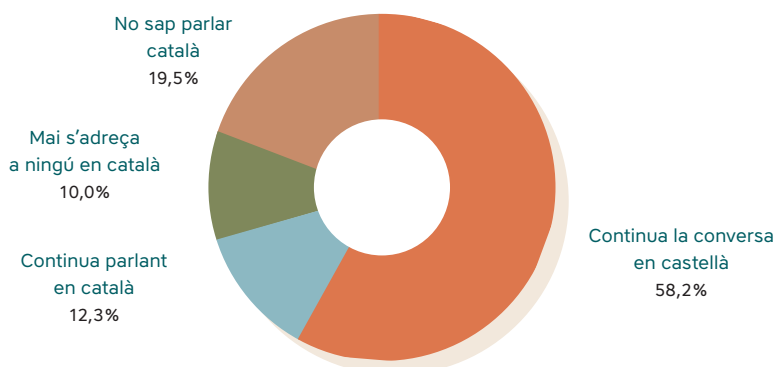
Les normes d'ús en converses bilingües i les percepcions i preferència lingüístiques

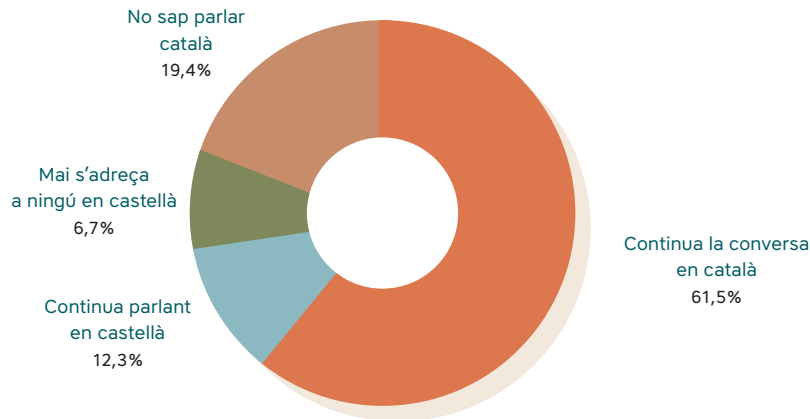
En quina llengua s'inicien les converses?

Dos dels temes recurrents de la sociolingüística catalana són la freqüència en què s'inicien converses en català i el comportament o les actituds de les persones en les interaccions bilingües. Segons les dades de l'EULP un 25,3% de la població de Catalunya diu que sempre inicia les converses en català, un 26,5% diu que ho fa molt sovint, un 17,8% declara que poques vegades i un 30,4% diu que mai comença una conversa en català, o bé perquè no és capaç de parlar en català o bé perquè no vol. Dit en poques paraules, el 51,8%, que representen al voltant de 3 milions de persones, diu iniciar sempre o molt sovint converses en català, 1 milió de persones diu iniciar poques vegades una conversa en català, i un 30,8%, gairebé 1,9 milions de persones, diu que mai no inicia una conversa en català. S'ha demostrat que la llengua en què s'inicia una conversa està estretament lligada als usos interpersonals i a l'origen geogràfic familiar.

L'anàlisi de les pautes lingüístiques que diuen seguir els enquestats quan reben una resposta en una llengua diferent de la que havien utilitzat per iniciar la conversa ens indica que de cada 10 ciutadans de Catalunya, 6 declaren que s'adapten lingüísticament al seu interlocutor en una conversa bilingüe tant en català com en castellà, 3 diuen que no utilitzen mai el català, és a dir, que no inicien cap conversa ni tampoc hi convergeixen, i 1 de cada 10 diu que no utilitza el castellà, no inicia converses ni hi convergeix.

Gràfic 18. Actitud de la població que s'adreça en català i li responen en castellà. 2013

Gràfic 19. Actitud de la població que s'adreça en castellà i li responen en català. 2013

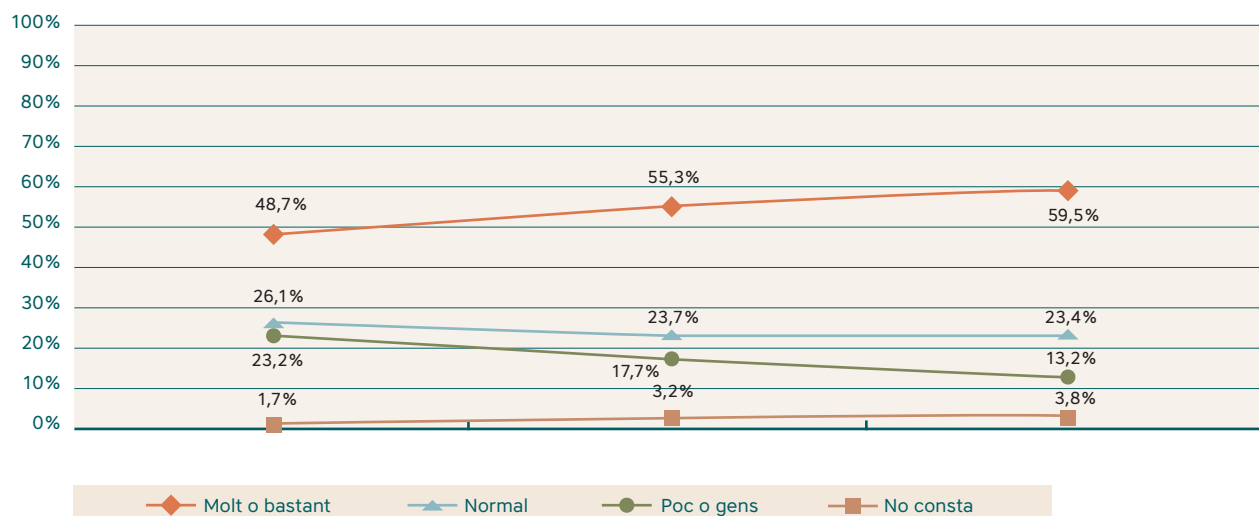
La unitat de la llengua

També s'han analitzat les percepcions i la preferència lingüístiques de la població de Catalunya. Concretament, les dades de l'EULP ens han proporcionat informació sobre quina percepció es té sobre la unitat de la llengua catalana així com de la situació actual del català. Les dades de l'Enquesta han aportat informació rellevant sobre la preferència lingüística dels catalans, concretament sobre la llengua que els agradaria parlar en el futur.

La pregunta sobre la unitat de la llengua demanava si el parlar dels diferents territoris és la mateixa llengua. Una àmplia majoria de la població (concretament el 73,2%, que representen més de 4 milions i mig de persones) està totalment o més aviat d'acord amb aquesta afirmació. Per a un percentatge considerable de persones (17%) li resulta una qüestió indiferent o bé no manifesta la seva opinió. I finalment, un 10% de la població (600.000 persones) està totalment o més aviat en desacord que els parlars d'aquestes zones siguin la mateixa llengua.

Pel que fa a la percepció que es té de l'ús actual del català, una gran majoria de persones considera que s'utilitza molt o bastant (en concret el 59,5% de la població, és a dir, més de tres milions i mig de persones). Hi ha també un 23,4% que considera que se'n fa un ús normal (pràcticament un milió i mig de persones). Un percentatge comparativament més baix de gent considera que s'utilitza poc o gens (un 13,3% que són unes 800.000 persones). A partir del creuament amb diferents variables, es pot dir que les percepcions sobre la unitat de la llengua i l'ús social del català actualment es relacionen amb el context i, en general, amb l'experiència individual derivada del grau d'exposició a aquesta llengua. És a dir, els grups més allunyats del català són els qui més difícilment en percebran un ús important. No obstant això, hi ha un destacable percentatge de catalanoparlants habituals d'origen català que es mostren crítics amb la situació actual de la llengua. Des del 2003 al 2013 hi ha un augment de 10 punts percentuals de la percepció positiva. La mateixa diferència apareix en aquests deu anys pel que fa a la percepció d'ús escàs del català, però en aquest cas és perquè disminueix.

Gràfic 20. Percepció del grau d'ús del català. 2003-2013

Una última qüestió rellevant és la preferència lingüística de la població catalana, concretament, la llengua que els ciutadans voldrien parlar en el futur. A un 34%, uns dos milions de persones, els agradaria parlar només o sobretot català. El més freqüent, el 36,7% voldria parlar català i castellà per igual. I un 16,6%, un milió de persones, preferiria parlar només o sobretot castellà. Un reduït 9,7% s'inclinaria o bé per altres llengües (0,2%) o bé per altres combinacions (9,5%). Les opcions d'ús de més d'una llengua, per tant, són majoritàries, la qual cosa mostra una visió positiva del bilingüisme o multilingüisme, que no es contradiu amb l'avenç d'un ús social del català. Així doncs, la majoria de persones volen parlar tant el català com el castellà, i un volum molt similar de persones opta per opcions que facin servir amb més freqüència el català. Aquests percentatges varien considerablement segons la llengua inicial, en què s'observa l'efecte d'atracció que produeix la llengua catalana (més preferència dels castellanoparlants que no pas a la inversa).

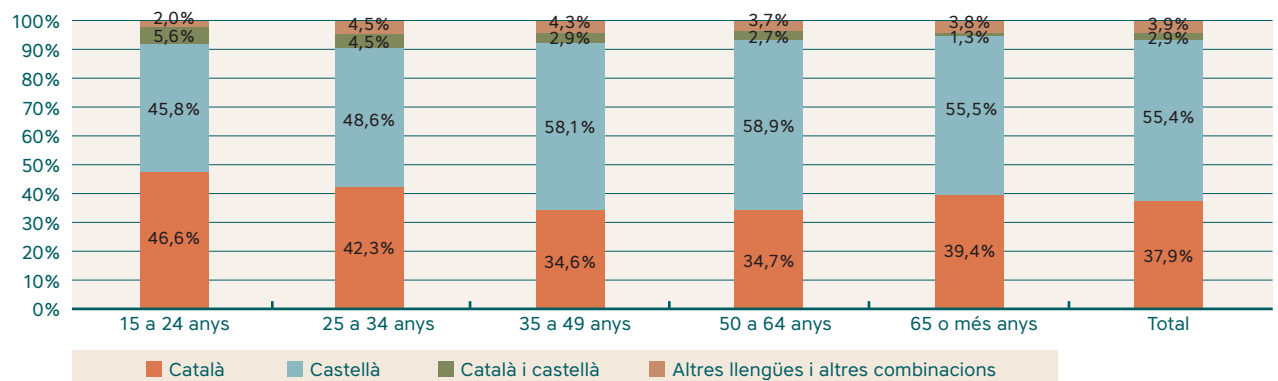
Llengua i edat

Amb la voluntat de diferenciar entre evolució demogràfica i canvis en el comportament lingüístic, l'anàlisi d'aquests factors se centra en un grup concret de la població de Catalunya: les persones que hi han nascut o que fa 15 anys o més que hi viuen (en direm *població arrelada*). Amb això es vol evitar que les dades incorporin, de forma indiferenciada, les dinàmiques sociolingüístiques de la població nouvinguda, desigualment distribuïda entre les generacions i amb uns comportaments lingüístics marcadament diferenciats de la resta de la població. D'aquesta manera es poden copsar quines són les diferències en els comportaments sociolingüístics quan es neutralitzen l'efecte dels canvis demogràfics vegetatius i els impactes a curt termini de les contingències immigratòries.

Llengua inicial per edat

Més enllà de la tendència a l'estabilitat dels qui tenen el català i castellà com a llengua inicial en les tres onades (al voltant del 38% tenen el català, el 55%, el castellà), en les dades es reflecteix que es produeix un flux generacional que comporta més presència i creixement del català entre els joves (fins a arribar al punt que el 2013 els joves de 15 a 24 anys que tenen el català com a llengua inicial, el 46,6%, superen en volum els

Gràfic 21. Llengua inicial de la població arrelada* segons edat. 2013

* Població arrelada: població nascuda a Catalunya i la que fa més de 15 anys que hi viu.

qui tenen el castellà, el 45,8%), i en canvi més presència i creixement del castellà entre les generacions de més edat (i especialment entre els més grans de 64 anys).

De fet, en el contrast entre grups quinquennals de joves s'observa en totes les onades com el nombre de joves (15 a 19 anys) que tenen el català com a llengua inicial és més elevat que entre les persones més de més edat (30 a 34 anys). En l'altre extrem del ventall d'edats, els catalans arribats de la resta d'Espanya durant les migracions dels seixanta i setanta cada cop pesen més entre la població de més edat, i això explica l'augment de presència del castellà com a llengua inicial.

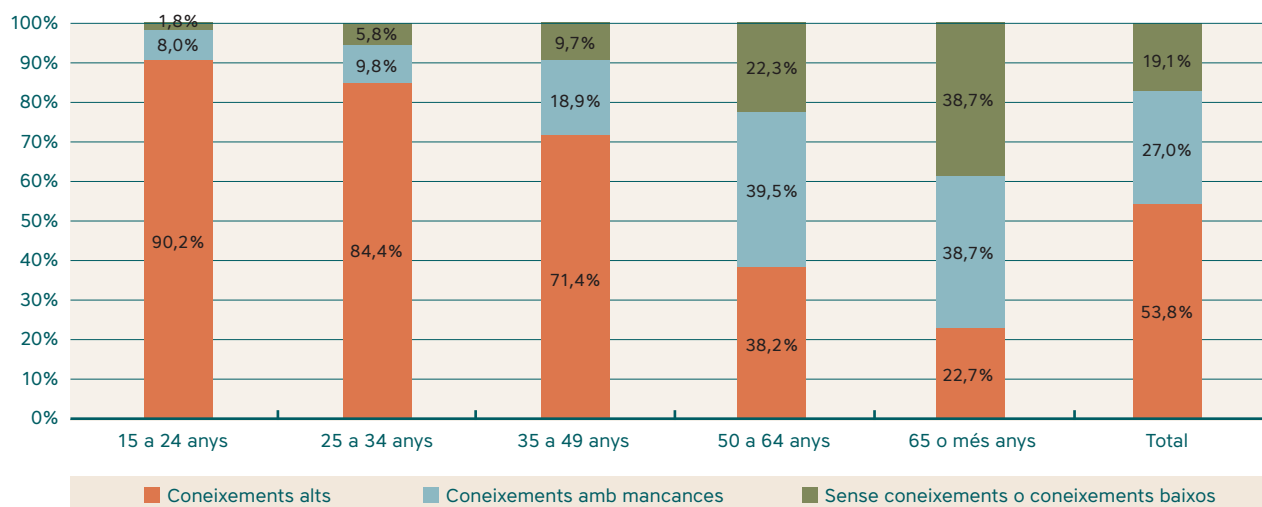
Finalment, la minoria dels qui tenen tant el català com el castellà com a llengua inicial (2,9% el 2013) és especialment nombrosa entre els joves (5,6% dels joves de 15 a 24 anys el 2013).

Coneixement del català per edat

El coneixement del català entre la població autòctona millora generació rere generació i amb el pas del temps. El 2013 el volum dels qui tenen alts coneixements varia molt entre generacions, i va des del 22,7% entre els més grans de 64 anys fins al 90,2% entre els joves de 15 a 24 anys. El contrast més gran entre generacions consecutives es troba entre els qui tenen entre 35 i 49 anys, dels quals un 71,4% de persones declaren tenir alts coneixements, i els qui tenen entre 50 i 64 anys, dels quals només un 38,2% declaren tenir alts coneixements.

Els contrastos són menys pronunciats si en comptes de prendre com a referència la població autòctona es fa amb la població total, atès que el grup dels joves i dels adults joves són els qui concentren més presència de població nouvinguda, grup en què lògicament tenen més pes les persones sense un alt coneixement del català. Alhora, en la millora generacional hi pot pesar molt la forma amb què s'ha construït el concepte d'*autòcton*, que fa que s'hi incorpori un volum més elevat de persones no nascudes a Catalunya de més edat, i, entre els més grans, persones ni tan sols arribades durant la infantesa o joventut.

Gràfic 22. Coneixement del català de població arrelada* segons l'edat. 2013

* Població arrelada: població nascuda a Catalunya i la que fa més de 15 anys que hi viu.

Pel que fa a la població autòctona, el més destacat del contrast de resultats entre el 2008 i el 2013 és la notable millora percentual dels qui tenen alts coneixements el 2013 respecte del 2008 en tots els grups d'edat, excepte en el de la gent gran. Hi ha una millora d'entre 5 i 10 punts percentuals d'increment dels qui tenen alts coneixements en totes les franges, menys la dels més grans de 64 anys, en què es perden uns 4 punts percentuals.

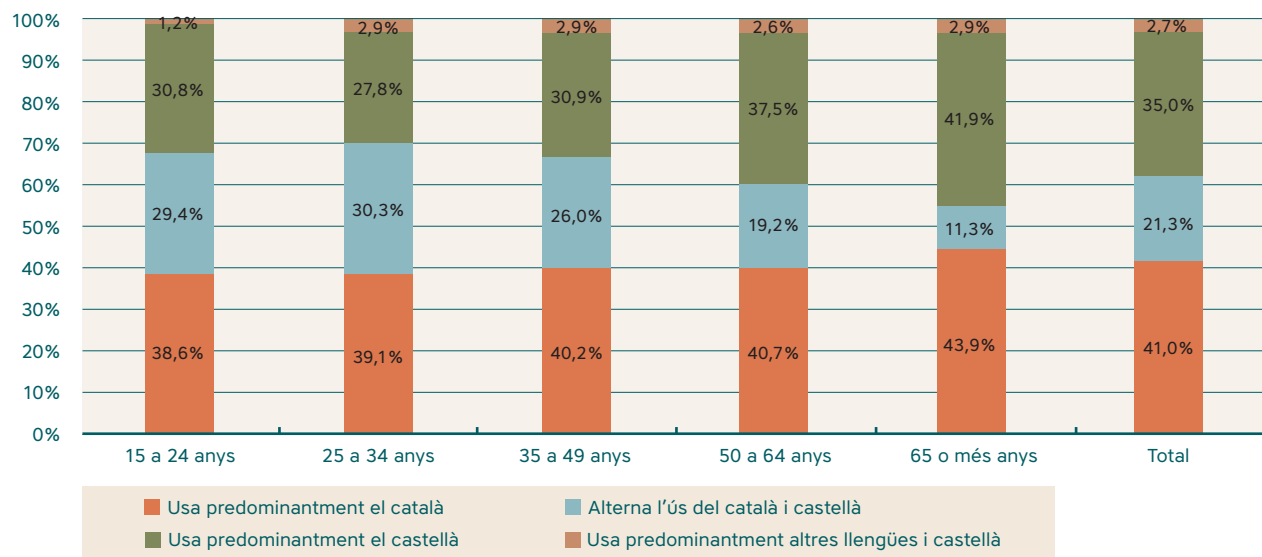
Grups sociolingüístics

De l'anàlisi dels grups sociolingüístics segons l'ús es desprenen quatre grans grups: *a* parlants amb un ús predominant de català, *b* parlants amb un ús predominant de castellà, *c* parlants que alternen ambdues llengües, anomenats alternadors; *d* parlants al·loglots d'altres llengües amb poc ús del català.

Si s'observa la dinàmica dels grups sociolingüístics, es comprova, en primer lloc, que en tots els grups d'edat de les tres onades els parlants predominantment de català superen en percentatge els parlants predominantment de castellà. Malgrat això, les dades reflecteixen un increment dels parlants de castellà (del 32,9% el 2003 al 35,0% el 2013) i una caiguda dels parlants de català (del 46,2% el 2003 al 41,0% el 2013). És un fenomen que s'explica, sobretot, pel canvi de perfil sociodemogràfic de la gent de més edat, en què els ancians catalanoparlants nascuts a Catalunya, dominants encara el 2003, esdevenen minoria per l'arribada d'uns nous contingents amb una forta presència de població castellanoparlant. L'any 2003 el percentatge dels autòctons de més de 64 anys que eren parlants predominantment de català era del 54%, percentatge que cau fins al 43,9% el 2013; en canvi, el percentatge de parlants predominantment de castellà creix del 31,9% el 2003 al 41,9% el 2013 en la mateixa franja d'edat.

Entre els joves i els adults la situació és més estable. En les tres onades, el volum dels parlants predominantment de castellà entre els 15 i els 49 anys és del voltant del 30%, i el dels parlants predominantment de català, del voltant del 40%. En aquest darrer cas, seria possible interpretar que el percentatge ha tingut una dinàmica a la baixa,

Gràfic 23. Grups sociolingüístics de la població arrelada* segons l'edat. 2013

* Població arrelada: població nascuda a Catalunya i la que fa més de 15 anys que hi viu.

que es pot associar a un cert increment en el percentatge de parlants alternadors, un grup especialment nodrit entre els que tenen menys de 49 anys, i que creix entre els joves onada rere onada (fins a situar-se el 2013 en el 29,9% dels joves de 15 a 34 anys).

Usos lingüístics habituals

La variable d'usos lingüístics habituals, construïda a través del tant per cent d'ús del català i del castellà declarat, aporta un matís interessant, perquè s'hi poden diferenciar parlants amb un ús *intensiu o quasi exclusiu del català* o del castellà (definitos com els qui tenen més del 90% dels usos en una o altra llengua) de la resta de parlants amb usos *predominants* (definitos aquí com els qui tenen entre el 60% i el 90% d'usos declarats en una llengua). A més, reflecteix uns percentatges d'ús del català i del castellà força diferents. En aquest cas, les dades no reflecteixen l'asimetria d'usos favorable al català de la variable anterior, la dels grups sociolingüístics, sinó que dibuixen un escenari molt més similar.

Però més enllà d'aquesta consideració general, l'interès d'aquesta variable quant al contrast entre generacions és que mostra una tendència molt més pronunciada als usos lingüístics *intensius* (siguin en català o en castellà) entre la població d'edat més avançada (el 2013 més del 70% dels catalans autòctons de més de 64 anys fan un ús *intensiu* d'una de les dues llengües, sigui el català, 32,1%, o del castellà, 39,8%). Entre els més joves el volum dels parlants intensius disminueix molt notablement, i suma menys del 45% dels casos (en el grup de 15 a 24 anys representa el 24,8% de catalanoparlants intensius i el 19,6% de castellanoparlants intensius).

Entre els joves, el volum de catalanoparlants intensius és elevat entre els 15 i 19 anys (31,4%), mentre que entre la resta de joves decreix pronunciadament fins a situar-se al voltant del 20%. En canvi, entre els 15 i 19 anys el volum de castellanoparlants intensius és especialment baix. Sembla que el fet que el català sigui la llengua vehicular de l'escola és especialment important per explicar aquest tret diferencial en el quinquenni dels de menys edat.

Trajectòries lingüístiques

Aquesta variable permet fer un perfil dels grups sociolingüístics tenint present quina és la llengua inicial de les persones. D'aquesta forma es pot saber, més enllà de la fotografia sintètica dels grups sociolingüístics, fins a quin punt el català i el castellà han tingut capacitat d'atracció i manteniment de parlants.

Les dades generals reflecteixen, en primer lloc, que per a tots els grups d'edat i en totes tres onades hi ha dos grups lingüístics que pesen més que la resta: els parlants que fan un ús predominant de català i de llengua inicial catalana, que anomenem simplificadorament *catalanoparlants*, i els parlants que fan un ús predominant de castellà i de llengua inicial castellana que anomenem *castellanoparlants*. D'aquests dos grups, el dels catalanoparlants ha anat perdent pes relatiu (de ser el 35,8% el 2003 al 32,8% el 2013) i, en canvi, n'ha anat guanyant el dels castellanoparlants (del 32,0% el 2003 al 34,3% el 2013). Altra vegada és el canvi en la morfologia lingüística dels catalans de més edat el que ho explica. Entre els qui tenen més de 64 anys, el percentatge de castellanoparlants s'ha incrementat 10 punts durant aquells anys (fins a arribar a representar el 41,5% l'any 2013), i el de catalanoparlants ha disminuït en un percentatge

ge semblant, fins a quedar en el 36,8%. Per contra, en la resta de grups d'edat les fluctuacions dels percentatges d'aquests dos grups sociolingüístics són molt més petites. Entre els menors de 50 anys un i altre grup tenen un pes percentual similar.

Els joves tenen més tendència a formar part d'un dels dos perfils de trajectòria a què es fan referència, en la franja d'edat dels 15 a 24 anys (en el cas dels catalanoparlants, especialment en la franja de 15 a 19 anys, i en el cas dels castellanoparlants, en la franja de 20 a 24 anys). Sembla, però, que després d'aquest moment vital una part dels joves tendeix a usos lingüístics més *mixtos*, amb una presència molt significativa tant del català com del castellà.

Tant o més rellevant que això és la forta asimetria en els usos lingüístics entre els qui tenen el català o bé el castellà o altres llengües com a llengua inicial. El català mostra tenir una capacitat d'atracció notablement superior que el castellà com a llengua d'ús habitual per als qui no la declaraven com a llengua inicial (altra cosa seria si es fes referència a usos puntuals o usos passius, però no és el cas). Aquest fenomen es repeteix en les tres onades de l'enquesta, amb unes intensitats similars. El 2013 un 14,3% dels autòctons són alternadors de català i castellà amb origen lingüístic castellanoparlant o al·loglot, i un 8,3% són parlants predominantment de català amb origen lingüístic no català. Entre uns i altres sumen el 22,6% de la població autòctona catalana que fa un ús habitual del català significatiu i més elevat que el que feien servir al principi. Els percentatges d'aquest grup són més alts entre els 25 i els 64 anys, i el 2013 arriben al seu punt màxim entre 35 i 49 anys. La comparació entre les tres onades fa pensar que a mesura que s'arriba a la vida adulta, amb els canvis en els marcs relacionals que s'hi associen, més catalans d'origen lingüístic no català adquireixen aquest perfil sociolingüístic.

En canvi, els diferents perfils sociolingüístics que tenen en comú uns usos lingüístics en què el català no guanya pes en relació amb la situació d'origen, sinó que o bé en perd o bé es manté en una situació no predominant, tenen un pes percentual molt més baix, si bé a l'onada 2013 és una mica superior que a les anteriors i arriba al 7,6%. A més a més, en la gran majoria dels casos es tracta de situacions lingüístiques en què el català continua tenint una presència habitual significativa. Més enllà del contrast en pes demogràfic d'aquest perfil i de l'anterior, és especialment interessant comprovar que és un perfil que en totes les onades de l'enquesta té un pes percentual especialment accentuat entre 15 i 24 anys (el 2013 arriben a ser el 17,4%), i que decreix progressivament en els grups d'edat posteriors. Això segurament es deu a la barreja d'un efecte causat per la generació (amb percentatges més elevats de catalanoparlants d'origen amb usos significatius tant de català com de castellà) i d'un efecte causat per l'edat (perquè hi ha més presència de contextos relacionals amb una presència significativa del castellà durant la joventut).

Opinió sobre l'estat d'ús del català

Sobre l'estat d'ús del català el que més destaca és una transformació molt notable de la percepció des del 2003 fins al 2013. El 2013 els autòctons de totes les edats són molt més optimistes en relació amb l'estat d'ús del català que el 2003. Mentre que el 2003 només el 54% considerava que l'estat del català era saludable, el percentatge puja fins al 66,4% el 2013. La major part de la millora es troba en el salt de la segona a la tercera onada de l'enquesta. Quant a grups d'edat, aquesta millora en la percepció es reflecteix en tots els grups, però és molt més intensa entre els joves. El 2013 el 64,5% dels joves de 15 a 24 anys perceben que la situació del català és saludable, mentre que el percentatge era de

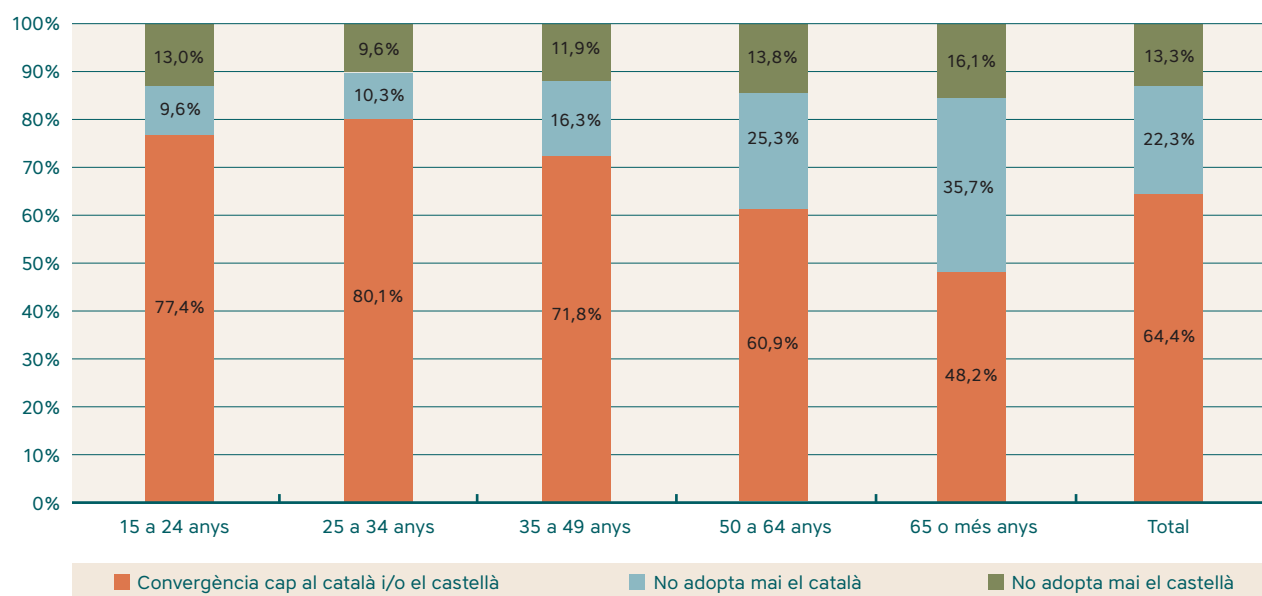
només el 37,7% el 2003. Malgrat això, entre els joves de menys de 34 anys es concentra encara una proporció més elevada de pessimistes (més població que percep que el català està en una situació amenaçada o marginal), però el contrast entre els joves i la resta de la població és molt més petit. Caldria veure fins a quin punt aquesta disminució de l'optimisme juvenil té a veure amb les dinàmiques sociolingüístiques dels joves, en què el castellà té una presència una mica més gran i més transversal. D'altra banda, caldria veure també si el canvi de percepció que es desencadena després del 2008 pot estar lligat a l'auge de les reivindicacions sobiranistes i independentistes a Catalunya.

Convergència lingüística

Les dades de convergència lingüística —el procés d'acostament entre dues llengües— també mostren una notable estabilitat en el temps. Els autòctons que convergeixen cap al català i cap al castellà són majoria (el 2013 prop de 2/3 del total, el 64,4%), un percentatge que entre els joves de 15 a 34 anys sembla haver-se estabilitzat per sobre del 75%. Entre els catalans que no convergeixen en són més els qui no adopten el català, amb uns percentatges especialment nombrosos en els més grans de 50 anys i, sobretot, entre els més grans de 64 anys (35,7% el 2013). Tot apunta que el baix domini actiu del català explica en bona mesura aquesta dada.

En canvi, els qui no adopten el castellà, sobretot a partir del 2008, agrupen percentatges relativament similars en tots els grups d'edat, no gaire diferents del 13,3% que són de mitjana el 2013. Són uns percentatges similars, o fins i tot una mica superiors, als dels catalans de menys de 50 anys que no adopten el català el 2013. Sembla, per tant, que es va operant una transformació de l'escenari de convergència lingüística, ja reconeixible l'any 2013 entre els menors de 50 anys, en què la majoria de la població convergeix, i unes minories amb un pes similar es resisteixen o bé a adoptar el català, o bé a adoptar el castellà.

Gràfic 24. Actitud davant les converses bilingües de la població arrelada* segons l'edat. 2013

* Població arrelada: població nascuda a Catalunya i la que fa més de 15 anys que hi viu. Base: població arrelada que sap parlar català.

Llengua, ocupació i perfils professionals

El coneixement de català augmenta entre els ocupats

En aquest període s'observen els notables efectes d'una situació de canvi econòmic, en què s'ha passat de taxes del 7,5% d'atur en el primer trimestre del 2008 a superar el 20% el 2013. Aquest apartat analitza la distribució de les competències lingüístiques segons la situació laboral i professional per mitjà d'elements comparatius entre el 2008 i el 2013. A més, es descriuen els usos lingüístics principals a les empreses amb companys de feina, amb clients i llengua del centre de treball.

També s'observen els efectes de la societat de la informació i la reestructuració econòmica del país, en què el coneixement i les competències culturals i lingüístiques són clau per a l'ocupabilitat dels treballadors i per a la productivitat de les empreses. A més de l'augment de competències lingüístiques necessàries en un context d'internacionalització (particularment evident en l'augment del coneixement d'anglès), alhora s'observen nous mecanismes de renacionalització, i augmenta considerablement el domini de la llengua catalana com a mecanisme d'accés i permanència en l'ocupació.

Entre els ocupats el coneixement de català ha augmentat del 66,6% al 71,4% i les competències en anglès han augmentat un terç, del 26 al 34,2%. Com menys relació amb l'ocupació, menys coneixement de català i de la resta llengües. Només en el cas dels nous desocupats sense feina anterior (joves en atur) aquesta relació no es produeix.

Entre la població aturada o els qui fan feines de la llar, hi ha més presència que en anys anteriors de no parlants de català. Per tant, participar en l'esfera pública a través del treball implica conèixer més bé la llengua. També s'avança cap a un mercat de treball més multilingüe en relació amb les competències dels treballadors. Una majoria dels directius, professionals i tècnics, afirmen entendre, parlar i escriure l'anglès. Al mateix temps les noves combinacions de llengües en el mercat en el lloc de treball augmenten, encara que tímidament segons les dades de què es disposen.

Taula 1. Situació laboral i repertori lingüístic (2008-2013)

	Català: el sap parlar, el sap llegir, el sap escriure		Castellà: el sap parlar, el sap llegir, els sap escriure		Anglès: el sap parlar, el sap llegir, els sap escriure		Francès: el sap parlar, el sap llegir, els sap escriure	
	2008	2013	2008	2013	2008	2013	2008	2013
Ocupat	66,6%	71,4%	96,7%	98,1%	26,0%	34,2%	14,4%	15,1%
— Empresari (< 5 assalariats)	61,3%	70,7%	95,0%	98,9%	18,0%	30,8%	14,0%	13,6%
— Empresari (≥ 5 assalariats)	-	75,9%	-	100,0%	-	27,4%	-	25,6%
— Autònom	-	68,8%	-	98,0%	-	28,0%	-	13,5%
— Assalariat indefinit	64,2%	70,6%	97,1%	98,5%	21,8%	33,2%	13,0%	15,5%
— Assalariat eventual	49,1%	61,0%	93,1%	94,4%	23,7%	31,6%	10,3%	11,8%
Desocupat (amb feina anterior)	64,2%	56,8%	93,9%	95,7%	22,7%	25,4%	11,1%	11,4%
Desocupat (sense feina anterior)	-	78,0%	-	95,3%	-	49,7%	-	10,0%
Jubilat o pensionista	43,2%	33,6%	93,4%	92,5%	4,9%	4,6%	6,9%	8,3%
Pensionista que no ha treballat abans	-	19,5%	-	85,0%	-	2,4%	-	1,0%
Estudiant	96,9%	94,1%	99,4%	98,7%	62,9%	69,5%	12,9%	12,4%
Feines de la llar	38,3%	27,1%	92,1%	89,0%	5,7%	5,7%	9%	6,7%
Altres situacions laborals	50,1%	52,2%	92,4%	94,7%	11,8%	31,0%	15,1%	12,3%
Total**	61,1%	60,2%	95,6%	95,9%	22,4%	28,3%	12,2%	12,1%

Les caselles ombrejades indiquen diferències estadísticament significatives.

** Inclou membres de cooperativa i ajut familiar i persones amb incapacitat.

Aquestes són algunes dades clau de la relació entre coneixements lingüístics (causa) i situació laboral (efecte). Respecte a aquest segon punt, voler analitzar les relacions entre llengua i aquests processos sense tenir en compte altres factors que hi intervenen (com ara el nivell d'estudis i l'origen nacional, per esmentar-ne dos de bàsics) pot no donar una visió acurada de la relació entre aquestes variables, però posa de relleu relacions sobre les quals la recerca futura ha de clarificar la complexitat dels factors. Tot i que la mostra té un subgrup baix en aquest apartat, ser trilingüe o quadrilingüe fa que les taxes d'ocupació pugin notablement. En el cas de ser quadrilingüe en francès, les probabilitats d'estar ocupat són del 82,7%, i trilingüe en anglès, del 80,8%.

Destaca també en l'ocupabilitat la variable *grups sociolingüístics*, en què la combinació entre pràctica i origen català en l'entorn social i familiar mostra alts nivells d'ocupació. L'atur ha colpejat durament els parlants d'àrab o amazic que no parlen català. El 41,6% dels parlants d'àrab o amazic són desocupats que han tingut una feina anterior. Altres grups minoritaris afectats per una situació similar són els qui no parlen espanyol o els qui parlen romanès i àrab o amazic. Es tracta clarament d'efectes relacionats amb l'etnoestratificació del mercat de treball i els efectes de la crisi econòmica dels darrers anys.

Quatre perfils lingüístics professionals

S'han analitzat quatre perfils professionals que mostren diferències notables en les seves competències lingüístiques: *treballadors manuals*, *serveis personals*, incloent-hi comercials i encarregats, *administratius i tècnics* i *directius professionals i científics*. S'ha produït una creixent diferenciació dels repertoris lingüístics d'aquests quatre grups arran de la crisi econòmica i de la intensificació dels processos d'informacionalisme —és a dir, més necessitat de treballar amb el llenguatge—, de la internacionalització i la terciarització.

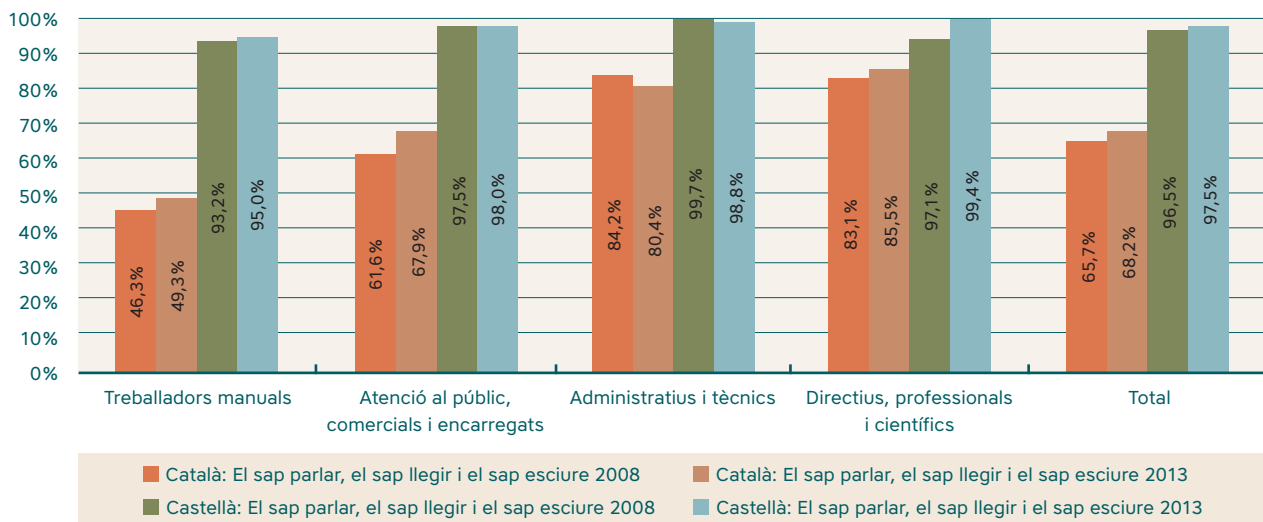
Taula 2. Perfils professionals segons la intensitat lingüística del treball. Tipologies

Perfil	Etiqueta	Descripció	Exemples: categories professionals
Perfil 1	<i>Serveis rutinaris a la producció</i> <i>Treballador manual: el treballador silenciós</i>	— Personal que no té contacte amb l'exterior, ni oral ni escrit. — Comprendre comunicacions molt bàsiques de l'organització o de l'exterior relacionada amb la seva feina.	Peons, operaris de producció, operaris de taller, mossos de magatzem, personal de manteniment.
Perfil 2 A	<i>Serveis personals de perfil baix</i>	Atenció al públic, comercials i encarregats: el treballador parlant	Personal de porteria, majordomia, conserges, recepcionista, caixer/a.
Perfil 2 B	Serveis personals de perfil alt		Personal d'atenció al públic, telefonista, venedor, promoció comercial, comercial extern.
Perfil 3	Analistes de símbols de perfil tècnic Administratius i tècnics: l'escriptor pautat	— Personal que produeix textos escrits breus o pautats. — Produir missatges orals de poca complexitat. — Pot tenir contactes orals amb el públic.	Secretàries, personal administratiu, auxiliar administratiu, personal tècnic que escriu formularis i textos pautats.
Perfil 4	Analistes de símbols de perfil alt Directius. Professionals i científics: parlant i escriptor complex	— Personal que produeix textos escrits de diferent complexitat. — Expressar-se oralment de manera correcta i fluida, amb un cert grau d'improvisació. — Pot tenir contactes formals amb l'exterior.	Personal directiu, alts càrrecs, personal que escriu informes complexos, personal tècnic superior, personal de gestió, secretaria de direcció.

Font: EULIP-2003, Reich (1991), Alarcón (2007, 2013).

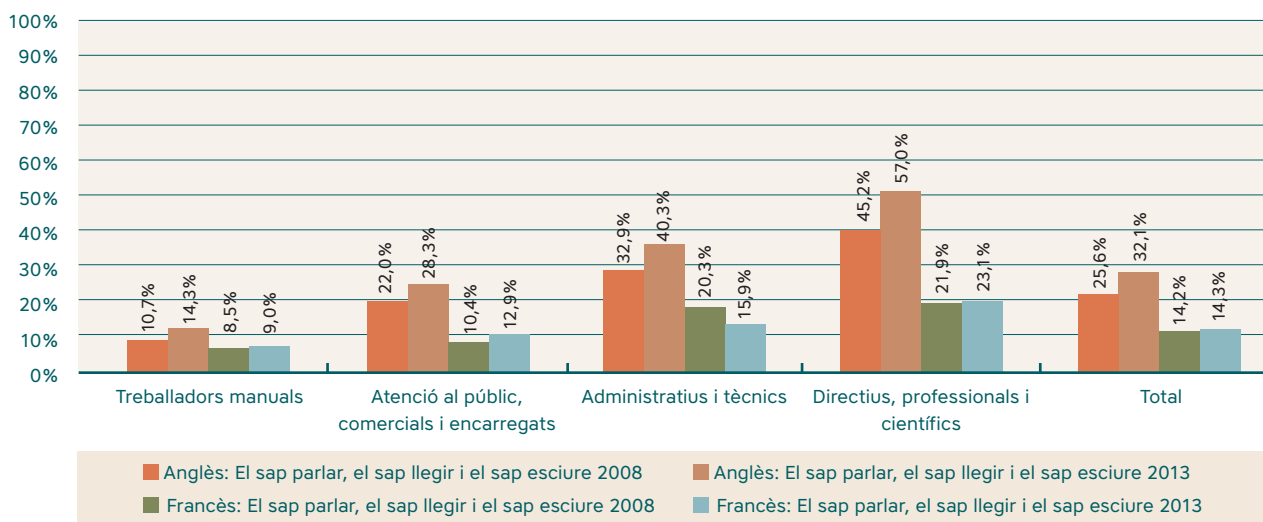
El treball manual perd efectius en favor notablement dels serveis personals, en què les competències orals són clau. Sense unes competències lingüístiques adients sembla cada cop més difícil passar d'un perfil professional a un altre. Així mateix, l'elevat nombre de llocs de treball que requereixen més coneixement d'idiomes en l'economia informacional ha d'alertar sobre els problemes d'ocupabilitat a Catalunya dels qui no parlen almenys català i anglès.

Gràfic 25. Coneixements de català i castellà segons professió. 2008-2013

Base: Ocupats i desocupats amb feina anterior.

Gràfic 26. Coneixements d'anglès i francès segons professió. 2008-2013

Base: Ocupats i desocupats amb feina anterior.

Professió i llengua catalana. Evolució

En els entorns qualificats de locals o catalans (parc científics o universitats, per exemple) es generen dinàmiques favorables a l'ús del català. En canvi, en altres ocupacions menys valorades en l'escala professional es continuen mostrant les taxes més baixes de coneixement de català, particularment on es combina migració interior i exterior, com ara les ocupacions elementals, els operadors d'instal·lacions, la manufactura i la construcció. En definitiva, mentre que les ocupacions més qualificades augmenten el coneixement del català, disminueix entre les menys qualificades.

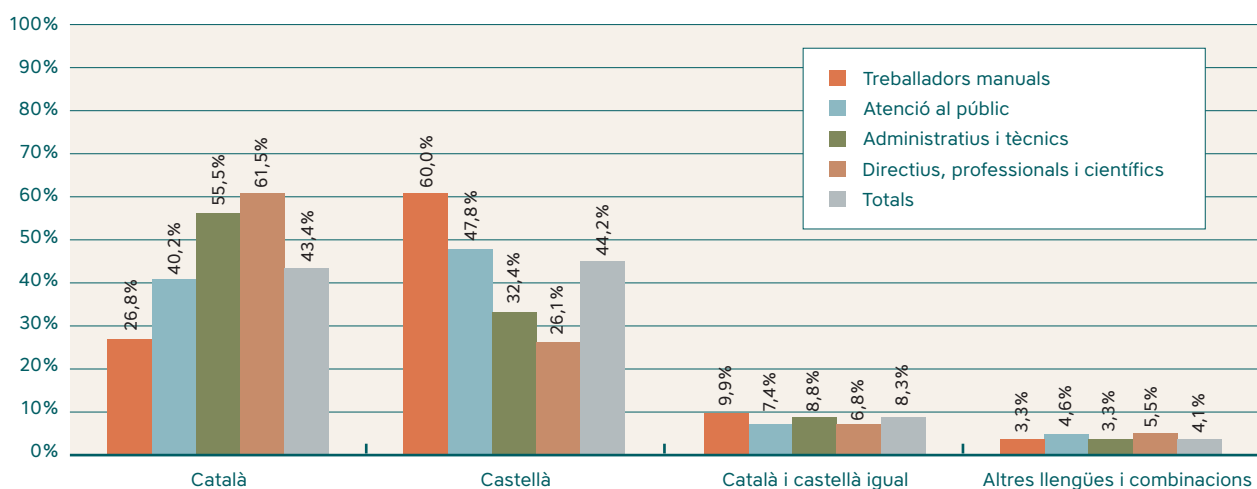
Així, vora el 25% dels científics i tècnics han nascut fora de Catalunya, però entre aquests treballadors només el 5-6% indiquen no parlar català: una relació d'un a quatre. En canvi, entre les ocupacions elementals vora el 68% dels treballadors han nascut fora de Catalunya i, d'entre ells, els qui no parlen català són el 54,8%: una relació de tres sobre quatre. Un canvi substancial. Una societat del coneixement, com indica Ninyoles (2008), es mostra favorable a la llengua catalana.

Llengua habitual al centre de treball 2008-2013

El català com a llengua habitual als centres de treball ha augmentat significativament des del 2008, pràcticament 7 punts. Vora el 43% dels centres de treball tindrien aquesta llengua com a habitual. Un procés similar s'observa amb el castellà, i això significa que cada vegada menys centres tindrien una doble identificació lingüística. Així, doncs, si es té en compte la percepció dels enquestats sobre la polarització dels centres de treball segons la llengua, es comprova que hi és en tots els perfils lingüístics. En canvi, la llengua emprada amb els companys de feina mostra un retrocés del català, i de forma similar també seria el cas del castellà. Aquest retrocés queda compensat relativament per altres combinacions de llengües (per exemple un 2,3% de castellà i altres llengües o un 0,6% de català i altres llengües). També es compensa perquè la nova categorització preveu l'opció *no té companys de feina*. En els cas dels directius, altres combinacions de llengües supera el 9%.

Els usos lingüístics amb els clients i usuaris permet observar com es visibilitza la utilitat del català i el bilingüisme. *Només en català i només en castellà* suposa un 11% i un 18%, respectivament, de les respostes. En canvi més del 65% dels treballadors fan servir una combinació de llengües en les seves comunicacions amb clients i usuaris. D'altra banda, un 29,3% indiquen fer servir només o sobretot castellà amb els clients. Finalment, per observar la presència de l'anglès al lloc de treball s'han considerat les preguntes de l'enquesta relatives a llengua al centre de treball, amb els companys i amb els clients i usuaris. Només en el 3% de la mostra la llengua anglesa va aparèixer com a llengua de treball. Les diferències són importants i significatives entre els diferents perfils professionals.

Gràfic 27. Llengua del centre de treball segons professió. 2013

Base: ocupats i desocupats amb feina anterior.

Llengua i posició de classe

La classe treballadora és la majoritària a Catalunya

Malgrat que no hi ha una única manera de definir les classes socials —ni d'anomenar-les—, és l'indicador de posició en el mercat laboral —entès com a posició en les relacions socials de producció o com a poder de mercat—, el que situa la població en una o altra classe social. La construcció de la pertinença de classe de la població s'ha dut a terme, en aquesta investigació, reproduint l'indicador utilitzat l'any 2008, que es basava en els resultats de dues recerques¹ específiques i centrals en l'anàlisi de l'estructura social de Catalunya.

Al territori s'identifiquen tres classes: la *classe mitjana propietària*, la *classe mitjana assalariada* i la *classe treballadora*. La classe mitjana propietària està formada pels qui treballen pel seu compte o formen part de l'empresa familiar, majoritàriament petits empresaris i autònoms de la indústria, els serveis i l'agricultura. La classe mitjana assalariada està formada principalment per directors i gerents, tècnics alts i mitjans, i una bona part del conjunt de persones que realitzen tasques administratives. I la classe treballadora, per la resta de treballadors assalariats; bàsicament treballadors manuals, qualificats i no qualificats de la indústria i dels serveis, i també del sector primari.

La majoria dels ciutadans de Catalunya de 15 anys o més pertanyen a la classe treballadora (47,4%). En segon lloc se situa, la classe mitjana assalariada (35,7%) i en darrer lloc, la classe mitjana propietària, que, encara que ha experimentat un creixement d'un punt percentual en aquesta mostra respecte de l'any 2008, continua sent el grup més minoritari (16,9%).

---

¹ Vegeu SÁNCHEZ, Cristina; QUINTANA, Núria, 2005, i SÁNCHEZ, Cristina; SUBIRATS, Marina; LÓPEZ, Pedro, 2010.

Origen geogràfic i classe social

Un dels aspectes centrals de la caracterització de l'estructura social catalana és la relació entre l'origen geogràfic i la classe social. El més destacable de la diferència entre les classes socials és que, malgrat que en totes les classes socials hi ha nats a Catalunya i nats a fora, és en la classe treballadora on aquest col·lectiu té una presència més important; sumen més del 50% dels integrants de la classe les persones que no han nascut a Catalunya.

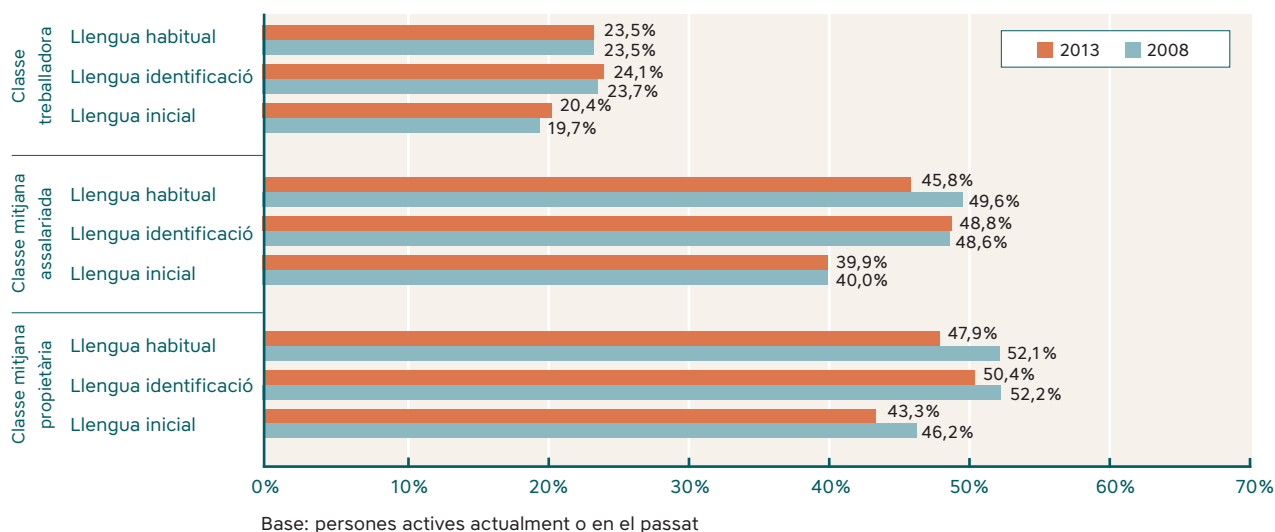
D'una banda, hi ha un 28,5% de persones nascudes a la resta d'Espanya i, de l'altra, un 23,9% a l'estranger, del qual el 10% és de països de parla hispànica i el 13,9%, de països de parla no hispànica. La classe mitjana propietària, com ja quedava clar en l'anàlisi del 2008 i al contrari del que se sol pensar, no és la que té més efectius nascuts a Catalunya. Ara bé, aquestes dades cal matisar-les amb la procedència dels pares. La classe mitjana assalariada és la que té més efectius nascuts a Catalunya en conjunt, però és la classe mitjana propietària la que mostra un percentatge més alt de nascuts a Catalunya de pares també nascuts a Catalunya (41,3%). Sense dubte aquestes diferències en l'origen geogràfic dels grups incideix en els diferents percentatges que mostren en relació amb la llengua. Tal com ja es veia en les dades del 2008, la llengua catalana no és majoritària com a llengua inicial en cap dels grups, però està especialment poc representada en el grup de classe treballadora (19,7%) i, a més a més, ha disminuït el percentatge.

El català ha crescut com a llengua habitual en els dos grups de classe mitjana

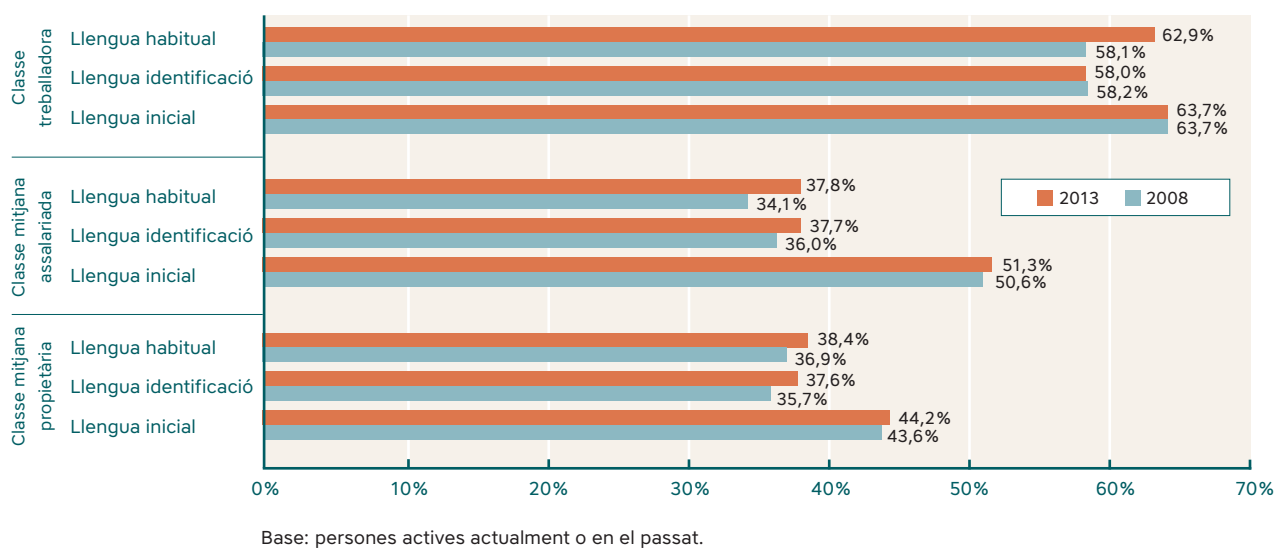
Si es compara la llengua inicial amb la llengua d'identificació i la llengua habitual, hi ha elements interessants per comentar. En totes les classes socials el català com a llengua d'identificació té un percentatge més alt que el de la llengua inicial, però com a llengua habitual només supera el percentatge de la d'identificació en la classe mitjana assalariada. En la resta, tant en la classe mitjana propietària –amb els percentatges més alts de tots (52%)– com en la classe treballadora (23,5%), els percentatges són pràcticament els mateixos entre una i altra llengua. És a dir, els qui s'identifiquen amb el català el fan servir com a llengua habitual. En canvi, en el cas de la classe mitjana assalariada el percentatge dels qui usen habitualment la llengua catalana és més alt que el dels qui s'hi identifiquen, fet que posa de relleu la importància de l'ús social de la llengua en aquest grup, relacionada amb aspectes com la identificació de grup, la integració i la mobilitat social.

A banda d'això, cal subratllar que respecte de l'any 2008, en els dos grups de classe mitjana el català com a llengua habitual ha crescut al voltant de quatre punts percentuals, gairebé el doble que el percentatge de la llengua d'identificació en el cas de la classe mitjana propietària. Per tant, comparant el 2008 amb el 2013 cal dir que s'està polaritzant l'ús del català, entès com a tria de llengua habitual entre la classe mitjana i la classe treballadora.

Gràfic 28. Ús del català segons la classe social. 2008-2013

Gràfic 29. Ús del castellà segons la classe social. 2008-2013

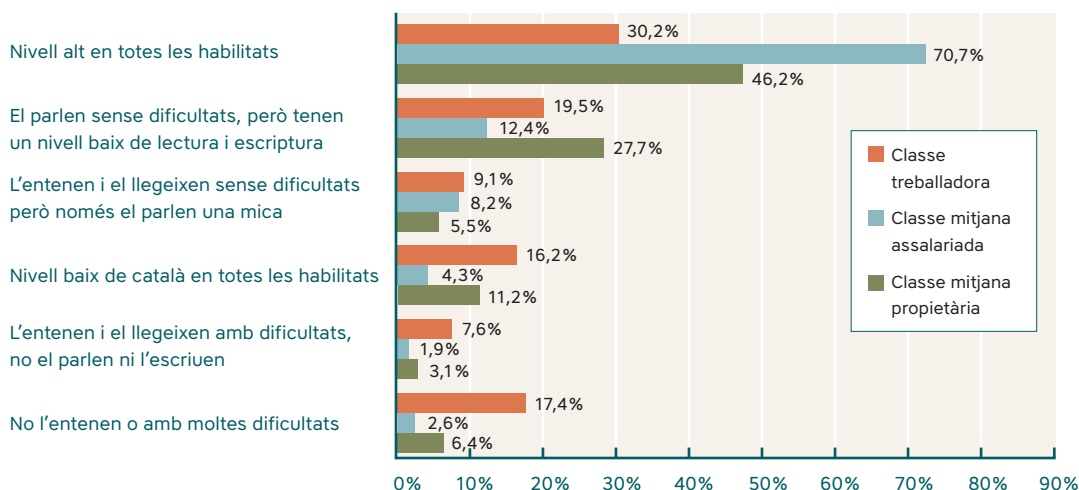

La classe mitjana assalariada ha augmentat el coneixement de català

En aquesta mateixa línia es mostren les dades en relació amb el nivell de coneixement del català. Els alts coneixements són característics de la classe mitjana assalariada (70,6%), els coneixements amb mancances de la classe mitjana propietària (33,2%) i els coneixements baixos o el desconeixement, de la classe treballadora (41,2%). A més a més, la classe mitjana assalariada ha incrementat gairebé cinc punts percentuals, en comparació de l'any 2008, el seu nivell de català, cosa que no passa en cap altra classe.

En canvi, en la classe treballadora el grup més significatiu en comparació de la resta és el dels qui no entenen el català o ho fan amb moltes dificultats (17,4%), fet que implica, de primer, que es faci molt més difícil que s'identifiquin amb la llengua i, per descomptat, que la usin habitualment.

Gràfic 30. Coneixements de català segons la classe social. 2013

Base: persones actives actualment o en el passat.

L'ús del català és una característica de la classe mitjana

L'any 2008 l'anàlisi amb detall dels usos en els diferents contextos socials —família, amics, feina, escola, metge, banc...— mostrava que els comportaments de classe eren marcadament diferents i aquesta és una característica que és repeteix actualment. Tot i això la comparació no és directa, perquè en aquesta ocasió es disposa d'una variable² que permet abordar de manera sintètica els usos en diferents àmbits en relació amb la llengua inicial.

Aquesta variable distribueix la població en sis grups segons el predomini o no del català i, malgrat que en totes les classes socials hi són tots representats —talment com passava amb els orígens geogràfics i la llengua inicial—, hi ha grups característics de classe. L'ús del català és una característica de la classe mitjana; mentre que el 49,3% de la classe mitjana propietària i el 46,9% de la classe mitjana assalariada mostra un clar predomini d'ús del català, només 1 de 5 membres (21,9%) de la classe treballadora se situa en aquest mateix escenari.

Així mateix, el grup dels bilingües o alternadors —usen català i castellà— és un grup lingüístic present significativament en la classe mitjana assalariada (25,7%). Pel que fa a la classe treballadora, queda clar que té uns usos predominants de castellà (48,8%); alhora, s'ha de tenir en compte que mostra una presència també significativa d'al·loglots amb poc ús del català (12,2%). Així mateix, cal remarcar que entre la

² Variable de síntesi que Vila i Sorolla han realitzat per a les edicions de 2003, 2008 i 2013 de l'EULP.

classe treballadora escassegen els qui, provenint d'altres llengües, incorporen el domini del català en els seus usos (5,3%).³

La llengua és un referent de classe mitjana

La relació entre la llengua i la classe social ha estat un element força important d'identificació dels grups en la nostra història. D'una banda, perquè la majoria dels immigrants vinguts de fora dels territoris de parla catalana van irrompre en l'estructura social del país per baix, i hi continuen entrant, és a dir, passen a engrossir la classe treballadora del sistema social. De l'altra, perquè segons ens mostra l'anàlisi de les dades del 2013 —i també la de les dades del 2008—, la llengua encara és un referent de classe mitjana, i, en aquest sentit, és una eina tant de posicionament com de mobilitat. Això fa que pertànyer o no a aquesta classe mitjana tingui una relació directa amb la identificació i l'ús de la llengua catalana, malgrat provenir d'una realitat lingüística familiar diferent, que no es dona, si més no en la mateixa mesura, en la classe treballadora.

---

³ Les dades totals de grups lingüístics poden diferir dels resultats globals del total de la mostra, ja que en aquest article només es tenen en compte les persones que tenen o han tingut activitat econòmica productiva en el passat o actualment.

Llengua i lloc de naixement

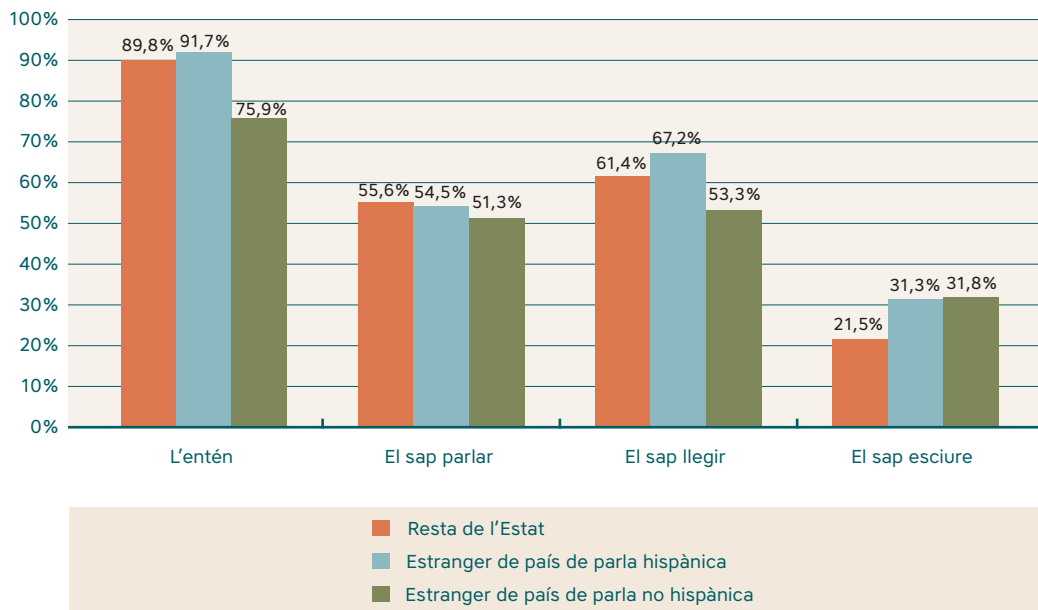
Coneixements de català segons el lloc de naixement

En el període 2003-2013 la societat catalana ha experimentat grans canvis en la seva composició demogràfica, que ha tingut un increment de gairebé 850.000 persones, fins a arribar a 7.553.650 habitants, de les quals 701.000 eren estrangeres. A partir del 2009, fruit de la crisi econòmica, l'arribada de població estrangera és més moderada, i el 2013 s'observa el primer descens des del 2003 en 16.000 persones. Aquests canvis han condicionat tant els coneixements com els usos de la llengua catalana, que entre els anys 2003 i 2008 va experimentar un retrocés, mentre que des d'aleshores fins al 2013, coincidint amb l'estancament d'arribada de població forana, hi ha hagut una lleugera millora.

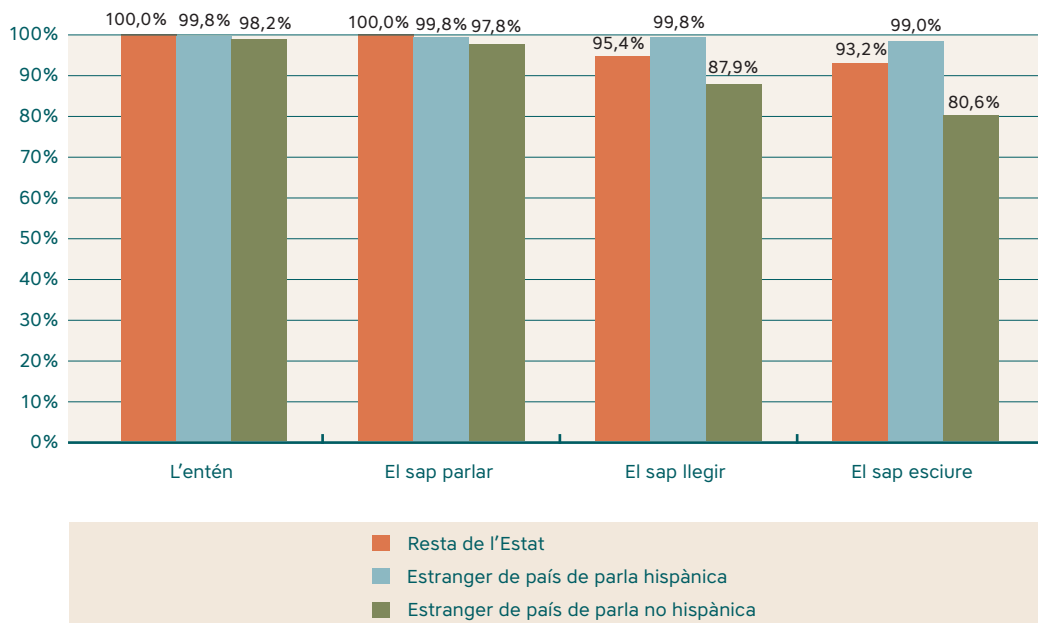
Els nascuts fora del territori de parla catalana presenten importants mancances de coneixements de català; el 61,5% dels estrangers i el 56,7% dels nascuts a la resta de l'Estat tenen coneixements baixos o no en tenen. Entre els estrangers, els nascuts a països de parla no hispànica tenen una proporció de població amb coneixements baixos (64%) superior als nascuts a països de parla hispànica (58,2%).

Si es comparen les dades de les diferents habilitats lingüístiques del català i del castellà, s'observa com la població vinguda a Catalunya presenta percentatges de coneixement del castellà del 89,5% al 100%, fins i tot entre els estrangers provinents de països de parla no hispànica. Això mostra més arrelament i atracció del castellà enfront del català, que té percentatges inferiors.

Gràfic 31. Coneixements de català segons el lloc de naixement. 2013

Gràfic 32. Coneixements de castellà segons el lloc de naixement. 2013

Decreixement (2003-2008) i creixement (2008-2013) del coneixement de català

L'edat i l'any d'arribada a Catalunya són factors clau en l'explicació del nivell de coneixements assolit per la població. Els qui van arribar a Catalunya abans dels 12 anys, així com els qui van arribar entre el 1979 i el 1998, assoleixen els nivells de coneixement

ment més alts, mentre que la migració més recent, la del 1999 al 2013, encara no té coneixements de català o els té molt baixos.

Entre el 2003 i el 2008 hi va haver una reducció del coneixement de català entre la població estrangera en totes les habilitats lingüístiques: entendre (-3,7 punts), parlar (-10,2 punts), llegir (-25,5 punts) i escriure (-6,4 punts) el català. Els nascuts a la resta de l'Estat, en canvi, només van mostrar un nivell més baix en la lectura (-5,6 punts). Aquests descensos van comportar una reducció de coneixements en el conjunt de la població de Catalunya. El 2013, però, s'inverteix la tendència i augmenten els coneixements del català entre els estrangers en totes les habilitats lingüístiques. El descens percentual de coneixements del català dels primers cinc anys analitzats, però, no va comportar un descens en termes absoluts. En els deu anys analitzats hi ha 568.000 persones estrangeres més que entenen el català, 370.100 més que el parlen, 334.800 més que el llegeixen i 221.600 més que l'escriuen.

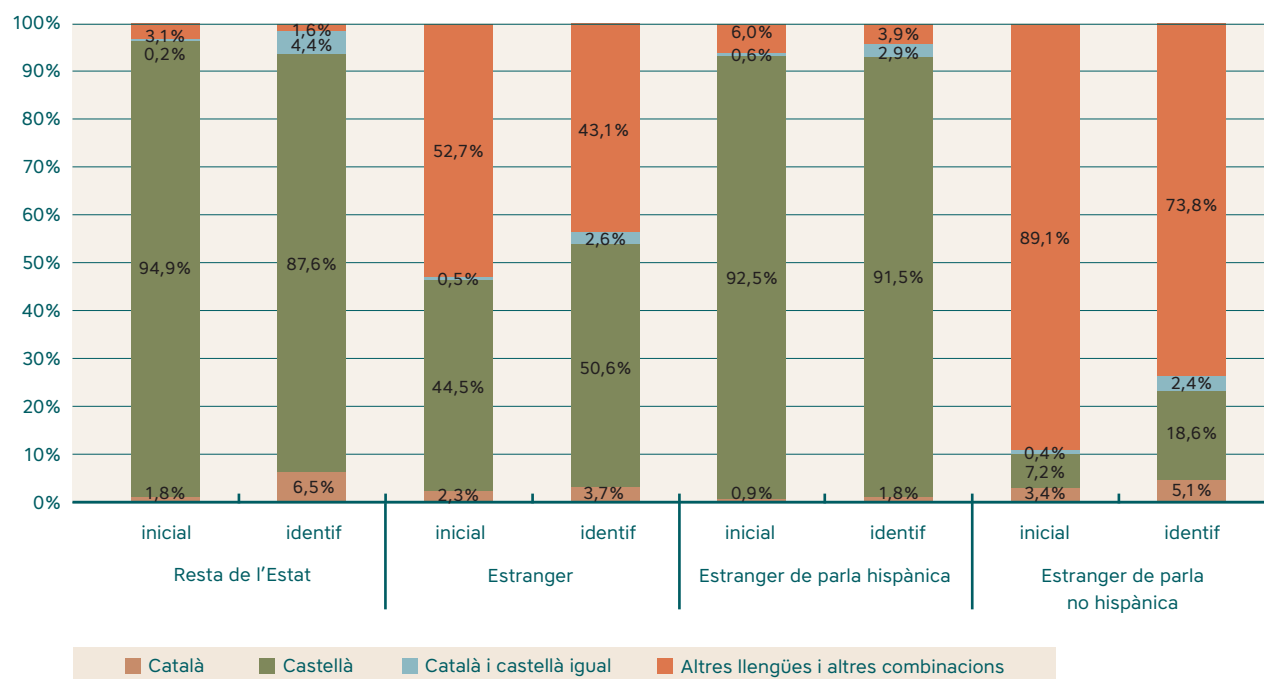
El català com a llengua inicial i com a llengua d'identificació

El català com a llengua inicial va viure un important descens en el conjunt de la població entre el 2003 i el 2008 (-4,7 punts) i es va estabilitzar el 2013 (-0,4 punts). Entre la població estrangera, destaca el descens del castellà com a llengua inicial en aquests deu anys i l'increment d'altres llengües i combinacions de llengües fruit de l'arribada d'estrangers provinents de països de parla no hispànica. La majoria de la població manté la seva llengua inicial com a llengua d'identificació.

L'any 2013 el 87,5% dels nascuts a la resta de l'Estat i el 91,5% dels nascuts a països de parla hispànica s'identifiquen amb el castellà, mentre que els estrangers de parla no hispànica són els qui presenten més identificació amb llengües diferents de la inicial. En aquest cas opten per identificar-se amb el castellà més que amb el català; s'identifiquen amb el castellà 11,4 punts per sobre dels qui la tenen com a llengua inicial, mentre que en el cas del català l'increment és d'1,7 punts. La identificació amb el català és superior entre els nascuts a la resta de l'Estat, un 6,5%, 4,7 punts per sobre dels qui el tenen com a llengua inicial.

Tot i aquest lleuger guany del català com a llengua d'identificació, els primers cinc anys analitzats es redueix la identificació amb el català tant entre els estrangers (-4,7 punts) com entre els nascuts a la resta de l'Estat (-0,7 punts). Per contra, augmenta també la identificació amb altres llengües o combinacions de llengües, que passa del 32,3% el 2003 al 43,0% el 2013. Si es comparen les dades del català com a llengua inicial amb la llengua d'identificació, tant els estrangers com els nascuts a la resta de l'Estat s'identifiquen en una proporció més gran amb el català que els qui la tenen com a llengua inicial en els darrers deu anys, tot i que no superen el 10% en ambdós col·lectius.

Gràfic 33. Llengua inicial i d'identificació segons el lloc de naixement. 2013

El castellà és la llengua majoritària de la població dels nats fora de Catalunya

El castellà és la llengua habitual del 86,5% dels nascuts a la resta de l'Estat i del 62,6% dels estrangers, mentre que el català l'usen habitualment el 7,6% dels nascuts a la resta de l'Estat i el 5,5% dels estrangers. El castellà continua sent la llengua que més usen, a part de la pròpia, els estrangers provinents de països de parla no hispànica, el 39,7% enfront del 6,9% del català.

Novament l'edat i l'any d'arribada a Catalunya predisposen a tenir una llengua o una altra com a habituals. Els qui van arribar més joves (dels 0 als 5 anys) i fa més temps (de 1925 a 1959) són els qui tenen percentatges superiors de català com a llengua d'ús (25,8% i 17,8%, respectivament).

Els canvis en la composició de la població estrangera, amb un increment de població de parla no hispànica, ha condicionat també l'evolució de la llengua habitual. Així, entre el 2003 i el 2008 es va produir una reducció tant del català com del castellà com a llengua habitual entre la població nascuda fora de Catalunya. Entre els estrangers, el descens del català va ser de 10,1 punts i el del castellà, de 3,7, mentre que l'ús d'altres llengües va augmentar notablement (15,3 punts). El 2013 tant el català (+1,4 punts) com el castellà (+6,3 punts) recuperen pes entre els estrangers i les altres llengües pateixen un descens de 6,6 punts. Entre els nascuts a la resta de l'Estat el descens tant del català (-3,2 punts) com del castellà (-1,5 punts) com a llengua habitual entre el 2003 i el 2008 va quedar compensat per l'augment de 4,9 punts dels qui compartien ambdues llengües com a habituals. El 2013 aquesta tendència cau 4 punts, mentre que tornen a augmentar el percentatges d'ús sol de català o castellà. En nombres absoluts, des del 2003 la llengua catalana ha minvat com a llengua habitual entre la població

estrangera, amb una disminució de 68.200 nascuts a la resta de l'Estat i de gairebé en 2.000 estrangers des del 2003. En canvi, el castellà ha esdevingut la llengua habitual de 720.600 estrangers el 2013, xifra que el 2003 era de 278.100 persones estrangeres.

La població que arriba a Catalunya en edat d'anar a l'escola presenta més ús del català

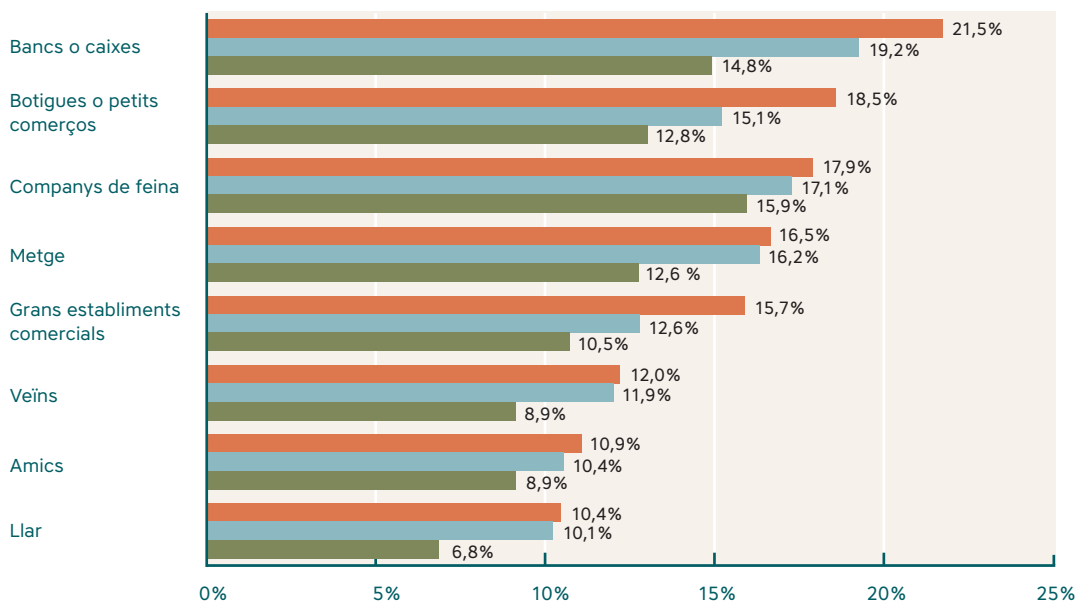
Pel que fa als usos globals, tant la població estrangera com la de la resta de l'Estat usen el castellà majoritàriament (49,8% i 79,4%, respectivament), mentre que els qui usen poc o gens el català superen en ambdós casos el 80%. En totes les onades migratòries analitzades, al voltant del 90% dels qui van arribar en edat laboral usen poc o gens el català; en canvi, els qui arriben a Catalunya en edat d'anar a l'escola presenten més ús del català, sigui sol o compartit amb el castellà o una altra llengua. Al llarg dels deu anys de l'enquesta, els estrangers que usen només o més el català es redueixen 4 punts entre el 2003 i el 2008. En canvi entre els nascuts a la resta de l'Estat el descens es produeix el darrer quinquenni. Els estrangers que usaven poc o gens el català van augmentar 16,4 punts del 2003 al 2008, i el 2013 es van reduir 5,5 punts.

Descens generalitzat de la població que parla només o més català dels nats a la resta de l'Estat i a l'estranger

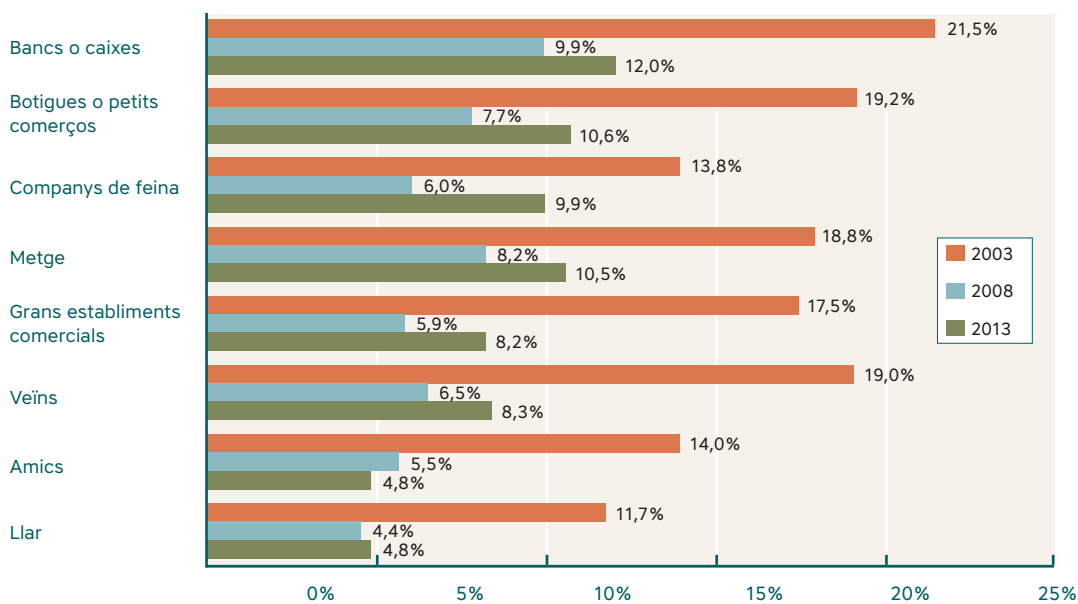
En els usos interpersonals el castellà és la llengua d'ús majoritari tant entre els nascuts a la resta de l'Estat com a l'estranger, si bé aquests darrers destaquen per usar altres llengües o combinacions de llengües, sobretot en els àmbits més privats com la llar (40,0%) o els amics (30,5%). Per altra banda, l'ús del català només és superior en els nascuts a la resta de l'Estat en tots els àmbits analitzats.

L'evolució dels usos interpersonals del català mostra com entre el 2003 i el 2008 es produeix un descens generalitzat del percentatge d'enquestats que parlen només o més català tant entre els nascuts a la resta de l'Estat com entre els estrangers. Aquests darrers, però, van presentar reduccions més acusades: -12,6 punts amb els veïns, -11,7 punts als grans establiments i -11,5 punts als bancs o caixes i a les botigues. Els resultats del 2013 de la població nascuda a la resta de l'Estat continuen sent decreixents respecte del 2008 en tots els àmbits analitzats. En canvi, la població estrangera que usa només o més el català s'incrementa el 2013 en tots els àmbits a excepció dels amics, que continuen decreixent (-0,7 punts).

Gràfic 34. Ús del català (només o sobretot) en els àmbits d'ús de la població nascuda a la resta de l'Estat. 2003-2013

Gràfic 35. Ús del català (només o sobretot) en els àmbits d'ús de la població nascuda a l'estranger. 2003-2013

La transmissió del català es produeix fonamentalment entre els fills dels immigrants

Pel que fa a la transmissió lingüística del català, el 2013 la població manté majoritàriament amb els fills la llengua que parlava amb els progenitors, si bé el 6,6% dels nascuts a la resta de l'Estat adopten el català amb els seus fills, juntament amb el 5,6% que adopten alhora el català i el castellà. Pel que fa a la població estrangera, els nascuts

en un territori de parla hispànica adopten el català conjuntament amb el castellà en un 8,2%, i els de parla no hispànica que canvien de llengua amb els seus fills adopten el castellà (14,3%) en una mesura més gran que el català (4,8%). Aquests són els qui tenen un percentatge més baix de manteniment de la seva llengua amb els fills (70,1% enfront del 83,4% dels de la resta de l'Estat i del 81% d'estrangers de parla hispànica).

La transmissió del català es produeix fonamentalment entre els fills dels immigrants que ja han nascut en un territori de parla catalana. Així adopten el català amb els seus fills el 35,3% dels nascuts en un territori de parla catalana amb un progenitor de fora i, el 25,2% dels qui tenen els dos progenitors de fora. És previsible que en un futur els fills de la nova immigració també transmetin el català als seus descendents.

Les quatre variables que condicionen els coneixements i els usos lingüístics

A part del lloc de naixement i de l'origen geogràfic familiar, l'edat i l'any d'arribada són les variables que més influeixen en els resultats de l'enquesta. Les persones vingudes a Catalunya en edats més joves i que han estat escolaritzades en català són les que presenten percentatges més elevats tant de coneixements com d'usos del català, tot i que el castellà continua sent la llengua predominant entre els nascuts a la resta de l'Estat i l'estranger. Per tant, l'anomenat model d'immersió lingüística de l'escola catalana és molt important per introduir la llengua entre els nouvinguts. Cal posar l'èmfasi en la població vinguda en edat adulta i que no passa pel sistema educatiu català a l'hora de planificar les polítiques lingüístiques. Actualment ja hi ha diferents recursos d'aprenentatge de la llengua catalana, com són els cursos de català per a adults del Consorci per a la Normalització Lingüística, l'espai virtual d'aprenentatge *Parla.cat*, o el Voluntariat per la llengua, entre d'altres.

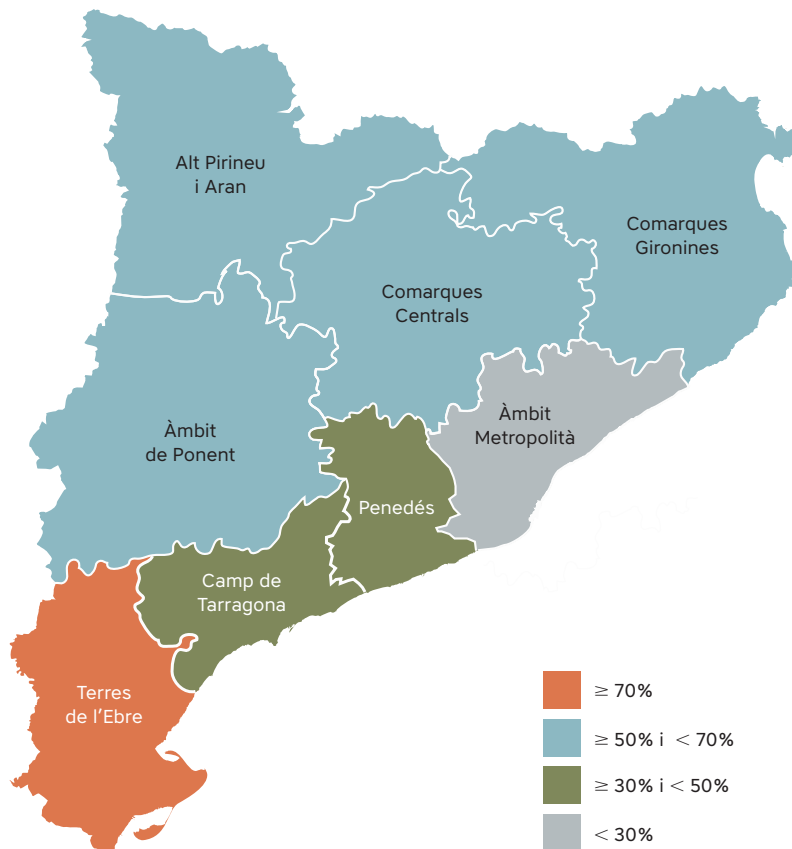
El 2013 el 62% dels inscrits a cursos de català eren estrangers, 38.879 persones. Si bé les dades de l'enquesta mostren un interès elevat dels estrangers per aprendre català (74,3% dels hispans i el 68,3% de no hispans), la proporció que fa cursos és molt inferior (30,9% i 28,2%, respectivament). En el cas de les persones nascudes a països de parla no hispànica, accions encaminades a facilitar-los el primer contacte amb la llengua catalana millorarien més eficaçment l'adquisició posterior del coneixement de català.

És necessari fer més difusió dels recursos d'aprenentatge, així com promoure la sensibilització de la població sobre la utilització d'aprendre la llengua catalana, perquè pugui esdevenir la llengua d'ús públic de Catalunya entre la població estrangera.

Llengua i territori

Tres perfils demolingüístics territorials

Com ja s'ha vist en les onades d'enquestes del 2003 i 2008, també en la del 2013 es confirma que hi ha tres perfils demolingüístics en termes territorials.

- a) A la Catalunya metropolitana, que comprendria la ciutat de Barcelona, la resta de l'Àmbit Metropolità de Barcelona, el Penedès i el Camp de Tarragona, hi ha un predomini molt clar de la llengua castellana, tant pel que

fa a la llengua inicial com als usos lingüístics de la població. Atès que en aquesta part del territori és on viu més població, en termes globals el que passa en aquests territoris condiciona els resultats a tot el Principat de Catalunya.

- b) En el grup de territoris format per les Comarques Gironines, les Comarques Centrals, Ponent i l'Alt Pirineu i Aran el català té una presència majoritària, si bé hi ha un creixement de les altres llengües a causa de la immigració més recent. Aquest fenomen podria fer disminuir, en termes demogràfics, la influència del català com a llengua habitual. De fet, en el cas de les Comarques Gironines, en aquesta onada de l'enquesta d'usos lingüístics, alguns dels indicadors s'aproximen als valors del primer grup de territoris, com ara el nivell de competència en català de la població.
- c) Un tercer perfil demolingüístic està format per les Terres de l'Ebre, on l'ús del català és clarament majoritari, així com els catalanoparlants inicials. El pes dels nascuts a la resta de l'Estat és molt més petit que en els altres àmbits territorials, però no el pes dels nascuts a l'estranger. En aquest sentit, és important remarcar que el castellà hi té una presència molt inferior. El català és, doncs, predominant en tots els indicadors.

El nivell d'estudis i la grandària del municipi condicionen l'adopció del català en alguns territoris

Una anàlisi de les variables que intervenen en els usos lingüístics fa descartar l'edat i el sexe com a variables determinants pel que fa a l'anàlisi per àmbits territorials. En canvi, el nivell d'estudis o la grandària del municipi pot influir en l'adopció del català, en alguns territoris més que en d'altres, com es veurà en el detall de l'anàlisi.

En els territoris on es parla més català, les variables de nivell d'estudis i grandària del municipi són menys rellevants que en els territoris en què el català és predominant. La grandària del municipi està condicionada per la mateixa estructura poblacional de cada regió, lligada als processos migratoris que s'han produït històricament a Catalunya, i es relaciona amb el fet que el lloc de naixement és la variable que més influeix en cada territori per explicar el nivell d'ús del català.

La llengua inicial de la població és determinant en la caracterització sociolingüística dels territoris

En segon lloc, la llengua inicial de la població és determinant en la caracterització sociolingüística dels territoris. És a dir, com més catalanoparlants inicials hi hagi, més extens és l'ús del català. Així, malgrat que el coneixement del català va molt més enllà dels parlants inicials de català, aquesta variable no aconsegueix influir sobre l'ús per si mateixa.

Als territoris més metropolitans hi ha un percentatge molt més baix de parlants inicials de català que en els territoris amb menys densitat de població i més rurals com les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu. A la taula següent es pot observar com, efectivament, en alguns àmbits territorials el català és minoritari com a llengua inicial, com en l'Àmbit Metropolità de Barcelona, on no arriba al 30% dels parlants de més de 15

anys enquestats. Alhora, els enquestats que, tot i haver nascut a Catalunya, no parlen català són més nombrosos a l'Àmbit Metropolità, al Penedès i Barcelona. Al Camp de Tarragona aquest sector de nascuts a Catalunya que no tenen el català com a llengua inicial presenta un percentatge més petit però igualment important. Les Terres de l'Ebre són l'excepció, en comparació amb els altres territoris, ja que la relació entre haver nascut a Catalunya i tenir el català com a llengua inicial és molt més estreta i només un 11% dels nascuts a Catalunya no tenen el català com a llengua inicial.

Taula 3. Llengua inicial segons l'àmbit territorial

	Català	Castellà	Català i castellà igual	Altres llengües i altres combinacions
Barcelona ciutat	29,6%	55,8%	2,9%	11,7%
La resta de l'Àmbit Metropolità	20,3%	69,5%	2,3%	7,9%
El Penedès	32,3%	53,8%	3,0%	10,9%
El Camp de Tarragona	35,0%	50,8%	2,3%	11,9%
Les Comarques Gironines	45,8%	35,0%	1,6%	17,5%
Les Comarques Centrals	49,5%	37,5%	3,4%	9,6%
L'Alt Pirineu i Aran	52,9%	30,7%	1,6%	14,8%
L'Àmbit de Ponent	53,0%	30,5%	2,9%	13,6%
Les Terres de l'Ebre	68,9%	15,8%	1,9%	13,3%
Catalunya	31,3%	55,6%	2,5%	10,7%

Taula 4. Llengua inicial entre els nascuts en territoris de parla catalana 2013

	Català	Castellà	Català i castellà igual	Altres llengües i altres combinacions
Barcelona ciutat	48,0%	46,7%	4,7%	0,6%
La resta de l'Àmbit Metropolità	34,9%	61,0%	3,8%	0,3%
Les Comarques Gironines	72,6%	24,0%	2,3%	1,2%
El Camp de Tarragona	60,6%	35,2%	4,0%	0,2%
Les Terres de l'Ebre	89,1%	8,4%	2,3%	0,3%
L'Àmbit de Ponent	75,6%	19,4%	4,1%	0,9%
Les Comarques Centrals	68,0%	27,5%	4,2%	0,2%
L'Alt Pirineu i Aran	75,4%	17,8%	2,3%	4,5%
El Penedès	51,5%	43,2%	4,6%	0,7%
Catalunya	50,8%	44,8%	3,9%	0,6%

Els grups lingüístics per àmbits territorials

En termes globals entre el 2003 i el 2013 hi ha una clara influència del fenomen migratori que va afectar Catalunya entre el 2000 i el 2008. Així doncs, es produeix una tendència a la disminució dels parlants predominantment de català a tots els àmbits territorials. Una davallada d'un 10% en la major part dels territoris, que es produeix sobretot entre els anys 2003 i 2008, i amb menys intensitat entre el 2008 i el 2013.

D'altra banda, hi ha una gran diferència entre el pes dels parlants predominantment de català als àmbits territorials. A l'Àmbit Metropolità i a Barcelona el volum d'usuaris és crític, ja que no passa del 21% i del 30%, respectivament. Al Camp de Tarragona també hi ha un baix volum d'usuaris de català del 36%, tot i que han repuntat entre el 2008 i el 2013. En la resta dels àmbits territorials els parlants predominantment de català superen el 50%, en percentatges molt desiguals entre territoris. La davallada més gran s'ha produït a les Comarques Gironines, on el percentatge de parlants predominantment de català ha caigut 13 punts en 10 anys (de 66% el 2003 al 53% el 2013).

Taula 5. Grups sociolingüístics per àmbit territorial 2013

	Usuaris de català predominantment	Alternadors	Usuaris de castellà predominantment	Al·loglots amb poc ús del català
Barcelona ciutat	30,1%	24,6%	35,3%	10,0%
La resta de l'Àmbit Metropolità	20,9%	20,4%	52,1%	6,6%
Les Comarques Gironines	53,2%	16,3%	17,9%	12,6%
El Camp de Tarragona	36,1%	19,7%	34,0%	10,2%
Les Terres de l'Ebre	73,2%	9,6%	9,1%	8,2%
L'Àmbit de Ponent	63,2%	13,2%	13,7%	9,9%
Les Comarques Centrals	63,1%	17,1%	14,1%	5,7%
L'Alt Pirineu i Aran	61,1%	12,1%	15,9%	10,9%
El Penedès	34,6%	21,5%	35,1%	8,8%

El grup de parlants predominantment de castellà ha augmentat un petit percentatge entre el 2003 i el 2013. Es tracta d'un augment molt petit, que no explica la davallada percentual dels parlants predominantment de català. De fet, entre el 2008 i el 2013 també ha disminuït lleugerament el pes percentual dels parlants predominantment del castellà a tots els àmbits territorials. Aquest grup està percentualment per sobre del grup de parlants predominantment de català a la ciutat de Barcelona, a l'Àmbit Metropolità i al Camp de Tarragona. A la resta d'àmbits territorials de Catalunya el percentatge de parlants predominantment de castellà és molt inferior al de català.

El grup de parlants alternadors de les dues llengües es va consolidant amb els anys fins a situar-se en el 20% de mitjana a Catalunya. Als àmbits territorials amb menys catalanoparlants és on els alternadors tenen un percentatge més elevat. Per tant, la davallada del percentatge d'aquests no suposa un traspàs cap al castellà, sinó que es tracta de persones que alternen totes dues llengües. Aquest grup ha augmentat de forma notable fins i tot en àmbits on era molt minoritari, com a les Terres de l'Ebre.

Per tant, es pot deduir una pràctica creixent entre els catalans a alternar català i castellà de forma equiparable i sense predomini de cap de les dues llengües, una tendència que s'estén a tots els àmbits territorials.

Els parlants al·loglots que gairebé mai no fan ús del català són el grup més minoritari, però que representa una nova pauta lingüística que apareix a l'inici d'aquest decenni i que el 2013 ja s'ha consolidat d'una manera clara a tot Catalunya al voltant d'un 8%. En alguns territoris aquest grup ha disminuït respecte del 2008, bé perquè els antics parlants al·loglots s'han incorporat a algun dels altres grups, bé perquè s'ha produït un procés de retorn als països d'origen dels immigrants recents a causa de la crisi econòmica. Aquest grup té els percentatges més alts a les Comarques Gironines, l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran i a la ciutat de Barcelona (tots amb més d'un 10%). El percentatge més baix es troba a les Comarques Centrals (amb un 5%).

Una anàlisi transversal del nivell d'ús del català en cada àmbit territorial mostra un conjunt territorial en què una part de la població no parla mai o gairebé mai català: Barcelona, l'Àmbit Metropolità, el Camp de Tarragona i, en una mesura més petita, el Penedès. És a dir, la Catalunya metropolitana i de les grans aglomeracions de població. Per contra, a la resta dels territoris l'ús del català continua sent predominant, tot i que ha disminuït un 10% o més segons l'àmbit territorial. Aquest segon grup està format per les Comarques de Girona (tot i l'augment important dels al·loglots), les Comarques Centrals, l'Alt Pirineu i Aran i Ponent. Les Terres de l'Ebre conformen un grup a part, amb un ús molt elevat del català vinculat a la composició demolinguística d'aquest territori.

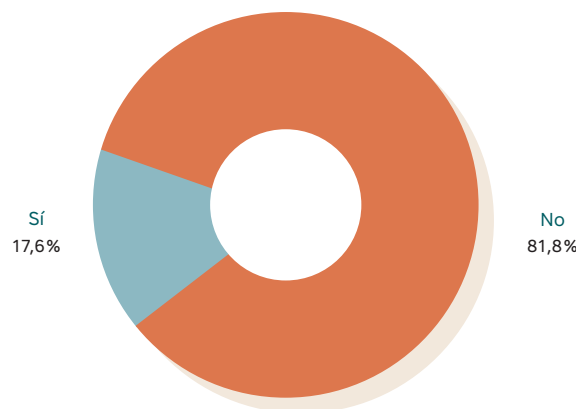

L'aprenentatge de català dels adults a Catalunya

Més d'un milió de persones han fet alguns curs de català per a adults

Les dades de l'*Enquesta d'usos lingüístics* de l'any 2013 indiquen que el 17,6% de la població catalana ha fet un curs no reglat de català durant la seva vida. Tot i que aquests aprenents de català són una minoria, en xifres absolutes no és un col·lectiu negligible, ja que ens referim aproximadament a una mica més d'1.100.000 persones.

Gràfic 36. Població que ha fet un curs de català. 2013

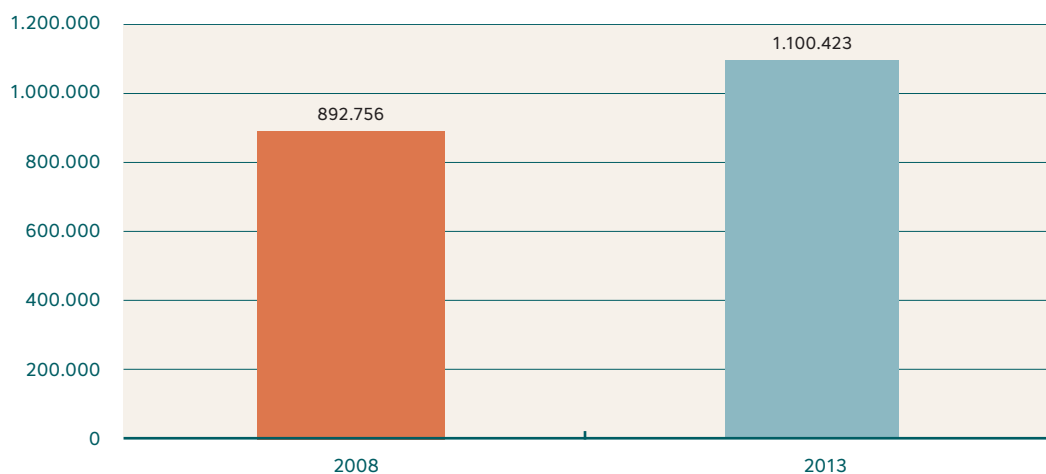

Pel que fa al perfil d'aquests aprenents, caldria diferenciar entre el col·lectiu dels autòctons o les persones nades a l'Estat espanyol, d'una banda, i la dels estrangers, de l'altra. En el primer cas (les persones nades a Catalunya o a la resta de l'Estat espanyol), el perfil típic seria el de dues dones, ja madures (entre 50 i 55 anys; cal recordar que es tracta d'un aprenentatge que s'ha desenvolupat en els darrers trenta anys), nascudes a Catalunya (però l'una filla d'autòctons i l'altra amb un o els dos progenitors estrangers) i amb un nivell d'estudis secundari. Mentre que l'una té el català com a

llengua inicial, l'altra és castellanoparlant inicial, però totes dues tindrien un nivell alt de coneixements de català (però pel que fa a l'ús, es tornen a trobar dos casos diferents: ús majoritari de català, per una banda, i ús minoritari, però no nul, de l'altra). Si es té en compte que l'aprenentatge del català s'ha adreçat tradicionalment a dos tipus de públic —els catalanoparlants (persones que ja saben parlar en català i volen aprendre a escriure'l) i els no catalanoparlants (que no tenen el català com a llengua familiar i volen aprendre a parlar-lo)—, aquesta dualitat en els dos perfils és un reflex d'aquest fet.

En el segon cas (el de les persones nades a l'estranger), el perfil típic de les persones que han fet algun curs de català seria el d'un home i una dona, en el primer cas majoritàriament d'un país de parla no hispànica i en el segon, d'un país de parla hispànica. Consegüentment, l'home té com a llengua inicial (majoritàriament) alguna altra llengua, diferent del castellà, mentre que la dona (majoritàriament) té com a llengua inicial el castellà. Tots dos són d'edat mitjana (entre 35 i 45 anys) i el seu nivell d'estudis és similar (estudis secundaris), tot i que els de la dona són més alts. Tots dos tenen un nivell baix de coneixements de català, a pesar d'haver fet algun curs, i el seu ús del català, per tant, és baix.

Gràfic 37. Població que ha fet un curs de català per a adults. 2008-2013. Valors absoluts

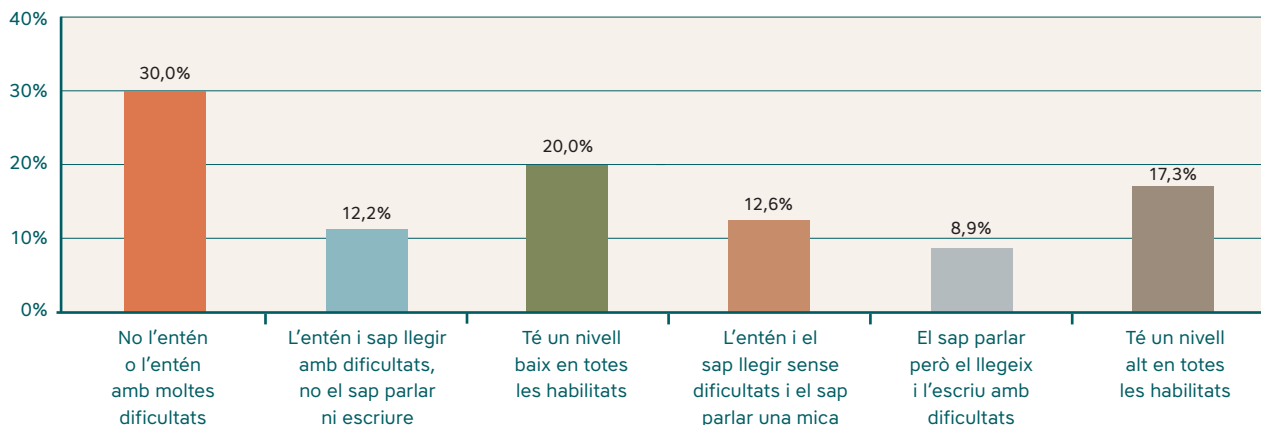
Entre el 2008 i el 2013 el percentatge de les persones que han fet algun curs de català s'ha incrementat 3 punts percentuals, ja que ha passat del 14,6% el 2008 al 17,6% el 2013. Si es té en compte l'evolució que ha sofert aquest col·lectiu, d'acord amb les dades absolutes, l'increment encara és més substancial. Així, mentre que el creixement demogràfic global en aquest període és d'un 1,5% (es passa de 6.162.536 persones el 2008 a 6.253.797, el 2013), l'increment dels aprenents de català ha estat clarament superior, d'un 23,3% (207.667 persones, en xifres absolutes).

Si es té en compte el percentatge d'aprenents d'acord amb els grups de la població per lloc de naixement, en tots els casos s'ha incrementat lleugerament, entre el 2008 i el 2013 (1,2 punts percentuals, als nats a Catalunya, 2,5 punts als nascuts a la resta de l'Estat espanyol, però 9,3 punts al nats a l'estranger). Un increment que s'explica, en bona part, pel nombre de persones que han fet algun curs de català en l'àmplia xarxa territorial del Consorci per a la Normalització Lingüística, en el mateix període temporal, que en un ampli percentatge també són persones nascudes a l'estranger.

El públic potencial dels cursos de català per a adults

També és interessant conèixer quin és el públic potencial dels cursos de català per a adults, en un futur proper. Si tenim en compte les mancances en coneixement de català de la població, les dades demostren que és en el col·lectiu dels estrangers en què se'n detecten més.

Gràfic 38. Coneixements de català dels nascuts a l'estranger. 2013

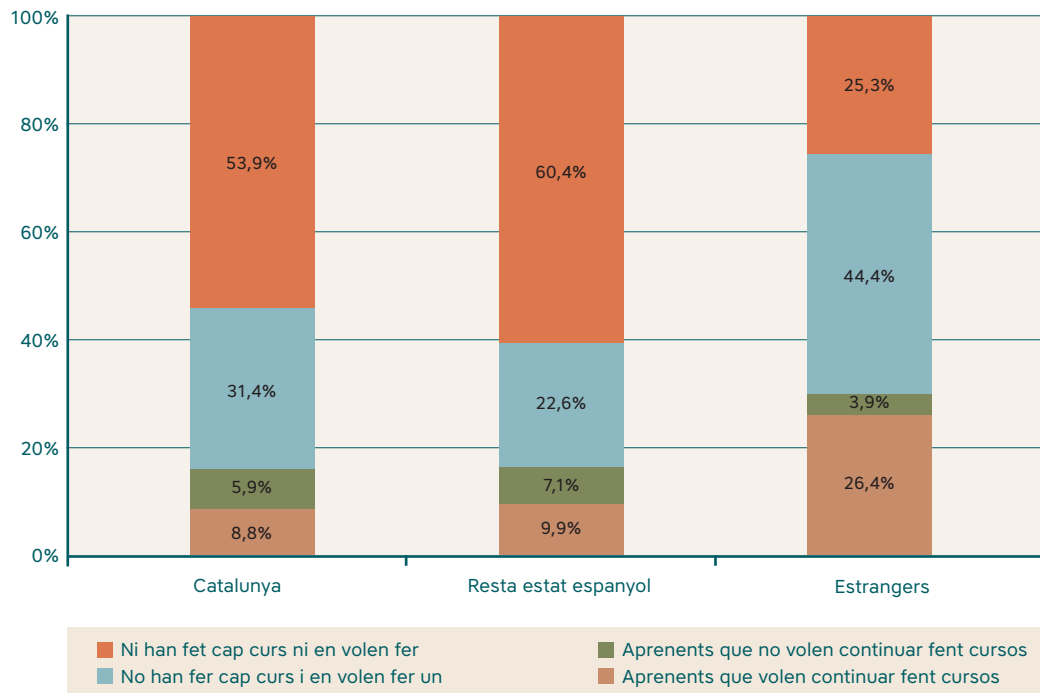
D'aquesta manera, si s'agrupen els tres primers grups, que són les persones amb menys coneixements de català, en el cas dels estrangers la suma significa un contingent 61,2% del total, mentre que en el conjunt de la població (que també inclou, és clar, el grup dels estrangers) la mateixa agrupació es queda en un 26,6%. L'altra banda de la mirada també produeix el mateix efecte; en el conjunt de la població, gairebé la meitat (el 48,1%) té un nivell alt de català, mentre que en el grup dels estrangers aquest grup es queda en un 17,3%.

Interès per aprendre català entre els adults

Conèixer més o menys una llengua, però, no és un factor suficient per decidir apuntar-se a un curs. L'interès de la persona per aprendre català és l'altra variable clau que ajuda a entendre la situació actual (però sobretot la futura) de l'aprenentatge, per part dels adults, de la llengua catalana. El 2013 el 40,6% dels enquestats declaren tenir interès a aprendre el català. Els motius principals són per perfeccionar-lo (37% del total), per poder-lo parlar o escriure en les relacions personals (20%), perquè és útil o important saber-lo parlar (18%), per motius laborals o per trobar feina (15,9%) o per ajudar els fills (8,4%).

Finalment, quan es creuen les dues variables analitzades (haver fet un curs de català, d'una banda, i tenir interès per fer-ne algun, de l'altra) s'obtenen quatre categories: aprenents (que ja han fet algun curs) i volen continuar fent cursos (són una mica més de 700.000 persones), aprenents que no volen continuar fent-ne (300.000 persones, aproximadament), persones que no han fet cap curs i en volen fer un (més d'1.800.000 persones) i persones que ni n'han fet ni en volen fer (una mica més de 2.860.000 persones).

Gràfic 39. Interès a aprendre català segons el lloc de naixement. 2013

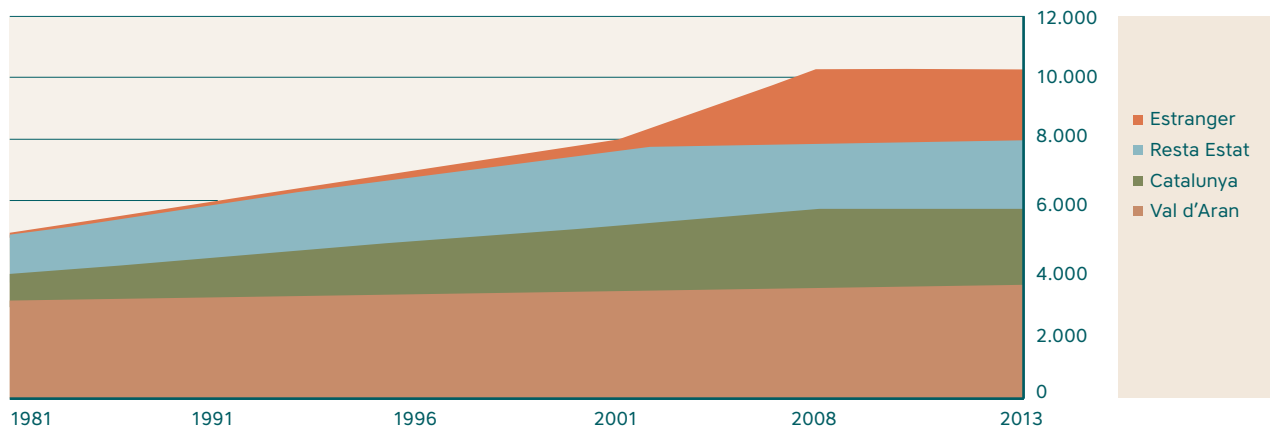
Pel que fa al perfil, tant d'un cas com de l'altre, el col·lectiu que genera més expectatives és, novament, el dels nats a l'estranger. És el grup en què els contingents de persones que volen fer cursos, independentment que ja n'hagin fet algun o encara no, són més substancials. En total són gairebé 750.000 persones, uns 275.000 que ja han fet un curs i voldrien continuar estudiant català, i 475.000, aproximadament, que no n'han fet cap, però tenen interès per aprendre aquesta llengua.

Situació sociolingüística a la Vall d'Aran

La població nascuda a l'Aran representa un mica més de la tercera part

La situació sociolingüística de la Vall d'Aran està enormement condicionada per les grans transformacions socioeconòmiques dels darrers decennis (que han suposat, d'ençà dels anys cinquanta i seixanta del segle XX, la terciarització d'una societat eminentment rural), i sobretot pels canvis en la composició de la població que n'han derivat, algun dels quals prou recent i sobtat. Els nascuts a la Vall d'Aran, de fet, no en són majoritaris des de la primera meitat dels anys noranta (el 2013 representaven el 36,2% del total, mentre que fa trenta-cinc anys eren més del 60% de la població), i en el període 2001-2007 van arribar al país unes dues mil persones d'origen estranger, cosa que va convertir en pocs anys els originaris de fora de l'Estat espanyol en gairebé una quarta part de la població.

Gràfic 40. Població segons lloc de naixement. Val d'Aran

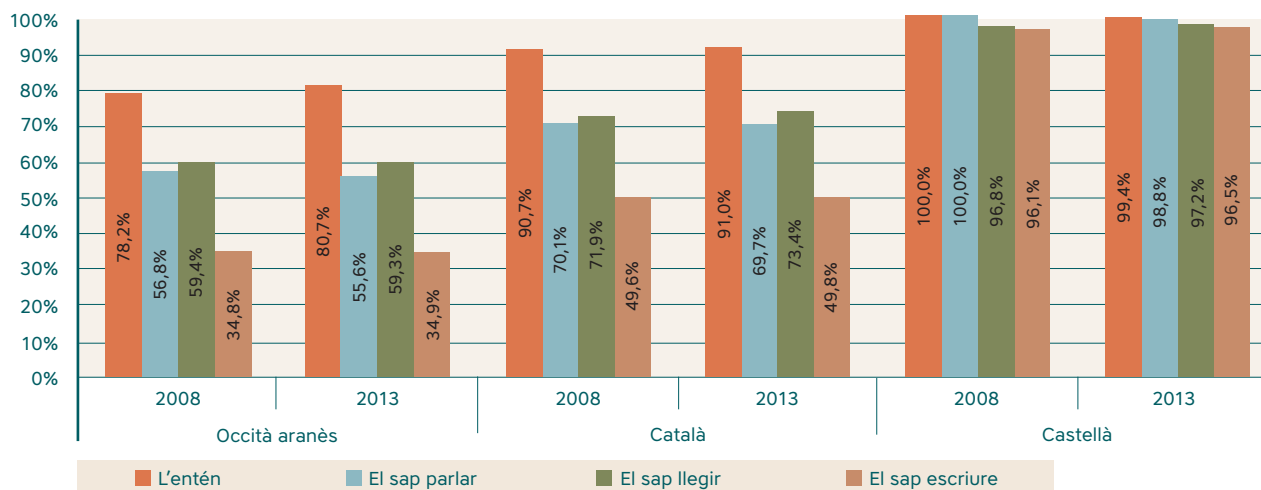

Font: Idescat (1991). *Cens de població*. Idescat (1996). *Estadística de població*. A partir del cens de població i habitatges de l'INE (2001).

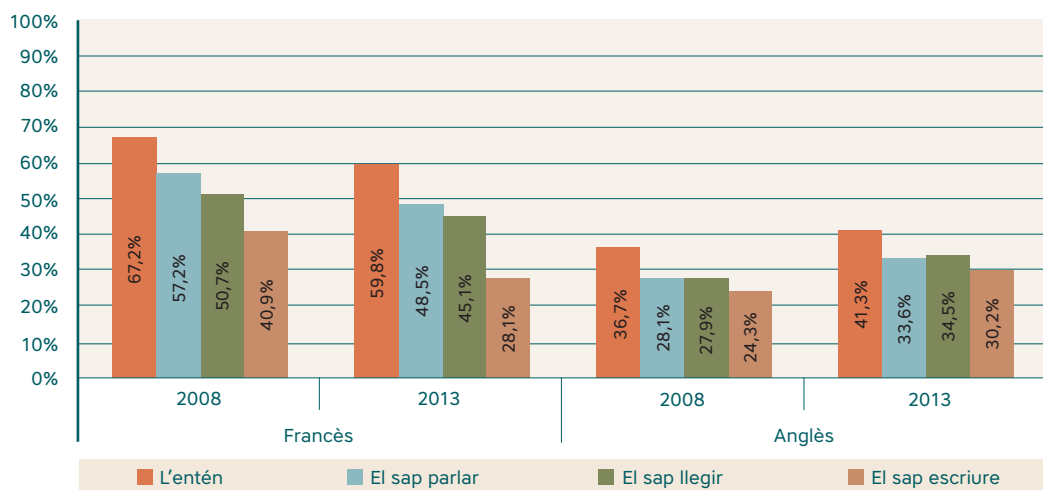
Coneixement de l'occità aranès

Tot i aquests canvis demogràfics, des dels anys vuitanta, moment en què s'inicia una certa promoció de l'occità aranès (que va ser codificat gràficament l'any 1982), bona part de la població ha adquirit competències en aquesta llengua independentment del seu origen. Avui un 80% dels habitants de la Vall d'Aran entén l'aranès, més de la meitat el sap parlar i el pot llegir, i una tercera part el sap escriure.

Gràfic 41. Coneixements d'aranès, català i castellà de la població de la Val d'Aran. 2008-2013

Gràfic 42. Coneixements d'anglès i francès de la població de la Val d'Aran. 2008-2013

Des del punt de vista dels percentatges, els darrers trenta-cinc anys assenyalen una davallada en les capacitats d'entendre i parlar l'aranès. Les dades dels anys vuitanta indiquen que més d'un 93% dels habitants de la Vall d'Aran entenen l'occità aranès, i que gairebé un 80% el podien parlar.⁴ Però el cert és que en nombres absoluts

⁴ Climent, Teresa (1986). *Realitat lingüística a la Vall d'Aran* Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Aquest treball pren com a referència la població de més de 5 anys, contràriament a l'EULP2008 i l'EULP2013, l'univers de les quals són els individus amb 15 anys i més.

es percep un augment en totes les habilitats en tot aquest període: potser de més de tres milers de persones a l'hora d'entendre l'aranès, i almenys de més de 1.400 persones en el moment de parlar-lo.

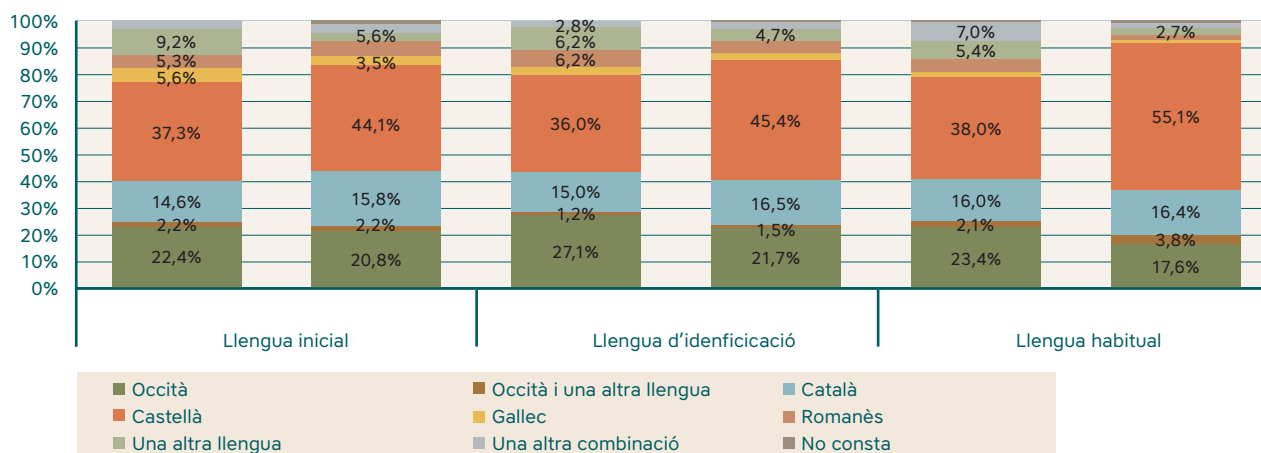
En la lectura i l'escriptura, partint d'una varietat eminentment oral a principi dels vuitanta, l'augment s'ha produït fins i tot en termes de percentatges (un 24,61% era capaç de llegir i parlar l'occità aranès, gairebé un 9% podia escriure'l), un fet en què deu haver tingut un paper fonamental la introducció de l'aranès a l'escola.

Llengua inicial, llengua d'identificació i llengua habitual

El contrast entre generacions, però, és evident. Els més grans de 65 anys (franja en què la població originària de fora de la Vall d'Aran és quantitativament menys important), tot i no ser els que tenen més coneixements en àmbits com la lectura o l'escriptura, són l'única generació en què l'occità aranès és la llengua més utilitzada: entre un 45% i un 46% el tenen com a llengua inicial, habitual o d'identificació. Els més joves, en canvi, són els qui presenten unes habilitats percentualment superiors a l'hora de llegir i escriure en aranès (respectivament, un 68% i un 60%), i els qui fan més evident –també per la seva composició– els efectes de l'alfabetització en occità.

L'any 2013 els qui tenien l'occità aranès com a llengua inicial o d'identificació se situaven entre el 20 i el 22% de la població, però els qui només l'utilitzaven de manera habitual es trobaven lleugerament per sota del 18% (cosa que ja deu posar en evidència l'existència d'unes certes limitacions socials a l'hora d'usar la llengua pròpia en moltes situacions quotidianes), xifra només matisable si es tenen en compte les combinacions amb altres varietats en què és present l'aranès. Totes aquestes quantitats són inferiors a les del 2008 i, malgrat les reserves amb què cal establir comparacions amb tota mena de recerques anteriors, semblen les més baixes de totes les xifres de què es té constància.

Gràfic 43. Llengua inicial, llengua habitual i llengua d'identificació de la població de la Val d'Aran. 2008-2013

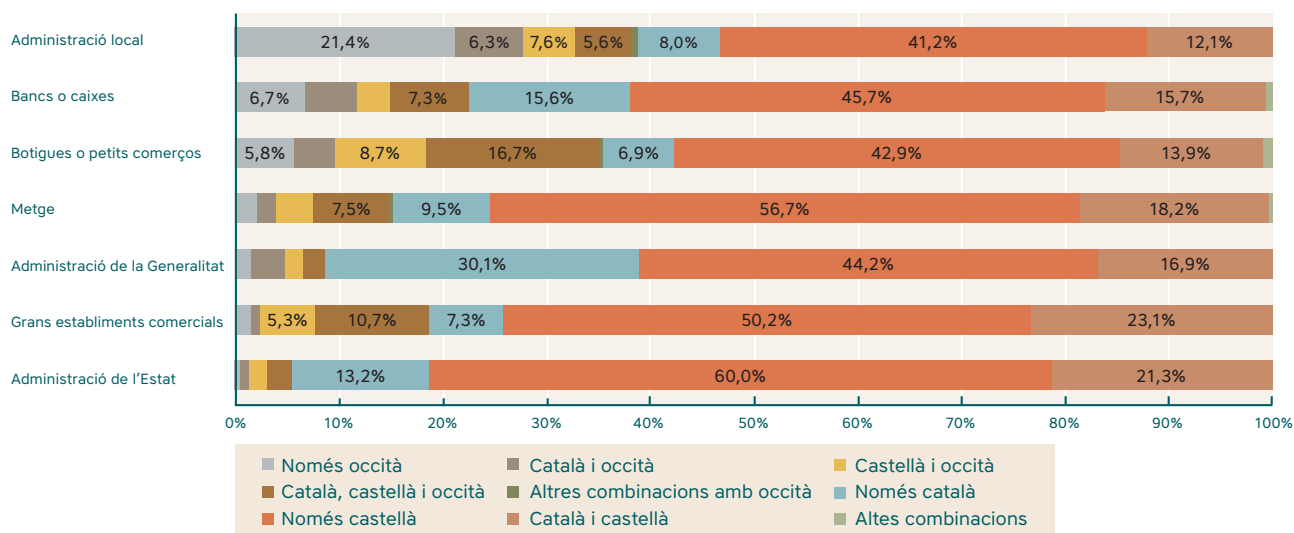

* Inclou català i castellà.

Les dades que no apareixen escrites als gràfics són dades no significatives per al càlcul.

Les xifres posen de manifest una contracció de la comunitat lingüística aranesa sobre el total de la població de la Vall d'Aran (a causa de l'adjunció de població novinvuda) durant els darrers anys. El lloc de naixement, i específicament l'ascendència familiar, semblen factors clarament lligats a l'ús de l'aranès. El fet de disposar d'un o dos progenitors nascuts a la mateixa Vall d'Aran, de fet, és un factor capital per tenir l'occità com a llengua inicial, habitual o d'identificació (sobretot en el segon cas: 95,2%, 79,4% i 87,8%; en el primer les xifres davallen fins al 52,9%, 37,6% i 52,7%, respectivament). Mentrestant, l'origen familiar a la resta del Principat determina un ús majoritari del català (entre el 64% i el 74% dels casos), i una procedència de la resta de l'Estat espanyol predisposa a la utilització del castellà (entre el 76% i el 89%). Pel que fa als nascuts a l'estranger, les dades de l'EULP 2013 assenyalen que la llengua que utilitzen més també és l'espanyol, fins i tot com a llengua inicial (47,6%, davant d'un 43,2% de l'ús d'altres llengües), cosa que resulta molt simptomàtica des d'un punt de vista sociolingüístic.

Gràfic 44. Llengua d'ús en l'àmbit del consum i els serveis de la població de la Vall d'Aran. 2013

* Inclou català i castellà.

Les dades que no apareixen escrites als gràfics són dades no significatives per al càlcul.

El castellà no solament és la llengua d'un sector de la població que va del 44% al 55% dels aranesos, sinó que predomina en els àmbits de consum i serveis. Ho fa en un context de multilingüisme en què els usos exclusius de l'occità retrocedeixen prou regularment entre el 2008 i el 2013, tot i que la llengua pròpia d'Aran mantingui aparentment una certa vitalitat a través de combinacions amb altres llengües (que en alguns casos podria arribar a elevar-ne la presència fins i tot al 40% de les interaccions, tot i que en unes proporcions reals de mal precisar). Ni tan sols algun àmbit com l'Administració pública local no resisteix l'hegemonia del castellà, tot i que demostra (per uns registres d'ús exclusiu de la llengua pròpia d'Aran que són proporcionalment elevats comparats amb els d'altres àmbits: un 21,4%) que un sector més o menys rellevant de la població aranesa pot usar l'occità si es produeixen les condicions necessàries per fer-ho.

Tot i que no s'ha produït un tall en la transmissió intergeneracional com el que s'ha produït a l'Occitània administrativament francesa (algunes dades fan pensar fins

i tot en un ús una mica més important de l'occità amb els fills que no pas amb els pares; tanmateix, el 2013 l'occità s'utilitza menys tot sol amb el conjunt de membres de la família immediata que no pas el 2008), l'aranès sembla que té dificultats importants per incorporar nous parlants amb orígens no estrictament aranesos (dificultats que es deuen veure afavorides per les anades i vingudes de població originària de fora de la Vall d'Aran).

El fet que la meitat de la població (un 50,7% el 2013, xifra superior al 42,5% del 2008) formuli explícitament que l'occità és una de les llengües que voldria parlar en un futur, per altra banda, té precisament una doble lectura: d'una banda, el fet inequívocament positiu que l'aranès figuri entre les preferències d'una part de la població local que potser no en fa un ús regular; d'una altra, que sigui quantitativament molt menys present en aquestes declaracions que no pas el català (66,2%) o el castellà (76,6%), que també creixen en relació amb l'estadística anterior. No deixa de ser rellevant, a propòsit d'això, que una tercera part dels aranesos expressin la voluntat de futur de parlar alhora les tres llengües avui oficials.

De les xifres de l'EULP 2013, malgrat aquella progressió en les competències dels darrers trenta anys, en cal deduir una situació extremament fràgil de l'ús social de l'occità a la Vall d'Aran. Cal, doncs, reforçar les mesures de política i planificació lingüístiques, realistes però alhora ambicioses, per promoure de manera efectiva el coneixement i l'ús de la llengua occitana a la Vall d'Aran des del punt de vista social.

Bibliografia

- ALARCÓN, Amado [et al.]. «Returns to Spanish-English Bilingualism in the New Information Economy». *The Bilingual Advantage: Language, Literacy, and the Labor Market*. CALLAHAN, Rebecca M.; GÁNDARA, Patricia C (ed.). Bristol: Multilingual Matters, 2014.
- CARRERA, Aitor. «Breu radiografia sociolingüística de l'occità a l'entrada del tercer mil·lenni». *Els Marges: revista de llengua i literatura* [Barcelona: Associació Els Marges de Llengua i Literatura], núm. 90 (2010), p. 16-39.
- CLIMENT, Teresa. *Realitat lingüística a la Vall d'Aran*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1986.
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. *Enquesta d'usos lingüístics a la població 2008: anàlisi. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística, 2011. <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxiu/8_eulp_2008.pdf> [Consulta: 30 juny de 2015].
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. *Enquesta d'usos lingüístics a la població 2008: anàlisi. Volum II. Els factors clau de les llengües a Catalunya: edat, ocupació, classe social, lloc de naixement, territori i aprenentatge de català* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística, 2011. <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxiu/9_eulp_2008.pdf> [Consulta: 30 juny de 2015].
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. II Jornada sobre Llengua i Societat als Territoris de Parla Catalana. [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística, 2014. <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxiu/12_II-Jornada_Lleng_i_Soc_Calaceit.pdf> [Consulta: 30 juny de 2015].
- GONZÁLEZ, Isaac [et al.]. *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. . Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria de Joventut, 2014. (Col·lecció Estudis; 30). També disponible en línia a: <http://benestar.gencat.cat/web/.content/documents/arxiu/publicacions/col_estudis/estudis30.pdf> [Consulta: 30 juny de 2015].

- MARTÍNEZ, Montserrat; TORRIJOS, Anna (2011). «Usos lingüístics a l'Aran: una primera lectura dels resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [en línia] [Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística], núm. 50 (2011), p. 91-107. <<http://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/251020/335901>> [Consulta: 30 juny de 2015].
- QUEROL, Ernest. *El coneixement del català 2001. Mapa sociolingüístic de Catalunya. Anàlisi sociolingüística del Cens de població de 2001*. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, 2006. També disponible en línia a: <<http://llengua.gencat.cat/web/content/documents/publicacions/altres/cens2001.pdf>> [Consulta: 30 juny de 2015].
- SÁNCHEZ, Cristina; QUINTANA, Núria. «Les classes socials a Catalunya. Desigualtats en les condicions de vida dels grups socials». A: FUNDACIÓ JAUME BOFILL (compilador). *Estructura social i desigualtats a Catalunya. Volum 1, Classes socials, educació, treball i usos del temps*. Barcelona: Mediterrània i Fundació Jaume Bofill, 2005. (Col·lecció Polítiques, 46), p.51-214. També disponible en línia a: <<http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=400&submenu=false&colleccio=P>> [Consulta: 30 juny de 2015].
- SÁNCHEZ, Cristina; SUBIRATS Marina; LÓPEZ, Pedro. «Classes i grups socials a la Regió Metropolitana de Barcelona». «La societat metropolitana de Barcelona». *Revista Papers* [Barcelona: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans], núm. 52 (2010), p. 9-37. També disponible en línia a: <<file:///C:/Documents%20and%20Settings/polatl/Mis%20documentos/Downloads/Papers%20-52-1.pdf>> [Consulta: 30 juny de 2015].
- SOLÉ, Joan; TORRIJOS, Anna i SERRACANT, Pau. «Llengua. Trajectòries lingüístiques de la joventut catalana». A: SERRACANT, Pau (coord). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria de Joventut, 2013. (Col·lecció Estudis; 34), p. 117-144. També disponible en línia a: <http://benestar.gencat.cat/web/content/documents/arxiu/publicacions/col_estudis/EJC_2_4.pdf> [Consulta: 30 juny de 2015].
- TORRES, Joaquim. «L'ús oral familiar a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [Benicarló: Onda], núm. 17 (2003), p. 47-76. També disponible en línia a: <<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/5702/10800>> [Consulta: 30 juny de 2015].
- VILA I MORENO, F. Xavier. «La pregunta sobre la llengua habitual en les enquestes d'ús lingüístic 2003-2004: dubtes sobre la seva validesa». A: GOMÀRIZ I AURÓ, Eva; VILA I MORENO, F. Xavier (dir). *Estudis de demolingüística. Actes de la Primera Jornada de Demolingüística de la Xarxa CRUSCAT*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2009, p. 41-52. També disponible en línia a: <<http://publicacions.iec.cat/Front/repository/pdf/00000062/00000081.pdf>> [Consulta: 30 juny de 2015].